

Щорічний звіт
Генерального секретаря

2015

Jens Stoltenberg

Щорічний звіт
Генерального секретаря

2015

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	5
ВИКОНАВЧЕ РЕЗЮМЕ	9
СТРИМУВАННЯ І ОБОРОНА	13
План дій у галузі готовності	14
Стійкість і готовність цивільного суспільства	18
Прозорість і мінімізація ризиків	18
Боротьба з тероризмом	20
Кіберзахист	23
СТРИМУВАННЯ І ОБОРОНА: ІНВЕСТИЦІЇ В БЕЗПЕКУ	25
СТРИМУВАННЯ І ОБОРОНА: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ	31
Навчання	33
Забезпечення Альянсу багатонаціональним потенціалом	36
Захист від балістичних ракет	37
Авіаційна система оповіщення і управління	38
Система наземного спостереження Альянсу	39
Спільна система спостереження, розвідки і рекогносцировки	40
Система командування і управління авіацією	41
Енергетична безпека	42
МІСІЇ І ОПЕРАЦІЇ	45
Афганістан	46
Косово	50
Військово-морські операції	53
Повітряне патрулювання	56
Підтримка Туреччини	57
Допомога Африканському союзу	58
БЕЗПЕКА ШЛЯХОМ СПІВПРАЦІ: ПАРТНЕРСЬКІ ВІДНОСИНИ	61
Консультації і співпраця	63
Співпраця з міжнародними організаціями	64
Політика відкритих дверей	66
Сприяння розбудові потенціалу і оперативної сумісності	67
Гарантування безпеки і військова підготовка	71
Наука як засіб подолання сучасних викликів у галузі безпеки	72
Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи	74
Запровадження проектів партнерства	76
БЕЗПЕКА ШЛЯХОМ СПІВПРАЦІ: КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМИ, РОЗЗБРОЄННЯ І ЗАПОБІГАННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЮ ЗМЗ	81
БЕЗПЕКА ШЛЯХОМ СПІВПРАЦІ: ЖІНКИ, МИР І БЕЗПЕКА	85

ОРГАНІЗАЦІЯ	91
Фінансування НАТО	92
Структури НАТО	94
Доступ до інформації	98
ДОДАТКИ	101
Місія «Рішуча підтримка»	102
Сили у Косові	103
Оборонні видатки країн НАТО	105

ВСТУПНЕ СЛОВО

2015 рік засвідчив, яким чином нестабільність у світі безпосередньо впливає на нашу внутрішню безпеку.

Ми побачили це, коли сталися жакливі терористичні напади у наших містах, коли вибухнула криза біженців, а Росія продовжила дії проти України і нарощувала військову міць у Сирії і Східному Середземномор'ї. Усі три основоположних завдання НАТО – колективна оборона, врегулювання криз і безпека шляхом співпраці – усі вони мають вирішальне значення для підтримання миру і безпеки в Європі і по сусідству.

Проте у 2015 році сталися й інші події: майже в усіх європейських країнах Альянсу і Канаді практично припинилося скорочення оборонних видатків, відбулося також найістотніше зміцнення колективної оборони НАТО з часів холодної війни.

Ми збільшили військову присутність на сході Альянсу. Ми ухвалили рішення про збільшення присутності літаків НАТО раннього виявлення і управління над Туреччиною. Ми майже втричі збільшили чисельність Сил реагування НАТО, яка сягнула понад 40 тисяч військовослужбовців. Сили НАТО надзвичайно високої готовності – так звані Сили «Вістря спису» – сьогодні є цілком боєздатними. Вони провели свої перші в історії навчання із розгортання, довівши готовність за кілька днів прибувати на місце операції, де у цьому не виникала б потреба.

Ми також створюємо вісім нових штабів на території наших східних членів. Ці штаби забезпечуватимуть підтримку, планування, підготовку персоналу, а також, у разі потреби, підкріплення військових сил. Ми вдосконалюємо наш потенціал у галузі розвідки і раннього виявлення і оповіщення, прискорюємо процес ухвалення рішень і зміцнюємо кіберзахист з метою кращого протистояння гібридним загрозам.

Торік НАТО і її країни-члени провели майже 300 навчань, серед них – найбільш складні і великомасштабні навчання за останнє десятиліття. Навчання «Тризуб єдності – 2015» (Trident Juncture), до участі в яких було залучено понад 36 тисяч військовослужбовців, понад 140 літаків і більш як 60 кораблів з понад 30 країн, причому навчання проводилися водночас в Іспанії, Португалії й Італії і стали вражаючою демонстрацією нашого потенціалу і здатності Альянсу до спільних дій. У 2016 році ми не зупинимося на цьому.

У 2015 році було досягнуто істотного поступу щодо розвитку нової системи наземного спостереження Альянсу, включаючи здійснення першого пробного польоту одного з наших найновіших безпілотних літаків системи «Глобал хок». Коли

ця система досягне оперативної готовності, вона забезпечуватиме наших командирів на театрі розвіданими у режимі реального часу.

Ми також досягли відчутного успіху у подальшій розробці системи захисту від балістичних ракет НАТО (ПРО НАТО) із розгортанням двох додаткових кораблів системи «Іджис» в Іспанії. Було також вжито подальших кроків щодо введення в дію установки ПРО «Іджис на землі» в Румунії.

Вдосконалення оборонного потенціалу потребує інвестицій. З метою забезпечення наявності необхідних ресурсів на Уельському саміті глави держав і урядів Альянсу ухвалили рішення, що скорочення мають припинитися, а інвестиції в оборону – у разі поліпшення економічної ситуації – збільшитися. Водночас було заявлено, що мають зрости витрати на придбання нового обладнання і техніки. Після багатьох років відчутних скорочень оборонних видатків і лише за рік після ухвалення «Зобов'язання» у більшості країн Європи і Канаді ці скорочення нарешті майже припинилися і у 2015 році фактично були нульовими.

Нині п'ять держав – членів НАТО досягли відповідності настанові НАТО щодо необхідності витратити принаймні 2% національного ВВП на оборону. У реальному вираженні 16 держав Альянсу збільшили видатки на оборону у 2015 році порівняно з попереднім, 2014 роком. Серед них – 12 збільшили оборонні видатки, виражені у частці ВВП. До того ж 23 держави – члени Альянсу збільшили витрати на нове обладнання і техніку, а 8 з них витратили на ці потреби понад 20% своїх оборонних бюджетів. Для цього було необхідно докласти значних зусиль. Проте ми не зупинимося на досягнутому.

НАТО також перебуває на передовій у боротьбі з міжнародним тероризмом.

З самого початку метою місії НАТО в Афганістані було запобігти тому, щоб країна коли-небудь знову стала притулком для міжнародних терористів. Попри складні умови наша поточна місія в Афганістані із навчання, надання дорадчої і практичної підтримки Афганським силам безпеки допомагає гарантувати стабільність. Ми пообіцяли продовжувати утримувати на поточному рівні наші сили у 2016 році. Ми також розглядаємо можливості подальшого внеску на фінансування Афганських сил безпеки після 2017 року, водночас просуваючи наше Міцне партнерство з Афганістаном.

Усі держави – члени Альянсу і багато хто з наших держав-партнерів є членами Всесвітньої коаліції із боротьби з ІДІЛ. Ключовою перевагою цієї коаліції є високий ступінь оперативної сумісності,

якого вдалося досягти завдяки участі у складних операціях під проводом Альянсу протягом багатьох років.

З метою подолання витоків нестабільності НАТО ще тісніше співпрацює з партнерами в регіоні. Ми забезпечуємо підготовку іракських офіцерів з таких питань, як розмінування, кіберзахист і реформування структур безпеки. Ми сприяємо розбудові оборонного потенціалу Йорданії. Ми тісно співпрацюємо з Тунісом, забезпечуючи підготовку національних сил спеціальних операцій. І ми також співпрацюємо з багатьма іншими державами у Північній Африці, зокрема Марокко і Мавританією.

Наша найтриваліша в історії місія на західних Балканах, у Косові, продовжує забезпечувати жадану безпеку в регіоні – регіоні з нами по сусідству, який ще у недалекому минулому був надзвичайно нестабільний.

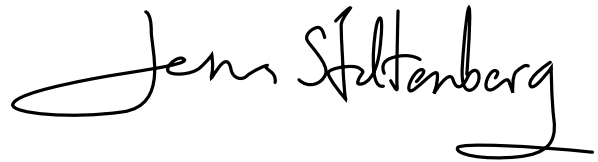
Ми також офіційно запросили Чорногорію розпочати переговори про вступ до НАТО. Таким чином, країна стане 29-м членом Альянсу. Це рішення є чітким сигналом тим державам, що прагнуть вступити до НАТО, того, що двері Альянсу залишаються відкритими.

На сході ми і надалі підтримуємо Україну, Грузію і Молдову, допомагаючи їм краще протистояти зовнішньому тиску.

Росія є одним із наших найбільших сусідів. З Росією у нас повинні бути відносини, які ґрунтувалися б на взаємній повазі. Нарощування військового потенціалу НАТО і розвиток відносин з Росією не суперечать одне одному. Навпаки, ми маємо бути сильними, щоб бути в змозі розвивати плідне і конструктивне партнерство.

На нашому майбутньому липневому саміті у Варшаві ми плануємо ухвалити рішення щодо співвідношення між передовим базуванням і нашою змогою у разі потреби підкріплювати збройні сили, щоб ефективніше протистояти гібридним загрозам, які швидко поширюються. Ми також порушимо питання кризи на півдні і обговоримо ступінь підтримки, якого ми надаємо нашим партнерам. І останнє, але не менш важливе: ми переглянемо досягнутий поступ щодо збільшення інвестицій в оборону. За останні кілька років світ став небезпечніший. Проте саме за цей час змінилася і НАТО. Змінилася для того, щоб наші країни і їх населення були у безпеці.

У 2016 році й у прийдешні роки НАТО і надалі гарантуватиме стабільність в Європі, залишаючись міцною й відкритою для діалогу і співпрацюючи з нашими партнерами в усьому світі. Попри те що виклики у галузі безпеки, з якими ми стикаємося, є масштабними, складними і ще довго не зникнуть, НАТО готова до них.

Енс Столтенберг
Генеральний секретар НАТО

Фото прап. Артїг, Об'єднане командування ВМС НАТО

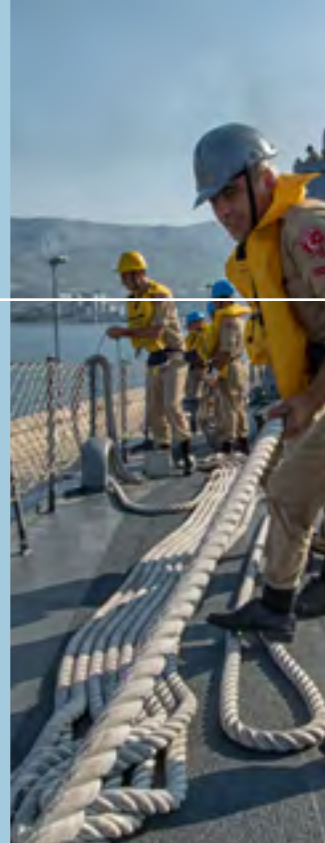

Фото Хав'є Лізон, люб'язно надано Об'єднаним командуванням ВПС НАТО

Фото Мілан Никодим, люб'язно надано Об'єднаним командуванням ВПС НАТО

Фото офіцер із зв. з громадськістю Санта Маргаріда Лопскон, люб'язно надано штабом Командування Бранссум

Фото прал. Артїг, Об'єднане командування ВМС НАТО

ВИКОНАВЧЕ РЕЗЮМЕ

Фото серж. Ден Бардслі, Сухопутні сили Великої Британії

Сухопутні сили США,
серж. А.М. Лавей, зв'язує з громадянським, 173-тя бригада повітрянодесантних військ

НАТО завжди ставила собі за мету захист свободи і безпеки. В міру того як ситуація у галузі безпеки зазнавала змін, змінювалася власне і НАТО для того, щоб бути в змозі і надалі ефективно виконувати завдання, для якого вона була створена, а саме: захищати громадян своїх країн.

Ситуація у галузі безпеки в 2015 році характеризувалася низкою складних викликів і непередбачуваних загроз безпеці громадян на євроатлантичному просторі й в усьому світі.

Насильницький екстремізм і нестабільність на Близькому Сході і в Північній Африці не припинялися, що призвело до загострення гуманітарної кризи в Сирії та Іраку й найбільш масштабного потоку біженців за останні десятиліття. Терористи завдали ударів в Анкарі і Парижі, Бейруті і Сан-Бернардіно. Вони не робили відмінності щодо своїх жертв, заклавши бомбу на борту літака із росіянами, які проводили відпустку в Єгипті, розстрілявши туристів у Тунісі і спричинивши бійню слухачів концерту і тих, хто просто вийшов з дому ввечері у Франції. Такі дії були спрямовані на те, щоб порушити плин нормального життя громадян і розколоти суспільства і системи, які ґрунтуються на правилах, що є запорукою стабільності і процвітання.

Протягом 2015 року Росія продовжила демонструвати зухвалу і важкопередбачувану військову позицію. Не відмовляючись від незаконної окупації частини території Грузії, Республіки Молдови і України і продовжуючи надавати підтримку сепаратистам, які воюють на сході України, Росія також розпочала військову операцію у Сирії, причому не у складі Всесвітньої коаліції із боротьби з ІДІЛ, а на підтримку режиму Асада. Серйозні ризики, зумовлені ігноруванням або відкиданням норм і процедур міжнародного

права, стали очевидними у 2015 році, коли було збито літак російських ВПС, що порушив повітряний простір Туреччини.

Ситуація у галузі безпеки в 2015 році була також позначена гібридним забарвленням загроз безпеці – тобто поєднанням військових і невійськових засобів для завдання шкоди і провокування нестабільності. Хоча поняття «гібридної війни» не є новим, її поточні розмах, темпи й інтенсивність диктували необхідність нового підходу щодо підготовки до неї, її стримування і захисту від таких загроз.

У той час як поведінка Росії залишається непередбачуваною, НАТО віддана принципам прозорості і намагається постійно оновлювати механізми, покликані забезпечувати відкритість певних військових заходів, і досягти того, щоб відносини з Росією знову стали передбачуваними.

Водночас НАТО залишається цілком відданою справі гарантування колективної безпеки усіх своїх членів і продовжує вживати заходів з метою підвищення готовності і здатності до реагування об'єднаних збройних сил. Протягом 2015 року НАТО продовжила практичну реалізацію Плану дій у галузі готовності (ПДГ), затвердженого на Уельському саміті НАТО і покликаного гарантувати спокій держав – членів Альянсу на східному фланзі, надати допомогу Туреччині, якій загрожує нестабільність на півдні, а також забезпечити необхідну адаптацію НАТО до поточних і майбутніх загроз у галузі безпеки. Ці кроки сприяли найбільш істотному посиленню колективної оборони НАТО за останні десятиліття.

НАТО затвердила стратегію протистояння гібридним загрозам, покликану забезпечити реагування

на швидкоплинні виклики безпеці, спричинені поєднанням військових і невійськових засобів. Протягом року збройні сили НАТО відпрацьовували різні сценарії у рамках військових навчань, зокрема у рамках найбільш великомасштабних навчань за останнє десятиліття із залученням понад 36 тисяч військовослужбовців із більш як 30 країн.

У 2015 році держави – члени Альянсу здійснювали інвестиції в оборону і безпеку, розвиваючи і вдосконалюючи свій потенціал, зокрема у таких галузях, як захист від балістичних ракет, спостереження і рекогносцировка і кіберзахист. Країни – члени Альянсу співпрацювали між собою, а також з державами-партнерами у рамках місій і операцій, до яких було залучено Альянс, починаючи від навчання персоналу і дорадчої допомоги в Афганістані до контролю судноплавства на Середземномор'ї.

Терористичні напади мають на меті залякати, але НАТО разом із ширшою міжнародною спільнотою дала обіцянку зміцнити свою рішучість і продовжити вироблення механізмів і засобів подолання цієї загрози. Усі члени Альянсу входять до Всесвітньої коаліції із боротьби з ІДІЛ, причому НАТО також співпрацює з партнерами в регіоні, маючи на меті сприяти розвитку їхніх спроможностей гарантувати безпеку і запобігати подальшому поширенню нестабільності.

НАТО поглибила співпрацю з партнерами з цілого спектра галузей щодо розбудови потенціалу, підвищення оперативної сумісності, сприяння

взаєморозумінню і вироблення спільних підходів до усього розмаїття спільних загроз безпеці.

НАТО забезпечила базове навчання, допомогу і підтримку Афганістану в рамках місії «Рішуча підтримка», і було вирішено, що ця присутність і підтримка триватимуть також у 2016 році. Тривала також операція з підтримання миру під проводом Альянсу у Косові, яка сприяла безпеці і стабільності на західних Балканах.

У 2015 році Альянс, як і раніше, стояв на боці України, розширивши свою допомогу країні, що нині прагне вдосконалити національні владні інститути і структури безпеки попри поточний конфлікт на сході.

У грудні НАТО запросила Чорногорію розпочати переговорний процес щодо вступу до Альянсу, що стало свідченням прогресу, досягнутого країною, а також відданості НАТО її політиці відкритих дверей.

Для того щоб НАТО була здатною виконувати три своїх основоположних завдання, а саме: гарантування колективної оборони, врегулювання криз і безпеку шляхом партнерства, важливо не лише мати належні політику, потенціал і партнерські відносини, але також запровадити такі структури забезпечення, які були б адекватними поставленим завданням. З цією метою у 2015 році тривала адаптація НАТО як організації, включаючи реформування цивільних і військових структур Альянсу, щоб зробити його цілком сучасним, ефективним, дієвим і підзвітним.

СТРИМУВАННЯ І ОБОРОНА

Першорядним завданням НАТО є забезпечення оборони і захисту населення і території держав – членів Альянсу. У статті 5 засновницького Вашингтонського договору НАТО сформульовано завдання Альянсу із гарантування колективної оборони і визначено, що «напад на одного або кількох членів Альянсу вважатиметься нападом на них усіх».

Центральним елементом колективної оборони НАТО є стримування, що ґрунтується на належному поєднанні ядерних і звичайних сил і засобів і потенціалу у галузі протиракетної оборони. З огляду на зміни у середовищі безпеки, НАТО здійснює адаптацію своєї політики, маючи на меті гарантувати наявність адекватних спроможностей для виконання своїх завдань.

Що ж до гібридних загроз, тобто таких загроз, які поєднують у собі широкий спектр відкритих і прихованих військових, воєнізованих і цивільних заходів, що застосовуються для порушення, збентеження, завдання шкоди або примусу, держави Альянсу вирішили розробити стратегію щодо ролі НАТО у галузі протистояння гібридній війні, яку і було затверджено у грудні під час засідання міністрів закордонних справ.

План дій у галузі готовності

У відповідь на агресивні дії Росії на сході території НАТО, а також з огляду на насильство і нестабільність на південь від кордонів НАТО, на Уельському саміті Альянсу у 2014 році було ухвалено План дій у галузі готовності (ПДГ). Цим планом передбачається негайне розширення військової присутності НАТО у східних державах-членах – процес, який було розпочато у травні 2014 року (заходи із гарантування спокою), а також внесення змін, у більш довготерміновій перспективі, до позиції сил НАТО (заходи з адаптації). Заходи з адаптації сприятимуть підвищенню готовності сил Альянсу і дадуть НАТО змогу реагувати на будь-які виклики у галузі безпеки, звідки вони не походили б. Практична реалізація цих заходів тривала протягом усього 2015 року.

Люб'язно надано Об'єднаним командуванням ВПС НАТО

Фото прап. Артїр, Об'єднане командування ВМС НАТО

Заходи із гарантування спокою

Протягом усього 2015 року НАТО неухильно забезпечувала підвищену військову присутність з метою гарантування спокою і стримування загроз на східному фланзі Альянсу і прилеглих територіях, запроваджуючи низку заходів із залученням сухопутних, військово-повітряних і військово-морських сил. До заходів із гарантування спокою на основі ротації долучилися усі 28 держав – членів Альянсу з метою практичної демонстрації спільної солідарності і рішучості гарантувати захист усіх без винятку членів Альянсу.

У 2015 році продовжилася підтримка Туреччини з боку Альянсу: протиповітряну оборону країни було підсилено за рахунок розгортання комплексів ППО «Патріот», а також забезпечення країни додатковими силами і засобами, покликаними зміцнити безпеку на морі й у повітрі.

Заходи із гарантування спокою у 2015 році передбачали:

- Збільшення кількості реактивних винищувачів, які здійснювали патрулювання повітряного простору над країнами Балтії, а також відрядження реактивних винищувачів до Польщі і Румунії;
- Спостережні польоти літаків, оснащених системою раннього виявлення і управління (АВАКС), над територією східних держав Альянсу, а також польоти літаків морського патрулювання уздовж східних кордонів НАТО;
- Інтенсифікація військово-морського патрулювання у Балтійському, Чорному і Середземному морях силами Постійно діючих груп ВМС НАТО і Постійно діючих груп ВМС мінної протидії;
- Розгортання сухопутних сил у східних країнах Альянсу для проходження підготовки і проведення навчань;
- Понад 100 із майже 300 проведених у 2015 році військових навчань було спрямовано на підтримку заходів із гарантування спокою.

Заходи з адаптації

Заходи з адаптації передбачають зміни в організаційній структурі сил і командувань НАТО, розраховані на більш довготермінову перспективу і покликані зробити Альянс здатним миттєво і рішуче реагувати на будь-яку раптову кризу.

Реалізація цих заходів тривала протягом усього 2015 року. Серед заходів з адаптації – створення структур сил підвищеної готовності і забезпечення певною мірою передового базування. До того ж, за доцільністю, вносяться корективи до планування НАТО на випадок екстрених ситуацій, підсилюючи його у разі потреби. У 2015 році було також вироблено нову, більш передову концепцію планування, покликану вдосконалити здатність до реагування й прискорити процес ухвалення політичних рішень.

Більш досконалі Сили реагування НАТО

Сили реагування НАТО (СРН) – це передові за технічним оснащенням багатонаціональні сили підвищеної готовності у складі сухопутних, військово-морських і військово-повітряних компонентів і підрозділів Сил спеціального призначення, які Альянс у змозі оперативно розгорнути у разі потреби за дозволом Північноатлантичної ради НАТО – найвищого політичного органу, що ухвалює рішення в НАТО. Крім суто оперативної ролі, СРН забезпечують додаткові можливості для просування співпраці у галузі освіти, підготовки і проведення військових навчань, а також щодо поліпшення застосування технічних засобів.

З огляду на те, наскільки швидко можуть виникати загрози безпеці, країни НАТО поділяють спільну думку, що вдосконалення цих сил забезпечить Альянс необхідним потенціалом. Протягом 2015 року чисельність СРН зросла більш як утричі: з майже 13 тисяч до 40 тисяч особового складу¹.

¹ Ці дані можуть змінюватися залежно від внесків країн-членів. Так, наприклад, чисельність батальйону може різнитися залежно від країни.

До складу СРН входять:

- Командно-штабний елемент: Оперативне командування СРН переходить на основі ротації від штабу Об'єднаного командування НАТО у Бранссумі (Нідерланди) до штабу Об'єднаного командування НАТО у Неаполі (Італія);
- Сили НАТО надзвичайно високої готовності (СНВГ): цей найновіший елемент СРН, до складу якого входить багатонаціональна бригада чисельністю майже п'ять тисяч особового складу із наявними, за доцільністю, військово-морськими, військово-повітряними підрозділами і Силами спеціальних операцій;
- Група сил початкового підкріплення: це війська підвищеної готовності, які можуть швидко розгортатися з метою надання підкріплення СНВГ у разі кризи. Ці сили складаються з двох багатонаціональних бригад;
- Військово-морський компонент: на базі постійно діючих груп ВМС НАТО і ВМС НАТО мінної протидії;
- Військово-повітряний компонент, здатний вести бойові дії і забезпечувати підтримку;
- Сили спеціального призначення;
- Оперативно-тактична група РБХЯ захисту.

Об'єднані оперативно-тактичні сили надзвичайно високої готовності – це так звані Сили «Вістря спису». Сили «Вістря спису» і Сили негайного підкріплення базуються в їхніх відповідних країнах, але здатні до розгортання у будь-якому куточку світу, де в них виникає потреба, з метою проведення навчань або реагування на кризи. Підрозділи Сил «Вістря спису», що налічують майже 20 тисяч військовослужбовців, можуть прибути з місць базування у район операції протягом кількох днів. Керівництво і склад цих сил змінюється щорічно за принципом ротації.

У 2016 році, коли Сили «Вістря спису» стануть цілком боєздатними, багатонаціональним сухопутним компонентом рівня бригади у складі майже п'яти тисяч військовослужбовців сухопутних сил керуватиме Іспанія. Серед інших компонентів – військово-повітряні, військово-морські сили, а також підрозділи матеріально-технічного забезпечення і спеціальних операцій. Керувати ними протягом наступних років висловили готовність Франція, Німеччина, Італія, Польща, Туреччина і Велика Британія.

У червні 2015 року Сили «Вістря спису» здійснили перше розгортання задля участі у навчаннях «Благородний стрибок» (Noble Jump) у Польщі. Їх було знову перевірено в дії під час навчань «Тризуб єдності – 2015» (Trident Juncture) і нині акредитовано на 2016 рік. Навчання також стали нагодою

здійснення сертифікації Командування об'єднаних сил у Бранссумі як командування СРН на 2016 рік.

Крім Об'єднаних оперативно-тактичних сил надзвичайно високої готовності, до складу СРН входить також Група Сил початкового підкріплення у складі двох бригад сухопутних військ підвищеного ступеня готовності, а також військово-повітряних і військово-морських сил, підрозділів матеріально-технічного забезпечення і спеціальних операцій. На підтримку Сил реагування НАТО було також визначено додаткові підрозділи підвищеної готовності, які держави Альянсу і партнери можуть на добровільній основі надавати в розпорядження НАТО. Хоча такі підрозділи можуть забезпечувати додатковий вагомий внесок у діяльність СРН, вони не враховуються у загальній чисельності СРН, яка загалом становить 40 тисяч військовослужбовців.

Персонал СРН здобуває підготовку з усього спектра завдань НАТО, проходячи сертифікацію й підготовку в рамках військових навчань протягом усього року. Так, наприклад, у 2015 році відбулося 25 таких навчань. З метою забезпечення готовності Об'єднаних оперативно-тактичних сил надзвичайно високої готовності під егідою Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі проводяться два спеціальних навчання: одне – з відпрацювання питань готовності і друге – із здійснення розгортання у стислі терміни.

Сухопутні сили США, серж. А.М. ЛаВей, із громадськістю, 173-тя бригада повітрянодесантних військ

Нові структури командування і управління

- Штаб багатонаціонального корпусу (Північний схід)
 - Завдання: Основним завданням є колективна оборона у північно-східній частині зони відповідальності НАТО; може виконувати функцію командування і управління сухопутним компонентом СРН, розгорнутим в цьому районі, а також командування і управління шістьма підрозділами інтеграції сил НАТО в означеному регіоні.
 - Місце розташування: Щецин, Польща.
 - Склад: Рамкові країни: Данія, Німеччина і Польща, а також 16 інших країн, що виділяють особовий склад.
- Штаб багатонаціональної дивізії (Південний схід)
 - Завдання: Основним завданням є колективна оборона у південно-східній частині зони відповідальності НАТО; може виконувати функцію командування і управління сухопутним компонентом СРН, розгорнутим в цьому районі, а також командування і управління двома підрозділами інтеграції сил НАТО в означеному регіоні.
 - Місце розташування: Бухарест, Румунія.
 - Склад: Рамкова країна: Румунія.
- Підрозділи інтеграції сил НАТО
 - Завдання: Вдосконалення співпраці і координації між НАТО і національними збройними силами, а також підготовка і підтримка навчань і будь-яких розгортань за доцільністю.
 - Місце розташування:
 - Запроваджено у 2015 році: Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Польща і Румунія.
 - Узгоджено у 2015 році, але ще не введено в дію: Угорщина і Словаччина.
 - Склад: Кожний підрозділ інтеграції сил НАТО укомплектовано майже 40 національними і натовськими фахівцями.

Стійкість і готовність цивільного суспільства

Для того щоб стримування було переконливим, необхідно гарантувати стійкість наших суспільств. Якщо країни НАТО і партнери будуть стійкішими, то вони менш вірогідно ставатимуть об'єктом нападу з боку потенційного агресора, а отже істотно зменшиться можливість того, що такі напади можуть мати успіх.

Протягом 2015 року НАТО працювала над зміцненням такого важливого елементу стійкості як готовність цивільного сектора. Роботу із забезпечення стійкості суспільства було зосереджено на тому, щоб гарантувати спадкоємність урядів, безперервність надання основних послуг і збереження здатності підтримувати військовий сектор цивільними ресурсами, щоб у такий спосіб держави могли у разі потреби захищатися власними силами.

Потужна готовність цивільного сектора відіграє чільну роль, адже без неї військові були б не в змозі розгорнути сили і забезпечувати операції. Збройні сили значною мірою покладаються на цивільні ресурси. Так, наприклад:

- 90% військових перевезень здійснюється із залученням цивільних транспортних засобів за чартерними угодами або шляхом вилучення їх з комерційного вжитку;
- Понад 50% супутникової комунікації для оборонних потреб забезпечує приватний сектор;
- Джерелом 75% підтримки з боку країни-господарки, коли йдеться про операції НАТО, є місцева комерційна інфраструктура і сектор послуг.

Нині розробляються директиви, спрямовані на те, щоб допомогти державам – членам Альянсу підвищити стійкість їхніх суспільств перед обличчям гібридних загроз. Держави Альянсу також здійснюють аналіз стану готовності цивільного суспільства. Дослідження у межах Альянсу, розпочате у 2015 році, слугуватиме основою визначення необхідного ступеня суспільної стійкості як на індивідуальному, так і колективному рівнях.

Прозорість і мінімізація ризиків

За останні кілька років Росія істотно активізувала військову діяльність на кордонах НАТО, а також продемонструвала готовність вдатися до застосування військової сили з метою досягнення цілей своєї зовнішньої політики і політики у галузі оборони. Застосування Росією військової сили в Грузії у 2008 році і, дещо згодом, анексія частини території України у березні 2014 року поставили під загрозу бачення Європи як цілісного, вільного і мирного континенту і підривають принципи міжнародних відносин, викладені у Гельсінському заключному акті. Це перший випадок після припинення Другої світової війни, коли одна європейська країна незаконно захопила частину території іншої.

На тлі своєї дедалі агресивнішої політики Росія скорочує прозорість військової діяльності, не виконуючи або виконуючи лише вибірково найважливіші угоди у галузі контролю над озброєннями, а також заходи із розбудови довіри і безпеки, на яких тримається євроатлантична архітектура безпеки. Росія уникає обов'язкових для виконання заходів прозорості у військовій галузі, призупинивши в односторонньому порядку виконання Договору про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ), а також лише вибірково виконуючи Віденський документ і Договір про відкрите небо. Росія використовує лазівки, що присутні в останніх двох документах, відмовляючись надати або надаючи недостовірну інформацію про великомасштабні військові навчання і проводячи такі навчання поза графіком і без попереднього оголошення.

Фото серж. Себастьян Фрешетт. «Камера в бою»

Люб'язно надано Об'єднаним командуванням ВПС НАТО

У рамках загального нарощування військової потуги маневри і тренування російських збройних сил набули розмаху, небаченого з часу піку холодної війни. За останні три роки Росія провела щонайменше 18 великомасштабних позапланових навчань, причому у деяких з них взяли участь понад 100 тисяч військовиків. Серед цих навчань, зокрема, такі, що моделюють умовний ядерний напад на країни НАТО (навчання «Захід») та на партнерів (наприклад, у березні 2013 року було змодельовано напад на Швецію). Такі навчання також використовувалися для того, щоб приховати значні переміщення військових сил (наприклад, у лютому 2014 року напередодні незаконної анексії Криму) та з метою залякування сусідів Росії.

Внаслідок цих та інших дій євроатлантичне середовище безпеки стало вкрай непередбачуваним і нестабільним. У відповідь на це НАТО вжила низку оборонних заходів з метою захисту і гарантування спокою своїх членів і продовжуватиме робити це, доки у таких заходах існуватиме потреба. На відміну від Росії держави – члени Альянсу довели свою міцну відданість зусиллям із підвищення прозорості і передбачуваності військової діяльності. З цієї метою держави – члени Альянсу постійно повідомляли про заплановані великомасштабні військові маневри, навіть про ті, що за своїм масштабом не потребують попереднього оголошення відповідно до Віденського документа та, коли це було можливо, запрошували спостерігачів на навчання, що відповідають або наближаються до критеріїв, визначених Віденським документом. До того ж НАТО публікує графік запланованих щорічних навчань на веб-сторінці і робить усе можливе, щоб її військові маневри не стали несподіванкою для сусідів.

Восени 2015 року Альянс провів навчання «Тризуб єдності – 2015» (Trident Juncture). Це були найбільш великомасштабні навчання Альянсу за більш як десятиліття. У цих складних спільних навчаннях взяли участь майже 36 тисяч військовослужбовців,

які тренувалися в Італії, Португалії й Іспанії. Країни Альянсу ретельно стежили за тим, щоб ці навчання було належним чином висвітлено, починаючи від проголошення про намір щодо їх проведення на Уельському саміті, тобто за рік заздалегідь. На веб-сторінці НАТО постійно публікувалися останні новини, усім державам – членам Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) надсилалася інформація і повідомлення, їх було також запрошено долучитися як спостерігачів. Підвищений рівень прозорості було забезпечено з окремими державами – нечленами НАТО, а п'ять окремих груп верифікації з Росії мали змогу спостерігати за різними фазами навчання. Відкритість і прозорість, продемонстровані державами – членами Альянсу під час планування і проведення навчань «Тризуб єдності – 2015», є цілковитою протилежністю поведінки Росії останнім часом.

Чітко усвідомлюючи свою відповідальність за гарантування стабільності в Європі, держави – члени Альянсу активно працюють над оновленням Віденського документа, маючи на меті усунути виявлені лазівки і підсилити взаємні зобов'язання держав ОБСЄ щодо заходів взаємної військової прозорості. НАТО і надалі докладатиме зусиль для зміцнення ОБСЄ і забезпечення та підтримання миру і безпеки в усій євроатлантичній зоні. Для того аби Європа була вільною і мирною необхідно, щоб усі члени ОБСЄ, зокрема Росія, дотримувалися зобов'язання зміцнювати і вдосконалювати механізми прозорості військової діяльності.

Фото ВПС Німеччини, серж. Алісса Біер

Боротьба з тероризмом

Тероризм становить реальну і серйозну загрозу для безпеки і спокою людей в усьому світі. Як засвідчили події 2015 року, цю глобальну загрозу не в змозі зупинити кордони, вона не має громадянства або релігії, і цей виклик міжнародна спільнота має долати разом. Після терористичних нападів у Парижі Північноатлантична рада НАТО видала заяву, у якій йшлося, що усі країни НАТО солідарні з Францією, зазначаючи, що *«ці напади мають на меті залякати, але насправді лише зміцнюють нашу рішучість. Тероризм і екстремізм ніколи не візьмуть гору над демократією і відкритими суспільствами»*.

Країни – члени Альянсу співпрацюють, здійснюючи обмін інформацією і працюючи над розбудовою потенціалу, необхідного для того, щоб дати відсіч загрозі тероризму. НАТО також надає підтримку іншим країнам, таким як Йорданія, Ірак і Афганістан, допомагаючи їм у розбудові потенціалу, щоб вони були здатні краще протистояти екстремізму. До того ж усі держави – члени НАТО є учасниками Всесвітньої коаліції із боротьби з ІДІЛ.

Діяльність НАТО у галузі боротьби з тероризмом насамперед спрямовано на підвищення обізнаності із загрозою тероризму, розвитку потенціалу, необхідного для протистояння їй, а також активізації співпраці з країнами-партнерами й іншими міжнародними гравцями.

Фото серж. Сезджин, ВМС НАТО у Середземномор'ї

Така міжнародна організація як НАТО має унікальні сили, засоби і потенціал, що можуть бути корисними як країнам Альянсу, так і ширшій міжнародній спільноті у боротьбі з тероризмом. Політику НАТО у галузі боротьби з тероризмом зосереджено на таких трьох основних напрямках:

- НАТО забезпечує підвищення обізнаності із загрозою тероризму усередині Альянсу шляхом консультацій, активнішого обміну інформацією, а також безперервного стратегічного аналізу і оцінки. Одним із прикладів є ситуація з іноземними бійцями терористичних організацій. Чимало громадян країн НАТО приєднуються до тисяч чоловіків і жінок, які вирішили взяти в руки зброю і воювати у Сирії та Іраку. У 2014 році НАТО вжила кроків з метою активізації співпраці з питань обміну інформацією і розвідувальними даними у протистоянні цій загрозі.
- НАТО має намір забезпечити наявність належного потенціалу з метою запобігання, захисту від тероризму і реагування на терористичні загрози. Альянс має значний досвід у реагуванні на асиметричні загрози і протистоянні тероризму. У рамках Робочої програми у галузі захисту від тероризму НАТО прагне розбудувати потенціал, сприяти залученню інноваційних технологій, а також поліпшенню оперативних процедур. Може йтися про різнопланові аспекти, починаючи від підвищення захисту оболонки гелікоптерів, реактивних літаків і винищувачів від ураження зенітними ракетами до вдосконалення процедур розчищення маршрутів руху колон від мін і саморобних вибухових пристроїв (СВП). Ці зусилля у галузі стримування і оборони підкріплюються роботою із підвищення готовності до ліквідації наслідків терористичних нападів, включаючи загрозу терактів із застосуванням радіологічних, біологічних, хімічних і ядерних (РБХЯ) речовин, у рамках планування і підготовки до надзвичайних станів цивільного характеру паралельно із забезпеченням захисту критичної інфраструктури. У разі здійснення терористичного нападу або стихійного лиха чи техногенної катастрофи буде задіяно посередницький механізм НАТО – Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи (ЄАЦКРК), який повсякчас готовий співпрацювати з іншими гравцями, насамперед ООН.
- Третім вагомим напрямом є співпраця з державами-партнерами і міжнародними гравцями. НАТО прагне сприяти виробленню спільного розуміння терористичної загрози, а також підвищенню підготовленості країн-партнерів і визначенню слабких місць, щоб допомогти їм ефективніше протистояти загрозі тероризму. НАТО є компетентною з багатьох цивільних і військових питань і допомагає країнам реагувати на певні ситуації, якими можуть скористатися терористи. Прикладами такої підтримки є допомога у виявленні рухливих мін на Балканах і в Північній Африці, проекти з утилізації надлишкової зброї і боєприпасів на Кавказі і створення Національного координаційного центру в Мавританії з метою забезпечення злагодженого реагування на терористичні акти або будь-які інші кризові ситуації.

Робоча програма Захисту від тероризму (ЗТ) Тематика заходів 2015

У рамках Робочої програми у галузі захисту від тероризму Альянс прагне усунути недоліки у наявному оперативному потенціалі, враховуючи при цьому нові вимоги, що постають із Плану дій у галузі готовності (ПДГ), приділяючи увагу здатності збройних сил до розгортань і їх готовності. У рамках програми Альянс також просуває інноваційні проекти у галузі біометрії і систем, завдяки яким збройні сили, що беруть участь в операціях, можуть отримувати кваліфіковані поради з питань небезпеки радіологічних, біологічних, хімічних і ядерних (РБХЯ) речовин і засобів їх знешкодження, так звану систему «зворотного зв'язку з питань РБХЯ». У ній враховується попередній досвід операцій, зокрема у галузі протидії СВП. Вона також сприяє підвищенню оперативної сумісності шляхом проведення навчань і тренувань. Як продемонстровано на наведеній вище діаграмі, відповідні проекти зосереджено на галузях, які відображають потреби Альянсу загалом.

У 2015 році програму було зосереджено на таких шести основних галузях:

- Розроблення і вдосконалення прототипів;
- Навчання і тренування;
- Демонстрації і випробування;
- Вдосконалення доктрин;
- Семінари з технічних питань;
- Моделювання.

У рамках програми запроваджується регулярний діалог з представниками промисловості, насамперед із малими і середніми оборонними підприємствами у пошуку інновацій для забезпечення Альянсу передовими технологіями і створення умов для їх розвитку. Представники промисловості беруть участь у демонстраціях і випробуваннях, а також безпосередньо в проектах, які запроваджує НАТО. Таким чином, вже на ранніх етапах розвитку потенціалу залучаються промислові підприємства. Мережа співробітництва охоплює також інші організації, такі як ООН, Європейська оборонна агенція, ФБР, Інтерпол, Європол і Міжнародна митна організація поряд із низкою інших організацій з розслідувань, митного контролю і правопорядку.

Кіберзахист

На думку НАТО, триває швидка еволюція загроз у галузі кібербезпеки, причому зростають не лише їх масштаби, але й технічна досконалість. Дедалі частіше цифровий світ стає для зловмисників швидким і легкодоступним засобом завдання шкоди або незручностей опоненту. Щодня НАТО доводиться реагувати на мільйони підозрілих ситуацій у кіберпросторі, більшість з яких вдається виявити і нейтралізувати автоматично.

НАТО ухвалила свою першу політику у галузі кіберзахисту у 2008 році, невдовзі після серйозних кібернетичних атак в Естонії, і відтоді вона постійно еволюціонувала з метою адекватного реагування на нові загрози у цій галузі. У 2014 році НАТО ухвалила поглиблену політику і план дій. Згідно з новою політикою було встановлено, що кіберзахист є одним з елементів основоположного завдання НАТО у галузі колективної оборони, підтверджується, що міжнародне право має застосовуватися й у кібернетичному просторі, а також вирішено активізувати співробітництво між НАТО і промисловістю. Першорядним завданням є забезпечення захисту інформаційно-комунікаційних систем, які має або які використовує Альянс. НАТО включило кіберзахист до процесу оборонного і оперативного планування, а також

заходів, передбачених на випадок криз і програм військових і політичних навчань. У вересні 2015 року було ухвалено нову Військову концепцію кіберзахисту, що заклала основу кіберзахисту всередині військових структур Альянсу.

Потенціал НАТО у галузі реагування на комп'ютерні інциденти (ПРКІ) забезпечує захист мереж НАТО завдяки створенню централізованої системи цілодобової комп'ютерної підтримки різним робочим станціям НАТО. Альянс планує постійно розвивати цей потенціал, щоб бути в змозі адекватно реагувати на цю загрозу, яка постійно змінюється, і йти в ногу з поточним розвитком технологій. Покладаючись на Технічний центр ПРКІ, розташований у Монсі (Бельгія), Агенція НАТО з питань інформації і комунікацій надає технічні послуги у галузі кіберзахисту і забезпечує захист інформації в усіх структурах НАТО. Центр відіграє провідну роль у реагуванні на будь-які кібернапади проти Альянсу, усуваючи їх наслідки і повідомляючи про них, а також поширюючи інформацію щодо комп'ютерних інцидентів, корисну для системних адміністраторів/фахівців з мережевої безпеки і користувачів.

Основні відомості про заходи кіберзахисту НАТО у 2015 році:

- У середньому загалом по НАТО було 320 спроб кібернападів щомісяця, що на 20% більше порівняно з 2014 роком;
- ПРКІ гарантує захист 41 цивільної і військової робочої станції в Європі і Північній Америці;
- Ухвалено новий Меморандум про взаєморозуміння у галузі кіберзахисту між НАТО і країнами-членами, згідно з яким вирішено активізувати обмін інформацією і співпрацю.
- Навчання:
 - «Кіберкоаліція – 2015» (Cyber Coalition): понад 750 учасників із 33 країн (Тарту, Естонія);
 - «Зімкнені щити – 2015» (Locked Shields): 400 учасників із 16 країн (захід під проводом Об'єднаного центру майстерності у галузі кіберзахисту у Таллінні, Естонія).
- Основні події: понад 1400 учасників у Симпозіумі НАТО із гарантування безпеки інформації.
- 20 країн Альянсу і дві держави-партнера беруть участь у проектах в галузі кіберзахисту за Ініціативою Розумної оборони.
- Завдання кіберзахисту включено до процесу оборонного планування НАТО, у якому беруть участь усі 28 держав – членів Альянсу.
- 19 країн-партнерів вирішили включити аспект кіберзахисту до програм Індивідуального партнерства і співпраці з НАТО.
- 16 країн-партнерів включили кіберзахист до планів у галузі партнерства.
- За програмою «Наука заради миру і безпеки» запроваджується низка проектів у галузі кіберзахисту: шість поточних, два на стадії розроблення і один розглядається.
- Під проводом Управління старшого наукового представника НАТО втілюються 11 проектів у галузі кіберзахисту.
- Триває тісна співпраця з ЄС і ОБСЄ, насамперед з питань обміну інформацією щодо кіберзагроз і заходів розбудови довіри у кібернетичному просторі.
- Партнерство між НАТО і промисловістю з питань кібернетичного простору: НАТО і окремі держави-члени розвинули відносини партнерства з промисловістю і науковими колами, маючи на меті сприяти обміну інформацією.

СТРИМУВАННЯ І ОБОРОНА

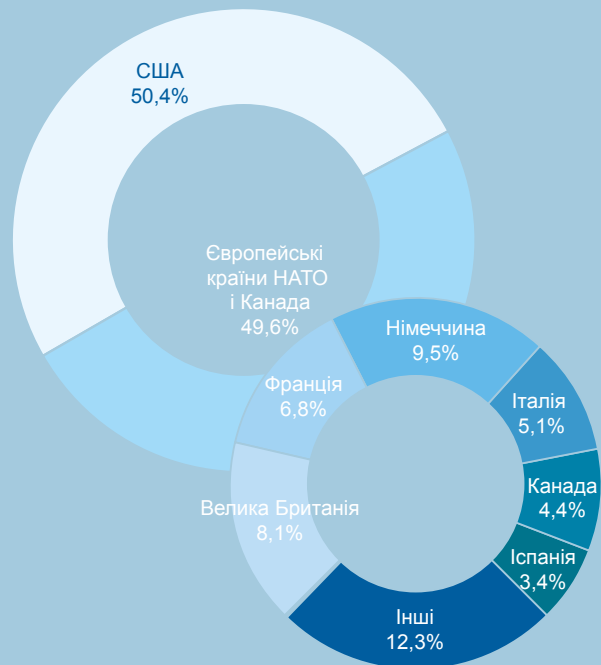
Інвестиції в безпеку

Протягом 2015 року НАТО словом і справою доводила відданість трьом своїм основоположним завданням. У рамках процесу, що став найбільш істотним зміцненням колективної оборони Альянсу за останні десятиліття, НАТО продовжила запровадження Плану дій у галузі готовності (ПДГ), втілюючи у життя заходи із гарантування спокою своїх членів і здійснюючи адаптацію, яка має на меті зробити Альянс готовим до викликів майбутнього. Тривали операції НАТО в Афганістані і Косові, а також розбудова потенціалу, якого потребує організація, щоб бути в змозі ефективно сприяти запобіганню і врегулюванню криз і брати участь у постконфліктній стабілізації. До того ж НАТО тісно співпрацювала з партнерами в усьому світі з широкого кола питань, зокрема щодо розвитку оборонного потенціалу.

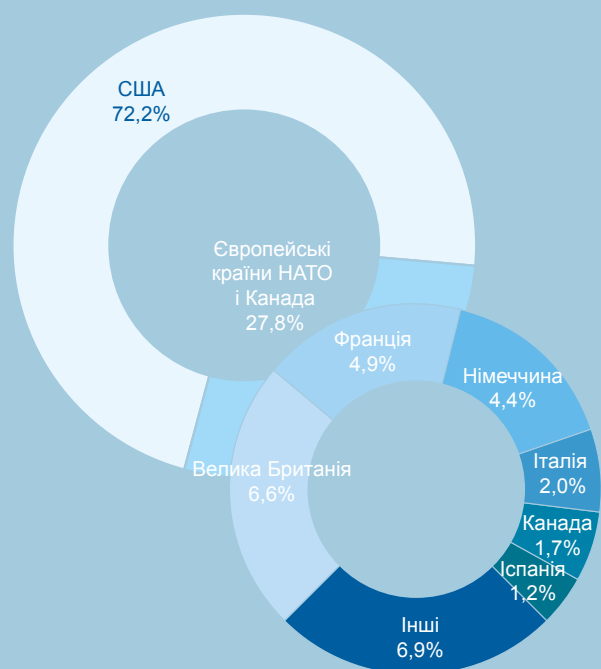
Усі ці напрями роботи потребують виділення ресурсів й політичної волі. Прагнучи гарантувати наявність необхідних Альянсу ресурсів, на Уельському саміті 2014 року глави держав і урядів країн НАТО домовилися поліпшити інвестиції в безпеку, припинивши скорочення оборонних видатків і підвищивши внески на оборону, коли економічна ситуація стане сприятливішою. Вони також знову наголосили на необхідності забезпечити більш справедливий розподіл витрат на безпеку і оборону серед членів Альянсу.

Кожна держава – член НАТО бере на себе зобов'язання не лише брати участь у забезпеченні колективної безпеки Альянсу і зміцнювати власні демократичні установи, але й підтримувати і вдосконалювати свою здатність давати відсіч збройним нападам. Будучи у складі НАТО, країни – члени Альянсу можуть почуватися впевнено, але мають також вселяти довіру в інших союзників по Альянсу, беручи на себе частину колективної відповідальності. Хоча існує чимало шляхів прояву солідарності у рамках Альянсу, одним із них є готовність інвестувати у безпеку. Зважаючи на те що обсяги і потужність економіки держав – членів НАТО, так само, як і національні інтереси й пріоритети національної політики різняться, звісно, не можна очікувати, щоб витрати усіх держав Альянсу на оборону були ідентичними. Проте після завершення холодної війни частка витрат на оборону у межах Альянсу, яку покривала одна-єдина країна-член – Сполучені Штати Америки – непропорційно зросла. У 2015 році, коли на частку США доводилося 50% ВВП країн Альянсу, ця країна покривала 72% оборонних витрат організації. І хоча не можна ставити знак рівності між цими двома показниками, такий наочний контраст очевидно свідчить про необхідність забезпечення більш справедливого розподілу витрат всередині Альянсу².

Частка ВВП країн Альянсу
2015

Частка оборонних витрат країн Альянсу
2015

² Щодо таблиць у цьому розділі Звіту слід зауважити, що Албанія і Хорватія вступили до НАТО у 2009 році, а Ісландія не має власних збройних сил. Примітка: Сукупні показники можуть відрізнятися від суми складників внаслідок округлення.

Європейські країни НАТО і Канада – оборонні видатки
(реальні щорічні зміни)

Держави – члени Альянсу узгодили директиву, згідно з якою вони мають витратити на оборону принаймні 2% від національного ВВП, причому 20% цих коштів повинні спрямовуватися на набуття основних зразків обладнання і техніки, включаючи дослідження і розроблення. У 2015 році було досягнуто значного прогресу щодо виконання Уельського зобов'язання³, першим завданням якого було припинити скорочення оборонних видатків. За попередніми підрахунками, 19 державам Альянсу вдалося досягти цього орієнтиру за підсумками 2015 року.

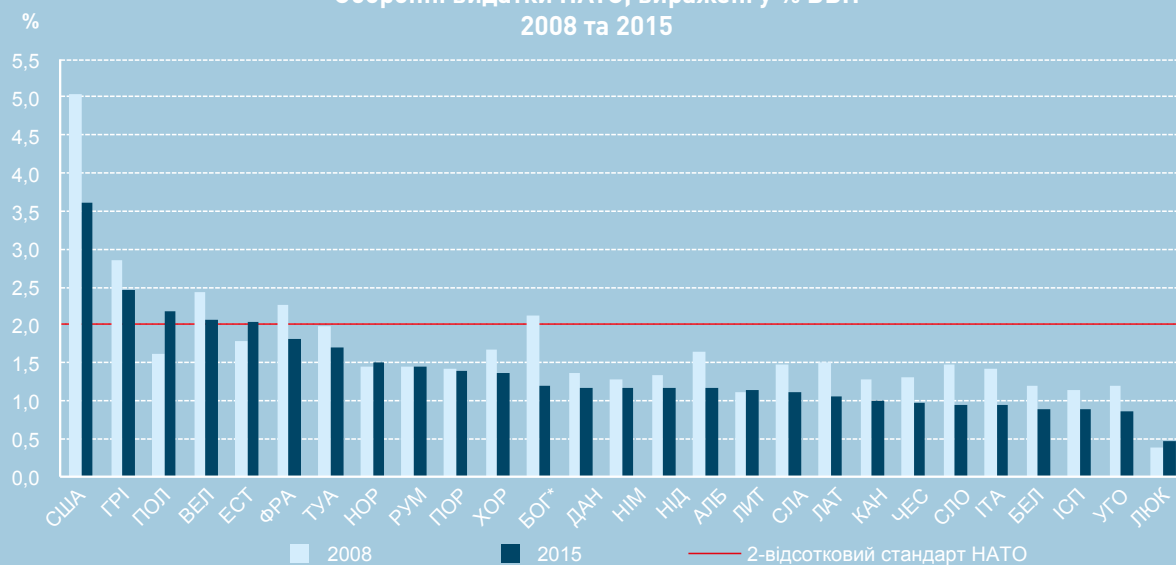
Другим завданням Уельського зобов'язання є збільшення оборонних видатків у реальному вираженні в міру того, як національний ВВП зростатиме. У 2015 році тривало оздоровлення економіки трансатлантичних країн. За осінніми прогнозами Європейської комісії у 2015 році майже в усіх державах – членах Альянсу відбувалося економічне зростання⁴. Тоді як до 2014 року майже

усі держави НАТО перевищили свої докризові показники, за прогнозами Міжнародного валютного фонду до 2020 року це станеться в усіх, за винятком трьох, державах – членах НАТО. У 2015 році 16 членів НАТО не лише припинили скорочувати оборонні видатки, але й збільшили витрати на оборону в реальному вираженні. За попередніми підрахунками у 2015 році 12 з них збільшили видатки на оборону, виражені у відсотках ВВП. Загалом реальні зміни протягом року щодо сукупних оборонних видатків Альянсу свідчать про те, що НАТО рухається у правильному напрямку: і хоча скорочення все ще траплялися, вони були значно менш істотними порівняно з попередніми роками.

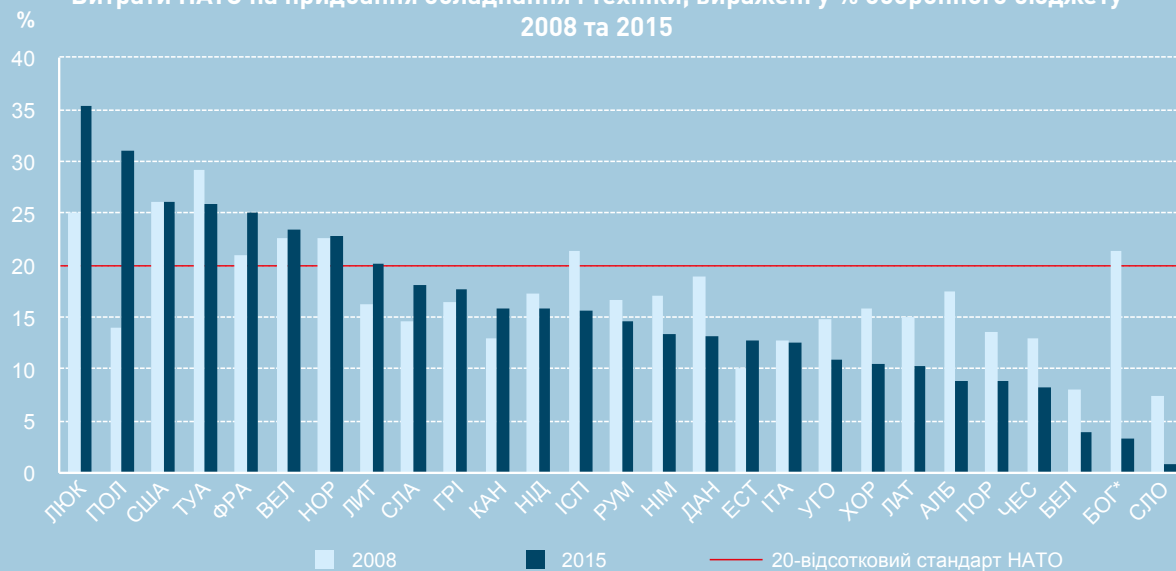
³ Оборонні видатки за 2015 рік наводяться за попередніми підрахунками.

⁴ Європейська комісія, Щорічна база даних макроекономічних показників (AMECO), листопад 2015 року.

Оборонні видатки НАТО, виражені у % ВВП
2008 та 2015

Витрати НАТО на придбання обладнання і техніки, виражені у % оборонного бюджету
2008 та 2015

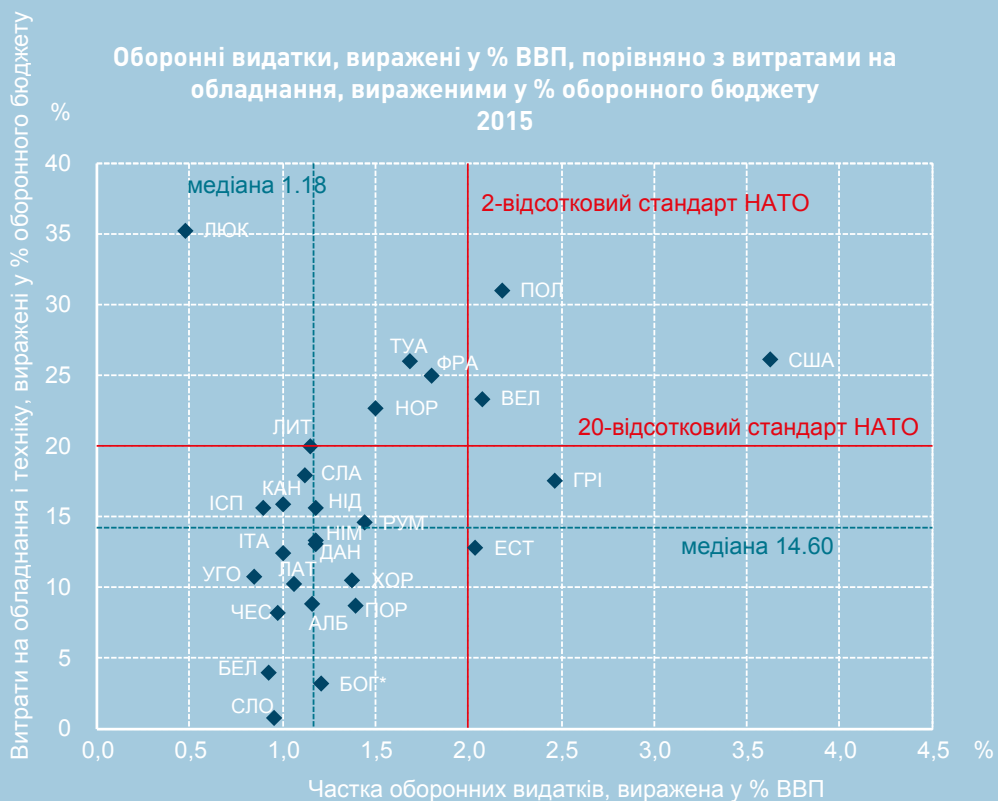
На основі цін 2010 року. За попередніми підрахунками за 2015 рік

* Оборонні видатки не включають пенсії

Третім завданням Уельського зобов'язання є забезпечити досягнення країнами – членами НАТО 2-відсоткового показника ВВП. У цьому аспекті протягом 2015 року було також досягнуто значного прогресу: тоді як у 2014 році три держави Альянсу дотримувалися 2-відсоткового показника, за попередніми оцінками, у 2015 році таких країн було п'ять.

Що ж до настанови витратити принаймні 20% оборонного бюджету на основні зразки обладнання і техніки, у 2015 році щодо цього теж було досягнуто поступу. У 2015 році 23 держави Альянсу збільшили витрати на обладнання і техніку порівняно з 2014 роком. Вісім держав – членів Альянсу забезпечили дотримання настанови НАТО, витративши принаймні 20% національного оборонного бюджету на придбання обладнання і техніки, тоді як у 2014 році таких країн було сім.

Попри те що держави Альянсу досягли відчутного поступу на шляху до виконання Уельського зобов'язання протягом 2015 року, ситуація має і надалі поліпшуватися. Лише три країни Альянсу забезпечили дотримання обох спільно узгоджених показників: 2% від ВВП і 20% витрат оборонного бюджету на нове обладнання. І хоча насправді чимало держав НАТО збільшили оборонні видатки у 2015 році, їх скорочення з боку деяких більш потужних в економічному аспекті членів Альянсу, за попередніми підрахунками, фактично спричинило певне скорочення сукупного оборонного бюджету НАТО. Не можна повсякчас очікувати від НАТО кращих результатів, не вкладаючи кошти. З огляду на поточні виклики євроатлантичної безпеки, надто важливо, щоб усі держави – члени Альянсу і надалі дотримувалися взятого на себе зобов'язання здійснювати інвестиції в оборону.

На основі цін 2010 року. За попередніми підрахунками за 2015 рік

* Оборонні видатки не включають пенсії

A photograph of a helicopter on the deck of an aircraft carrier at sunset. The helicopter is on the left, and the deck with yellow markings leads towards the horizon. The sky is orange and yellow, and the sea is visible in the distance.

СТРИМУВАННЯ І ОБОРОНА

Трансформація потенціалу

Програма заходів у галузі трансформації, яку було узгоджено під прапором «Сил НАТО 2020» на Чиказькому саміті у 2012 році, висвітлює, якими мають бути майбутні збройні сили Альянсу: злагоджене поєднання здатних до розгортань, оперативно сумісних і стійких збройних формувань, обладнаних, підготованих, навчених і здатних взаємодіяти як всередині Альянсу, так і з країнами-партнерами за будь-яких умов зовнішньої обстановки. Поглиблений процес планування оборони НАТО, ініціативи Розумної оборони і Взаємопов'язаних сил – ось основні механізми й інструменти, які застосовує НАТО для досягнення цієї мети. Заходи адаптації у рамках Плану дій у галузі готовності (ПДГ) сприятимуть подальшому формуванню саме таких збройних сил, яких потребує НАТО.

Цілковите запровадження Плану дій у галузі готовності гарантує істотні зміни в оборонній позиції НАТО і нині забезпечує підвищення спроможності НАТО ефективно реагувати на загрози, звідки б вони не походили. Проте Альянс повинен наполегливо продовжувати цей процес, і попереду довготермінова адаптація. Цю роботу, спрямовану на віддалену перспективу, можна умовно поділити на три взаємопов'язаних напрями: політична, військова і інституційна адаптація. Цей процес покликаний забезпечити те, щоб НАТО як єдиний альянс мала необхідну обізнаність, стійкість, здатність реагувати, солідарність і залучення у світлі загроз, з якими вона стикається сьогодні і які, вірогідно, постануть у майбутньому.

Навчання

Навчання становлять вагомий інструмент, завдяки якому Альянс має змогу випробувати в дії і перевірити достовірність його концепцій, процедур, систем і тактики. Демонструючи спроможність Альянсу реагувати на широке коло загроз, вони також сприяють стримуванню. У ширшому розумінні, завдяки навчанню військові підрозділи і цивільні структури, які у перспективі можуть розгортатися на театрі операцій, мають змогу відпрацьовувати спільні дії.

Протягом 2015 року НАТО провела 99 навчань і була залучена до 198 національних навчань. Їхні мета, тривалість і форма різняться. Це можуть бути реальні практичні навчання із залученням тисяч військовослужбовців і одиниць важкої техніки. Це можуть бути навчання із застосуванням комп'ютерного моделювання, які цілком тривають у класній кімнаті. Багато з цих навчань становили елемент заходів НАТО із гарантування спокою, які НАТО запроваджує у рамках Плану дій у галузі готовності. Серед навчань сил НАТО, що відбулися протягом 2015 року, 26% були у рамках заходів із гарантування спокою. Серед національних навчань, у яких НАТО було запропоновано взяти участь у 2015 році, 45% було присвячено гарантуванню спокою.

Ініціатива взаємопов'язаних сил НАТО (IBC) має на меті зберегти і розвинути оперативний досвід НАТО, передусім здобутки оперативної сумісності усередині НАТО і з державами-партнерами. Запровадження IBC є одним із ключових засобів досягнення цілей «Сил НАТО 2020». Вона також сприяє проведенню навчань і тренувань як складової Плану дій у галузі готовності.

На Уельському саміті 2014 року лідери держав Альянсу ухвалили шість ключових заходів IBC, а саме: оновлену політику НАТО у галузі освіти, підготовки, навчань і оцінювання; ширшу концепцію бойової підготовки НАТО на період 2015 – 2020 років; проведення значущих навчань «Тризуб єдності – 2015» (Trident Juncture 2015); широкомасштабну програму навчань НАТО, починаючи із 2016 року, подальше запровадження технологічних аспектів IBC, а також створення штабу Сил спеціального призначення під Оперативним командуванням штабу ВГК ОЗС НАТО в Європі.

Один із засобів гарантувати злагодженість сил НАТО є об'єднання навчань НАТО і національних тренувань. Протягом 2015 року вдалося досягти значного поліпшення у цьому аспекті. Для порівняння: у 2014 році НАТО долучилася до 73 національних навчань, а у 2015 році ця цифра збільшилася більш як вдвічі: до 198.

Фото прap. Артiг, Об'єднане командування ВМС НАТО

Фото прap. Артiг, Об'єднане командування ВМС НАТО

Основні навчання під проводом НАТО і держав-членів у 2015 році

Інформація	Дата проведення	Місце проведення
Навчання «Dragoon Ride» Навчання під проводом США із проведенням маршу військової техніки територією східних країн – членів Альянсу із залученням тисяч військовослужбовців. Марш на дистанцію 1900 км довів на практиці здатність НАТО швидко перекидати збройні сили територією держав-членів. Навчання також висвітлили міжнародну військову співпрацю і відданість США союзникам по НАТО.	20 березня – 1 квітня	Чеська Республіка, Естонія, Німеччина, Латвія, Литва, Польща
Навчання «Joint Warrior» Великомасштабні військово-морські навчання під проводом Великої Британії. Відпрацьовано боротьбу з мінами, захист від повітряних ударів і військово-морські заборонні операції. НАТО направила на навчання 14 кораблів ВМС, а також 40 інших бойових кораблів і підводних човнів і 70 літаків. Навчання за участю 13 тисяч особового складу з Бельгії, Канади, Данії, Франції, Німеччини, Італії, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Португалії, Іспанії, Туреччини і США.	11 – 23 квітня	Північна Атлантика
Навчання «Dynamic Mongoose» Навчання із боротьби з підводними човнами. Понад п'ять тисяч військовослужбовців з Канади, Франції, Німеччини, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Іспанії, Швеції, Туреччини, Великої Британії і США, а також підводні човни і надводні кораблі.	4 – 15 травня	Поблизу узбережжя Норвегії, у Північному морі
Навчання «Steadfast Javelin» Найбільші за масштабами навчання сухопутних військ у Балтійському регіоні цього року. Понад 13 тисяч військовослужбовців відпрацьовували сухопутні і повітряні операції. Взяли участь Бельгія, Естонія, Німеччина, Латвія, Польща, Нідерланди, Велика Британія і США.	4 – 15 травня	Естонія
Навчання «Arctic Challenge» Багатонаціональні навчання винищувачів під проводом Норвегії. Майже 100 винищувачів з дев'яти країн НАТО відпрацьовували ураження наземних і повітряних цілей, а також протидію зенітній артилерії і дозавправлення у повітрі.	25 травня – 5 червня	Норвегія, Фінляндія, Швеція
Навчання «BALTOPS 2015» Найбільші цьогоорічні навчання ВМС у Балтійському морі із відпрацюванням військово-морських заборонних операцій, боротьби з підводними човнами, мінної протидії, протиповітряної боротьби і десантування за участю майже 5600 військовиків з Данії, Естонії, Фінляндії, Франції, Грузії, Німеччини, Латвії, Литви, Нідерландів, Польщі, Швеції і Великої Британії.	5 – 20 червня	Балтійське море та узбережжя Польщі
Навчання «Sabre Strike 15» Багатонаціональні сухопутні навчання із відпрацювання оперативної сумісності між НАТО і країнами-партнерами, спрямовані на підготовку військ до участі у Силах реагування НАТО. Взяли участь шість тисяч особового складу з Канади, Данії, Естонії, Фінляндії, Німеччини, Латвії, Литви, Норвегії, Польщі, Португалії, Словенії, Великої Британії і США.	8 – 19 червня	Естонія, Латвія, Литва, Польща
Навчання «Noble Jump» Навчання під проводом НАТО. Перші тренування із здійснення розгортання нових сил НАТО надзвичайно високої готовності, так званих Сил «Вістря спису», за участю 2100 військовослужбовців з Чеської Республіки, Німеччини, Нідерландів, Норвегії і Польщі.	10 – 21 червня	Польща
Навчання «Trident Joust 15» Навчання під проводом НАТО. Навчання СРН НАТО із відпрацювання командування і управління, покликані забезпечити здатність планувати і запроваджувати операції за участю майже 1500 військовослужбовців.	17 – 28 червня	Болгарія, Італія, Румунія
Навчання «Agile Spirit 2015» Багатонаціональні сухопутні навчання у Грузії за сценарієм проведення миротворчих операцій. Взяли участь понад 800 військовослужбовців з Болгарії, Грузії, Латвії, Литви, Румунії і США.	8 – 22 липня	Грузія
Навчання «Trident Juncture 2015 – Jointex 2015» Найбільш масштабні навчання НАТО за останнє десятиліття. Понад 30 країн-учасниць і 36 тисяч особового складу. У заході взяли участь сухопутні, військово-морські і військово-повітряні підрозділи, а також Сили спеціального призначення. Випробовувалися в дії Сили НАТО надзвичайно високої готовності, а також спроможність НАТО співпрацювати з партнерами і організаціями. До програми навчань було також включено навчання під проводом Канади «JOINTEX 2015».	3 жовтня – 6 листопада	Італія, Португалія, Іспанія
Навчання «Cyber Coalition 2015» Щорічні навчання НАТО у галузі кіберзахисту з метою перевірки здатності Альянсу гарантувати захист інформаційних мереж від кібернападів. У заході взяли участь сотні технічних, урядових і комп'ютерних експертів, які підключилися до навчань з різних точок в усій Європі.	16 – 20 листопада	Естонія

Навчання «Тризуб єдності – 2015»: Перевірка потенціалу НАТО в дії

Навчання «Тризуб єдності – 2015» були найбільш великомасштабними і амбітними маневрами збройних сил Альянсу за останнє десятиліття. Навчання водночас проходили в Італії, Португалії і Іспанії і тривали із 3 жовтня до 6 листопада. У них взяли участь військові підрозділи зі складу Сил реагування НАТО (CPH), збройних сил країн НАТО і партнерів.

Колективне зусилля

У навчаннях «Тризуб єдності» взяли участь майже 36 тисяч військовослужбовців з понад 30 країн НАТО і партнерів. Окремі країни, серед них і Росія, надіслали групи спостерігачів для участі у навчаннях.

Були також представлені більш як 12 міжнародних організацій, зокрема Європейський союз, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, Міжнародний комітет Червоного Хреста і Африканський союз.

Вдосконалення потенціалу

У відповідь на зміни у середовищі безпеки і виклики, що походять із півдня і сходу, НАТО прагне підвищити готовність і гнучкість своїх сил. Навчання «Тризуб єдності – 2015» (Trident Juncture) становили частину цих зусиль. Їх кульмінацією стала низка складних і динамічних навчальних заходів, у яких взяли участь командувачі і особовий склад сухопутних, військово-морських, військово-повітряних підрозділів і підрозділів сил спеціальних операцій. Деякі з них входять до складу Сил НАТО надзвичайно високої готовності, відомих також як Сили «Вістря спису» напередодні того, як у 2016 році вони набудуть цілковитої оперативної готовності.

Керівництво навчаннями було покладено на Об'єднане командування (ОК) сил НАТО у Брансумі під управлінням генерала Ганса-Лотара Домроуза. За підсумками навчань штабний персонал ОК сил НАТО у Брансумі було офіційно акредитовано для здійснення командування CPH, якщо протягом 2016 року їх буде задіяно до проведення операції.

Сценарій

Сценарій навчань ґрунтувався на умовній ситуації, коли одна держава вторглася до свого меншого сусіда і погрожує нападом на інший. Внаслідок боротьби за контроль над природними ресурсами вибухнула криза, що мала також етнічну і релігійну складову. Наслідки гіпотетичної ситуації, на якій ґрунтувався сценарій, були далекосяжними. Вона вплинула на морське судноплавство, енергетичну безпеку і підвищила ризик тероризму і кібернападів. З огляду на ці обставини Рада Безпеки ООН санкціонує Міжнародну місію забезпечення допомоги під проводом НАТО, яка мала гарантувати захист країн, що опинилися у небезпеці, і підтримати свободу судноплавства.

Заходи, що відпрацьовувалися під час навчань, передбачали наслідки підривної діяльності і терористичних нападів, а також класичні методи ведення війни і дії за умов гуманітарної кризи.

Для чого потрібні навчання?

Завдяки навчанням сили НАТО мають змогу відпрацьовувати процедури і тактику. Вони сприяють тому, щоб країни Альянсу і партнери могли ефективніше взаємодіяти, а також визначати передові методи і недоліки, що мають бути усунені.

Плануванням військових навчань НАТО опікуються два стратегічних командування сил Альянсу – Командування ОЗС НАТО з питань операцій і Командування ОЗС НАТО з питань трансформації. НАТО проводить військові навчання з 1951 року. У них беруть участь також держави-партнери.

Фото Хорхе Манріон Бегренс

Фото серж. Себастьян Фрешетт, «Камера в бою»

Фото ВМС Німеччини, серж. Алісса Бріер (у відст.)

Забезпечення Альянсу багатонаціональним потенціалом

Альянс забезпечує форум для розвитку багатонаціональної співпраці у галузі розбудови належного оборонного потенціалу, якого потребує організація. У 2015 році НАТО зосередила увагу на розвитку багатонаціональної співпраці із розбудови потенціалу, маючи на меті забезпечити досягнення пріоритетів у галузі оборонного планування, які було узгоджено на Уельському саміті у 2014 році.

Емблемою діяльності НАТО у галузі просування багатонаціональної співпраці щодо розвитку потенціалу стала ініціатива Розумної оборони, яка запроваджується як усередині НАТО, так і з державами-партнерами. З часу її введення в дію на Чиказькому саміті 2012 року, перелік проектів Розумної оборони було істотно розширено. Станом на кінець 2015 року було успішно завершено вісім проектів під прапором Розумної оборони, а інші 33 проекти нині запроваджуються.

Хоча більшість проектів Розумної оборони ґрунтуються на підході «знизу-вгору», останнім часом було докладено зусиль для того, аби доповнити їх підходом «згори-вниз», коли йдеться про розбудову багатонаціонального потенціалу, маючи на меті ініціювати нові вагомні багатонаціональні зусилля, починаючи із забезпечення насамперед політичної волі, щоб згодом перейти до створення і стрімкого розвитку співпраці з ключових аспектів потенціалу.

Під цим дахом у 2015 році Бельгія і Нідерланди приєдналися до Ініціативи у галузі високоточної зброї (ВЗ), яку започаткували на Уельському саміті шість міністрів оборони НАТО⁵. Ця група

планує найближчим часом зробити перше багатонаціональне замовлення щодо поповнення арсеналів ВЗ у 2016 році. Високоточна зброя є одним з пріоритетів для НАТО, оскільки вона дає змогу досягати цілей військової операції, водночас запобігаючи ризику втрат серед цивільного населення.

Подібний проект щодо створення авіації Сил спеціального призначення (ССП) було ініційовано у червні міністрами оборони чотирьох членів Альянсу⁶. Його завдання полягає у створенні авіації ССП шляхом багатонаціонального співробітництва, від самого початку до завершення проекту. Розглядаються також додаткові ініціативи у критичних галузях потенціалу Альянсу.

Розбудова потужнішого військового потенціалу країн Європи і надалі сприятиме зміцненню трансатлантичного зв'язку, підвищенню безпеки усіх членів Альянсу, а також більш справедливому розподілу тягаря, переваг і обов'язків, що випливають з членства в НАТО. У цьому аспекті НАТО тісно співпрацює з Європейським союзом, маючи на меті забезпечити доповнюваність зусиль між Ініціативою Розумної оборони Альянсу й Ініціативою ЄС із об'єднання і спільного використання ресурсів. Ці дві ініціативи мають підкріплювати одна одну. Водночас Ініціатива Розумної оборони також сприяє розвитку європейської оборонної промисловості завдяки тому, що можливості оборонно-промислового співробітництва усередині Альянсу використовуються на повну силу. У майбутньому НАТО і надалі підтримуватиме держав-членів у їхніх намаганнях цілковито використати наявні можливості у галузі розбудови багатонаціонального потенціалу.

⁵ Ініціативу у галузі високоточної зброї запровадили на Уельському саміті НАТО у 2014 році міністри оборони Чеської Республіки, Німеччини, Греції, Норвегії, Польщі і Іспанії.

⁶ Болгарія, Хорватія, Угорщина і Словенія.

Захист від балістичних ракет

Розповсюдження балістичних ракет становить загрозу населенню країн Альянсу, їх територій і збройних сил. Загалом у світі понад 30 країн володіють або прагнуть набути технології виробництва балістичних ракет, які теоретично можуть застосовуватися для доставки не лише звичайних боеголовок, але й боеголовок зі зброєю масового знищення. Розповсюдження цих технологій не означає, що країнам НАТО автоматично загрожує безпосередній напад, але означає, що Альянс зобов'язаний брати до уваги цей чинник під час виконання свого завдання із гарантування колективної оборони.

Система захисту від балістичних ракет НАТО (система ПРО НАТО) має на меті гарантувати захист населення, територій і збройних сил європейських членів Альянсу. Це виключно оборонний засіб, який було створено у відповідь на загрози, що походять з-поза меж євроатлантичної зони. Країни – члени Альянсу виділяють добровільні внески для забезпечення функціонування системи ПРО, яка поєднує у собі супутники, РЛС, кораблі і ракети-перехоплювачі окремих країн НАТО на землі і на морі під командуванням Альянсу для виконання конкретних завдань на визначені періоди.

З моменту ухвалення рішення про розширення системи ПРО НАТО у 2010 році було досягнуто істотного поступу щодо забезпечення належного функціонування засобів системи ПРО НАТО і механізмів командування і управління, які мають бути цілком оперативними. Серед здобутків 2015 року є:

- Два кораблі ВМС США, оснащені системою протиракетної оборони «Іджис», корабель ВМС США «Карні» і корабель ВМС США «Портер» прибули до порту базування в Іспанії на додаток до двох кораблів системи «Іджис» (корабля ВМС США «Дональд Кук» і корабля ВМС США «Росс»), що базуються у м. Рота з 2014 року.
- Завершено будівництво наземного об'єкта системи «Іджис» під проводом США у Румунії.
- Вдосконалено технічну інфраструктуру і механізми командування і управління.
- Окремі члени Альянсу виділяють власні засоби на підтримку системи ПРО НАТО.
- Низка держав – членів Альянсу ухвалили важливі національні рішення щодо придбання засобів ПРО, які у разі необхідності можуть надаватися у розпорядження НАТО:
 - Польща проголосила про намір закупити батареї комплексів «Патріот» з метою підсилення своєї наземної системи ППО і ПРО.
 - Німеччина проголосила про намір закупити системи ППО більш як середнього радіуса дії (системи MEADS) з тією ж метою.
 - Данія і Нідерланди продовжують модернізацію їхніх ракетних датчиків морського базування у складі системи ПРО.
 - Туреччина скасувала тендер на закупівлю систем ППО і ПРО наземного базування іноземного виробництва і ухвалила рішення розробити їх самостійно.

Авіаційна система оповіщення і управління

НАТО володіє парком літаків раннього оповіщення і управління (АВАКС). Це літаки виробництва компанії «Боїнг» Е-3А «Сентрі», які забезпечують Альянс постійним потенціалом у галузі військово-повітряного командування і управління (С2), повітряного і морського спостереження й управління бойовим простором. На аеродромі НАТО у Гайленкірхені (Німеччина) постійно базуються 16 літаків АВАКС.

Другий елемент сил НАТО раннього повітряного оповіщення і управління забезпечують Королівські ВПС Великої Британії. Вони налічують шість літаків виробництва компанії «Боїнг» «Е-3Д», які базуються в Уеддінгтоні у графстві Лінкольншир (Велика Британія).

Військово-повітряні сили раннього оповіщення і управління розпочали свою діяльність із виконання польотів у 1982 році і відтоді взяли участь в операціях із реагування на кризи і миротворчих місіях, зокрема в Афганістані, а також у рамках заходів НАТО із гарантування спокою. Ці сили

спершу створювалися як повітряна радіолокаційна платформа, але за останні роки істотно змінилися, щоб якомога краще відповідати новій геополітичній ситуації і поточним завданням НАТО. У рамках такої еволюції нині запроваджуються нові вдосконалення, покликані забезпечити, щоб ці сили були в змозі продовжувати виконувати свій мандат у прийдешні роки. Програмою вдосконалення передбачено запровадження «скляних кабін» пілотів з електронними дисплеями, сучасних палуб для зльоту і приземлення, сучаснішої авіоніки і системи розпізнавання «свій – чужий» нового покоління. Роботу із модернізації перших літаків АВАКС було розпочато у 2014 році і до кінця 2018 року планується завершити модернізацію усіх наявних літаків.

Крім зусиль, спрямованих на модернізацію літаків, у 2015 році було також вдосконалено структуру командування силами. Нині у Гайленкірхені діє єдиний військовий штаб Повітряних сил раннього оповіщення і управління.

Упродовж 2015 року екіпажі компоненту АВАКС також взяли участь у деяких навчаннях, зокрема, великомасштабних маневрах в Італії, Норвегії, Іспанії, Туреччині і США.

Операції із застосуванням літаків АВАКС

- Літаки «Е-3А» і «Е-3Д» в середньому здійснювали 10 польотів на тиждень у рамках заходів із гарантування спокою;
- Загальна кількість льотних годин літаків «Е-3А» становить понад п'ять тисяч, з яких майже половина на підтримку заходів із гарантування спокою і решта годин припадає на проведення стандартних місій;
- Загальна кількість льотних годин літаків «Е-3Д» становить дві тисячі, з яких – майже третина на підтримку заходів із гарантування спокою і дві третини – на проведення стандартних місій;
- Підтримка операції «Активні зусилля» надавалася по можливості, коли літаки АВАКС передавалися у розпорядження Командування Об'єднаних ВМС НАТО на визначені періоди, коли вони були залучені до виконання регулярних тренувальних завдань або за спеціальним розпорядженням. На підтримку операції «Активні зусилля» було загалом здійснено понад 200 льотних годин;
- Літаки АВАКС НАТО також забезпечували підтримку під час саміту Великої сімки у німецькому Шлосс Елмау у червні 2015 року.

Система наземного спостереження Альянсу

Подібно до того, як літаки раннього оповіщення і управління (АВАКС) контролюють повітряний простір держав Альянсу, система наземного спостереження (НС) Альянсу дасть змогу бути обізнаними з тим, що відбувається на поверхні землі, забезпечуючи поінформованість про поточну ситуацію напередодні, під час і, у разі потреби, після операцій НАТО. НАТО нині набуває таку систему НС, яка буде здатною сприяти виконанню низки місій Альянсу, зокрема щодо захисту сухопутних сил і цивільного населення, охорони кордонів і безпеки на морі, боротьби з тероризмом, врегулювання криз і надання гуманітарної допомоги у разі стихійних лих.

Ядро системи НС Альянсу становлять безпілотні літаки RQ4 «Глобал хок», які дадуть Альянсу змогу здійснювати стале спостереження за широкими територіями з великих висот і протягом тривалого часу. Використовуючи найсучасніші радіолокаційні датчики, ці системи в змозі постійно виявляти і відстежувати рухомі об'єкти на усій території, за якою ведеться спостереження, і передаватимуть

радіолокаційні знімки території, про яку йдеться, або конкретних нерухомих об'єктів. Пересувні і стаціонарні наземні станції забезпечать надання командувачам важливої інформації і розвідданих. Основною оперативною базою системи НС НАТО буде авіабаза Сіґонелла в Італії, яка слугуватиме подвійній цілі: як база розгортання Спільної системи спостереження, розвідки і рекогносцировки (СРР) НАТО, а також як центр оброблення даних і підготовки.

Очікується, що система НС НАТО буде частково оперативною у 2017/2018 роках, коли Альянс отримає деякі літаки НС «Глобал хок» і зможе проводити місії із спостереження і рекогносцировки. Планується, що цілковиту оперативну готовність системи НС НАТО буде досягнуто до кінця 2018 року, тобто коли Альянс отримає у розпорядження усі передбачені літаки НС «Глобал хок».

Серед основних здобутків у 2015 році такі:

- Вересень:
 - Починають функціонувати сили НС НАТО. Це означає, що держави-члени офіційно визначили обриси (кількість персоналу, звання тощо) підрозділу, який опікуватиметься польотами літаків НС «Глобал хок» з бази у Сіґонеллі, Італія.
 - Перші літаки НС НАТО «Глобал хок» випробувано в дії у рамках реальних польотів.
- Листопад /Грудень:
 - Італія передає Оперативний центр системи НС НАТО у Сіґонеллі під управління НАТО.
 - Впровадження і презентація перших критичних наземних станцій, включаючи Основну перевізну наземну станцію і Основну мобільну наземну станцію.
 - Перші польоти перших літаків НС НАТО «Глобал хок» проходять у Палмдейл, Каліфорнія.

Спільна система спостереження, розвідки і рекогносцировки

Наявність спільної системи спостереження, розвідки і рекогносцировки (СРР) має вагомe значення для усіх військових операцій. Завдяки їй посадовці, які ухвалюють рішення, і дійові особи отримують інформацію і розвідувальні дані, щоб ухвалювати виважені, вчасні і правильні рішення. Тоді як спостереження і рекогносцировка дають відповідь на питання «що», «де» і «коли», поєднання елементів з різних джерел і зібраних у різний спосіб дає відповідь на питання «як» і «чому». Усі ці елементи становлять спільну систему СРР.

НАТО вперше виступила з ініціативою створення спільної системи СРР на Чиказькому саміті 2012 року після того, як досвід, набутий в Афганістані і Лівії, висвітлив, що персонал з питань спільної системи СРР був недостатньо підготовленим, що доктрини і процедури спільної системи СРР були застарілими, а також брак зв'язку між різними елементами. У 2015 році НАТО проголосила про досягнення початкового оперативного потенціалу у галузі спільної системи СРР, тобто, по суті, те, що НАТО нині має міцну базу для забезпечення підготовки персоналу з питань спостереження і рекогносцировки, кваліфіковані кадри, а також найсучасніші безпечні засоби зв'язку, які дають змогу з легкістю здійснювати обмін розвідувальною інформацією і матеріалами спостереження і рекогносцировки. На початковому етапі зусилля було насамперед зосереджено на вдосконаленні відповідного потенціалу Сил реагування НАТО (СРН) у 2016 році. Цей потенціал було випробувано в дії під час двох важливих навчань у 2015 році, а саме: навчань «Стийкий кобальт» (Steadfast Cobalt) і «Тризуб єдності» (Trident Juncture).

Чимало технологічних здобутків у галузі спільної системи СРР вдалося забезпечити завдяки багатонаціональним зусиллям дев'яти країн – членів НАТО, які сформували Другу коаліцію множинного інтелекту у галузі оперативної сумісності спільної розвідки, спостереження і рекогносцировки із використанням усіх доступних джерел⁷. Цей проект розробок і досліджень, що тривав п'ять років, було успішно завершено у 2015 році. Завдяки технології, яку було розроблено у рамках проекту, вдалося створити єдиний ресурс продуктів СРР, а також систему обміну інформацією у межах різних мереж, що застосовуються. Це інноваційне рішення, яке сприятиме вдосконаленню спроможності НАТО ухвалювати рішення і дасть змогу аналітикам розвідки НАТО швидко знаходити потрібну інформацію.

Протягом 2016 року поступ, якого було досягнуто у рамках спільної системи СРР НАТО, продовжуватиме зміцнюватися і розвиватися, адже Альянс готується отримати свою першу систему дистанційно керованих літаків для цілей СРР, що буде частиною організації, – систему наземного спостереження Альянсу. Крім цього, великомасштабні випробування системи СРР «Спільне бачення – 2016» (Unified Vision) дадуть змогу забезпечити подальше вдосконалення системи обміну даними у галузі спостереження, розвідки і рекогносцировки серед членів Альянсу.

⁷ Канада, Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Норвегія, Іспанія, Велика Британія і США.

- «Стийкий кобальт – 2015» (Steadfast Cobalt 2015):

- Учасники:
 - 20 країн – членів НАТО;
 - Одна тисяча особового складу.
- Місце проведення: Валч, Польща.
- Підсумки:
 - Істотно поліпшилася система обміну розвідувальними даними і інформацією різними каналами усередині Альянсу;
 - На 91 % забезпечено міжгалузеве рішення, включаючи такі три галузі, як Таємний відділ НАТО, Секретні місії й Система збирання даних і опрацювання інформації про ситуацію на полі бою (BICES)⁸.

- «Тризуб єдності – 2015» (Trident Juncture 2015):

- Учасники:
 - Понад 30 членів НАТО і партнерів;
 - 36 тисяч особового складу.
- Місце проведення: 16 навчальних точок в Італії, Португалії й Іспанії.
- Підсумки: На 100 % забезпечено міжгалузеве рішення, включаючи такі три галузі, як Таємний відділ НАТО, Секретні місії й Система збирання даних і опрацювання інформації про ситуацію на полі бою (BICES).

⁸ Система збирання і опрацювання інформації про ситуацію на полі бою.

Крім просування у технологічному плані щодо розвитку системи СРР НАТО, у 2015 році було досягнуто поступу з аспекту доктрин і особового складу:

- Понад 100 нових можливостей тренування нині пропонуються державам – членам Альянсу з широкого переліку дисциплін і заходів у галузі спільної системи СРР;
- Оновлено стандарти навчання фахівців у галузі спільної системи СРР;
- Оновлено доктрини і процедури у галузі спільної системи СРР;
- Триває структурна трансформація і реорганізація у галузі спільної системи СРР.

Система командування і управління авіацією

Програма НАТО у галузі створення Системи командування і управління авіацією (СКУА) має на меті забезпечити Альянс єдиною інтегрованою системою управління усіма військово-повітряними операціями НАТО на євроатлантичному просторі і поза його межами. Ця система замінить низку нині існуючих систем управління повітряними операціями, що застосовуються НАТО і окремими країнами-членами. Після здійснення розгортання нової системи вона покриватиме територію у 10 мільйонів квадратних кілометрів повітряного простору і поєднуватиме у собі понад 20 центрів управління польотами ВПС.

Система командування і управління авіацією НАТО становитиме один із центральних елементів потенціалу НАТО у галузі єдиної системи ППО і ПРО, що має на меті гарантувати захист і безпеку території, населення і збройних сил країн – членів Альянсу від будь-якого можливого повітряного або ракетного нападу або загрози такого нападу. Вперше в історії усі військово-повітряні операції НАТО, включаючи патрулювання повітряного простору, забезпечуватимуться єдиною системою із застосуванням спільної, послідовної і надійної бази даних. Така система поєднуватиме у собі управління військово-повітряними місіями, управління повітряним рухом, спостереження за повітряним простором, управління повітряним простором, функції управління ресурсами щодо забезпечення командування і управління, управління силами тощо.

Система командування і управління авіацією НАТО складатиметься з низки визначених національних систем і систем Альянсу, ресурси і потенціал яких було об'єднано з метою створення нової структури, що забезпечуватиме кращу функціональність і ефективність роботи. Завдяки цій новій системі буде вдосконалено обмін інформацією і даними про обстановку на віддалених точках з метою сприяння взаємодії. Може також відбуватися обмін інформацією з низкою зовнішніх агенцій, наприклад, цивільними органами управління повітряним рухом і метеорологічними бюро.

Загалом система командування і управління авіацією НАТО складатиметься з таких елементів:

- Понад 300 сенсорів спостереження за повітряним простором у поєднанні із понад 40 різними видами РЛС;
- 16 стандартних базових інтерфейсів, посилань і видів даних;
- Майже 550 зовнішніх систем у 800 різних точках і 6500 фізичних інтерфейсів;
- 81 мільйон квадратних кілометрів театру операцій (за винятком мобільного потенціалу) від найбільш північної точки Норвегії до найбільш південної точки Туреччини;
- Понад 13 млн рядків інтегрованого і наданого коду програмного забезпечення;
- 27 оперативних центрів і компонентів, що можуть розгортатися;
- 142 оператори, понад 450 робочих станцій і понад 60 серверів;
- Понад 200 комерційних продуктів, що можуть бути придбані для забезпечення оперативних інструментів.

У 2015 році відбувся перехід від етапу придбання і тестування до етапу оперативного застосування програми СКУА НАТО. Серед основних здобутків:

- У червні проголошено початковий оперативний потенціал першого національного елемента програми СКУА НАТО (Італійський ARS⁹);
- У червні проголошено початковий оперативний потенціал першого елемента НАТО програми СКУА (здатний до розгортань ARS НАТО);
- Перше розгортання системи СКУА НАТО, а саме: здатного до розгортань ARS під час навчань «Пил Рамштайну II» (Ramstein Dust), які відбулися у Латвії у жовтні;
- У грудні проголошено цілковиту оперативну готовність здатного до розгортань ARS НАТО.

9 Скорочення англ. «ARS» означає: «Air Control Centre, Recognised Air Picture Production Centre, Sensor Fusion Post».

Енергетична безпека

Події в енергетичній галузі, такі як порушення енергопостачання, впливають на ситуацію у галузі міжнародної безпеки і можуть мати далекосяжні наслідки для безпеки. Відповідно НАТО уважно відстежує тенденції і розвиток подій в енергетичній галузі, прагнучи підвищити стратегічну обізнаність з ситуацією. НАТО також намагається розвинути здатність забезпечувати захист критичної енергетичної інфраструктури.

Кліматичні зміни впливають не лише на природне середовище, але й на ситуацію у галузі безпеки. НАТО прагне підвищити енергоефективність своїх збройних сил, а також збільшити вжиток відновлювальної енергії у військовому секторі. Такі інновації як гнучкі сонячні батареї не лише допомагають скоротити викиди вуглецю внаслідок

військової діяльності, але також сприяють зменшенню загрози життю людей, яка часто виникає при перевезенні паливних матеріалів у небезпечних зонах. У 2015 році команда НАТО з питань розумної енергії видала звіт, у якому проаналізовано стан військової енергоефективності у деяких країнах НАТО і партнерах і викладено рекомендації щодо перспектив багатонаціональної співпраці. У звіті зроблено висновок, що скорочення використання паливних матеріалів збройними силами є вимогою сучасних операцій. Рішення у галузі розумної енергії не лише дадуть змогу зекономити кошти завдяки скороченню використання паливних матеріалів, але також сприятимуть збереженню життя солдатів, підвищенню мобільності, стійкості і витривалості військових формувань.

Заходи, запроваджені НАТО у 2015 році, відбивають зв'язок між безпекою і енергетикою, який стає дедалі міцнішим:

- Під час багатонаціональних навчань «Здатний тиловик – 2015» (Capable Logistician) в Угорщині 14 промислових підприємств продемонстрували доцільність енергозберігаючих технологій (таких, як сонячна і вітряна енергія, «розумні» мережі енергопостачання і досконаліша ізоляція). Захід став помітною подією щодо розвитку стандартів енергетичної ефективності для збройних сил НАТО.
- У Школі НАТО в Обераммергау відбулися перші курси з питань стратегічної обізнаності у галузі енергетичної безпеки, які прослухали представники НАТО і країн-партнерів.
- Центр майстерності НАТО у галузі енергетичної безпеки видав Дослідження щодо проблем енергетичної інфраструктури України.
- Відбулося засідання Неформальної робочої групи з питань захисту інфраструктури під проводом Азербайджану з метою обговорення загроз морській енергетичній інфраструктурі, приділивши особливу увагу аспектам кіберзагроз.
- У Щорічному круглому столі НАТО з питань енергетичної безпеки взяли участь представники наукових кіл, міжнародних організацій і приватного сектора. Вони обговорили тенденції у галузі міжнародної енергетики і їх наслідки для безпеки.
- У рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» запроваджувалися проекти у галузі енергетичної безпеки, наприклад щодо новітніх підходів у галузі визначення цілісності трубопроводів.

Об'єднана мережа місій

Завдяки застосуванню сучасних технологій збройні сили можуть ефективніше взаємодіяти. Ось чому підвищення ефективності застосування технологій є одним із трьох стовпів Ініціативи взаємопов'язаних сил НАТО.

Завдяки Об'єднаній мережі місій сили НАТО забезпечуються надійним Інтернет-зв'язком для військових цілей у будь-якій зоні операцій. Цей потенціал має на меті забезпечити підтримку у галузі командування і управління, а також сприяти ухваленню рішень під час проведення майбутніх операцій завдяки більш ефективному обміну інформацією. Мережа забезпечує спритність, гнучкість і масштабованість, необхідні для досягнення відповідності новим умовам оперативного середовища під час проведення майбутніх операцій під проводом Альянсу.

Об'єднана мережа місій ґрунтується на довірі і готовності забезпечувати обмін інформацією. Здатність Альянсу швидко розгортати такі мережі у разі кризи, що виникає, забезпечить спроможність сил НАТО і країн-партнерів, що беруть участь у місіях, краще взаємодіяти. Розвиток цього потенціалу, що нині триває, сприятиме підвищенню оперативної сумісності між НАТО і партнерами, а також їх здатності обмінюватися інформацією за умов оперативного середовища.

Всесвітня конференція радіокомунікацій

Всесвітню конференцію радіотелекомунікацій проводить Міжнародна спілка телекомунікацій (МСТ) кожні три – чотири роки у штаб-квартирі МСТ у Женеві (Швейцарія). МСТ є однією з агенцій ООН, до складу якої входять 193 країни і майже 800 підприємств приватного сектора і академічних установ. Обов'язком МСТ є перегляд і, у разі потреби, внесення змін до Радіопростору – міжнародної угоди, яка регламентує застосування усього спектра радіочастот (РЧ), а також геостационарні і негеостационарні супутникові орбіти.

МСТ є найвищою інстанцією у цій галузі, отже ухвалені нею рішення неминуче впливають на перебіг операцій і навчань НАТО. Спектр РЧ не є необмеженим, причому попит на використання радіочастот постійно зростає. Він застосовується не лише у галузі радіокомунікацій, але також для забезпечення функціонування супутників, РЛС, обладнання впізнавання, навігації, наведення на ціль тощо. Неможливість доступу до належного спектра радіочастот може поставити під загрозу безпеку і ефективність операцій НАТО. З метою гарантування силам НАТО постійного доступу до необхідних радіочастот, діє спільна угода між цивільними і військовими органами влади країн – членів НАТО щодо гармонізації поточного використання спектра радіочастот для військових цілей в інтересах сил НАТО або на підтримку операцій НАТО¹⁰.

Спектр частот, що найбільше цікавлять НАТО, було розділено на 538 менших смуг радіочастот специфічного призначення¹¹. З цих 538 смуг збройні сили НАТО щоденно використовують для суто військового призначення або на умовах взаємного користування з цивільними органами 387 (тобто 72%). Увесь цей спектр радіочастот використовується усіма видами збройних сил як у стаціонарних, так і мобільних платформах.

Частково використання цього спектра радіочастот централізовано координується персоналом НАТО. Протягом 2015 року Відділ радіочастот НАТО зі складу Управління спектра радіочастот і інфраструктури консультацій, командування і управління (СЗ) штаб-квартири НАТО щоденно опрацьовував у середньому 55 запитів на використання радіочастот. Радіочастоти використовуються під час проведення усіх тренувальних заходів сухопутних сил, ВПС і ВМС НАТО.

¹⁰ Спільна цивільно-військова угода НАТО щодо радіочастот.

¹¹ Спектр радіочастот охоплює частоти від 0 Герц (Гц) аж до 3000 Гігерц (ГГц). Щодо сил НАТО, їх обладнання переважно працює в діапазоні від 9 кГц до 100 ГГц.

МІСІЇ І ОПЕРАЦІЇ

Фото лт. Шерон Мулхолланд,
зв. з громадськістю, місія «Рішуча підтримка»

У 2015 році тривали місії і операції НАТО, які сприяли виконанню усіх трьох основоположних завдань Альянсу, а саме: колективної оборони, врегулювання криз і гарантування безпеки шляхом співробітництва.

НАТО неодноразово втручалася у ситуацію з метою захисту міжнародного миру і безпеки. У 1995 році Альянс сприяв припиненню війни у Боснії і Герцеговині, згодом забезпечивши дотримання мирної угоди. У 1999 році НАТО втрутилася, щоб припинити масові вбивства і вигнання у Косові, і ще сьогодні війська НАТО продовжують нести службу за мандатом Організації Об'єднаних Націй. Починаючи із 2003 року, присутність НАТО в Афганістані, санкціонована ООН, запобігла тому, щоб країна коли-небудь у майбутньому знову стала притулком для терористів. У 2011 році НАТО вжила заходів з метою примусу до виконання мандата ООН із захисту цивільного населення Лівії. Кораблі ВМС НАТО ведуть боротьбу з піратством уздовж узбережжя Сомалі і патрулюють води Середземномор'я, щоб протидіяти тероризму. Кілька разів НАТО також здійснила доставку гуманітарної допомоги, зокрема до Сполучених Штатів Америки після урагану «Катріна» і до Пакистану після руйнівного землетрусу у жовтні 2005 року.

Афганістан

У період із 2003 до 2014 року Міжнародні сили сприяння безпеці (МССБ) під проводом Альянсу, які діяли за мандатом ООН і місію яких було завершено наприкінці 2014 року, сприяли розбудові Афганських сил безпеки і створили умови для того, щоб афганський народ знову зміг вирішувати власне майбутнє. 1 січня 2015 року НАТО запровадила небойову місію «Рішуча підтримка», покликану надати допомогу структурам і установам безпеки Афганістану продовжувати розбудову їх потенціалу у галузі національної безпеки. Ці зусилля доповнюються заходами із розвитку потенціалу, що запроваджуються під егідою Міцного партнерства між НАТО і Афганістаном, а також істотними внесками з боку окремих держав – членів Альянсу і партнерів до загального фонду міжнародної допомоги на фінансове утримання Афганських сил безпеки.

Афганські сили безпеки захищають країну

Наступальні дії з боку Афганських національних сил безпеки і оборони (АНСБО) на початку весни продемонстрували в дії їх здатність здійснювати планування, забезпечення ресурсами і власне проведення наступальних операцій проти повстанців. Восени 2015 року ситуація у галузі безпеки на півночі країни значно загострилася. Проте АНСБО змогли повернути контроль над втраченими територіями у Кундузі, довівши свою дієвість, мужність і стійкість.

Протягом 2015 року відбувся істотний поступ щодо розбудови потенціалу країни. Афганські Військово-повітряні сили (АВПС) поставили на озброєння шість нових гелікоптерів «MD-530», завдяки чому було значно підвищено спроможність забезпечувати безпосередню тактичну повітряну підтримку. Наступними роками парк гелікоптерів «MD-530» збільшиться до 17 на додаток до 158 повітряних суден, що нині стоять на озброєнні АВПС. Завдяки нарощуванню повітряної моці підвищується ефективність бойових операцій і вдосконалюється медична евакуація поранених, брак якої попередньо дуже скорочував шанси на виживання поранених із віддалених регіонів країни. Рівень професійної підготовки командування спеціальних операцій Афганської національної армії, боєздатного формування у складі понад десять тисяч військовослужбовців, продовжував зростати. Було також досягнуто поступу з питань оперативного планування і несення служби в усіх підрозділах сил безпеки Афганістану.

І хоча потенційне скорочення персоналу АНСБО викликає постійну стурбованість, завдяки зусиллям із прийому на службу і утримання на посадах у 2015 році зростання кількості військовослужбовців

перевищило втрати. Чисельність Афганської армії утримувалася на рівні приблизно 174 тисяч військовослужбовців, Афганської національної поліції – на рівні майже 154 тисяч поліцейських, а чисельність місцевої поліції сягнула майже 28 тисяч особового складу.

Місія «Рішуча підтримка»

Присутність НАТО в Афганістані і досі залишається найбільш масштабним військовим розгортанням сил Альянсу. Проте із завершенням місії МССБ наприкінці 2014 року характер і обсяги ролі НАТО в країні зазнали змін. Місія «Рішуча підтримка», яку було запроваджено 1 січня 2015 року, – це небойова місія під проводом Альянсу. Її мета полягає у наданні допомоги афганським безпековим установам і Національним силам безпеки щодо продовження вироблення необхідних механізмів і структур, які надади б змогу уряду стабільно гарантувати безпеку в країні і захист населення. На початку місії у ній брали участь майже 12 тисяч військовослужбовців із 42 країн – членів НАТО і держав-партнерів і велася вона із оперативного центру у Кабулі/Баграмі із чотирма допоміжними командуваннями у Мазарі-Шаріфі на півночі, Гераті на заході, Кандагарі на півдні і Лагмані на сході.

Протягом 2015 року у рамках місії «Рішуча підтримка» було забезпечено базову підготовку персоналу, дорадчу і практичну допомогу як на інституційному рівні у Кабулі, так і на регіональному рівні, охоплюючи вищі ешелони національної армії і поліції. Регіональні Командування із навчання, консультування і допомоги (КНКД) відіграли чільну роль у зміцненні рішучості і впевненості АНСБО. Підтримка, здобута АНСБО у рамках місії «Рішуча підтримка», стала неоціненною насамперед у тих галузях, де афганський потенціал все ще потребує вдосконалення. Йдеться, зокрема, про планування і укладання бюджетів, забезпечення фінансової прозорості, підзвітності і демократичного контролю, командування й управління і координації між основними установами безпеки, матеріально-технічне забезпечення і утримання збройних сил, зовнішні комунікації і розвиток лідерства.

У грудні міністри закордонних справ країн НАТО ухвалили рішення про продовження місії «Рішуча підтримка», зокрема в регіонах Афганістану, у 2016 році. Нині здійснюється перегляд місії і у разі необхідності її може бути адаптовано з метою забезпечення належної ефективності у майбутньому.

Фото серж. Ріс Поддер, морська піхота США

Фінансова підтримка Афганських сил

Другим напрямом підтримки з боку НАТО є істотна фінансова допомога на утримання Афганських національних сил безпеки і оборони, розрахована на тривалу перспективу. Ці заходи здійснюються у рамках спеціального Цільового фонду під управлінням НАТО, який створено для Афганської національної армії (АНА) у рамках загальних зусиль міжнародної спільноти із забезпечення фінансового утримання афганських структур безпеки.

Хоча відповідальність за фінансове забезпечення Афганських сил безпеки зрештою покладається на уряд країни, держави-члени і партнери Альянсу визнають, наскільки важливим є забезпечення фінансової підтримки у процесі розбудови Афганських сил безпеки і збільшення економічної бази їх утримання. Країни НАТО і партнери домовилися продовжити надання такої допомоги Афганській національній армії до кінця 2017 року у рамках відповідного Цільового фонду. Очікується, що на Варшавському саміті НАТО у 2016 році будуть ухвалені подальші рішення в цьому аспекті. На Чиказькому саміті Альянсу у 2012 році керівництво Афганістану взяло на себе зобов'язання на початковому етапі виділяти принаймні 500 мільйонів євро на рік, поступово збільшуючи свій внесок.

Протягом 2015 року країни НАТО і держави-партнери виділили майже 450 мільйонів доларів США до Цільового фонду АНА. Вони також здійснили значні внески у функціонування Цільового фонду правопорядку Програми розвитку ООН, призначеного для Афганської поліції. У 2015

році Сполучені Штати Америки знову виділили Афганським силам безпеки майже 4,1 мільярда доларів США на двосторонній основі.

Міцне партнерство НАТО – Афганістан

На Лісабонському саміті Альянсу у 2010 році НАТО і уряд Ісламської Республіки Афганістан підписали Декларацію про Міцне партнерство. Міцне партнерство забезпечує рамки для довготермінових політичних консультацій і практичного співробітництва між НАТО і Афганістаном.

Протягом 2015 року під егідою Міцного партнерства запроваджувалася низка планових програм і заходів співробітництва, які було запропоновано Афганістану. Серед них – зусилля у галузі розбудови потенціалу і програми професійної військової освіти. Завдяки партнерству Афганістан здобув практичні інструменти, які сприяють забезпеченню доброчесності, прозорості і підзвітності, а також мінімізації ризику корупції в національних структурах безпеки і оборони. Серед інших галузей практичної допомоги були також розбудова авіаційного сектора, планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру і готовності до катастроф, а також подальші зусилля у галузі громадської дипломатії. Надалі до вже існуючих можуть бути додані нові напрями співпраці.

У 2015 році НАТО почала розглядати можливості активізації партнерства з Афганістаном. Хоча дату завершення місії «Рішуча підтримка» поки

Гарантування безпеки цивільного населення

Військовослужбовці місії «Рішуча підтримка», розміщені у Кабулі, цивільні фахівці Міністерства оборони США й підрядники зі штабу місії «Рішуча підтримка» забезпечують навчання і надають дорадчу і практичну допомогу особовому складу Афганських сил щодо того, як виявляти і знешкоджувати саморобні вибухові пристрої (СВП) і заряджені снаряди (ЗС), а також, як переконатися у їх знешкодженні.

Персонал із протидії СВП також сприяє підвищенню обізнаності безпосередньо серед цивільного населення. 2015 рік став найбільш кривавим донині щодо жертв серед цивільного населення, спричинених СВП, причому тривогу викликає той факт, що великий відсоток серед цих смертей і надалі становлять діти. Ось чому Управління з питань протидії СВП вирішило поєднати зусилля з фахівцями Координаційного центру ООН із протидії мінам в Афганістані, саперами афганських установ безпеки і національним Міністерством освіти Афганістану з метою поширення обізнаності із загрозою СВП серед якомога більшої кількості афганських дітей.

Влітку 123 представники із захисту дітей і вчителі із 34 провінцій Афганістану зібралися у Кабулі у рамках чотириденного семінару, під час якого вони дізналися про новітні технології у галузі боротьби з СВП, на що слід звертати увагу і як використовувати диспетчерську екстреної служби «119» для повідомлення про випадки СВП. Кожному з учасників семінару було надано роздаткові матеріали, плакати і лазерні диски, завдяки чому вони зможуть проінструктувати понад п'ять тисяч учителів по всій території Афганістану, які, своєю чергою, навчать своїх учнів правилам безпеки у поводженні з СВП і ЗС.

Третього жовтня, під час повітряних ударів авіації США, було помилково уражено медичний центр організації «Лікарі без кордонів» в афганському місті Кундуз. Внаслідок цього трагічного інциденту 30 осіб загинули і десятки було поранено. Американське керівництво провело розслідування обставин інциденту паралельно із вивченням факту загибелі цивільних осіб з боку керівництва місії «Рішуча підтримка». Було встановлено, що безпосередньою причиною інциденту став людський фактор у поєднанні із системними і процедурними помилками. Нині вживаються заходи для того, аби уникнути подібних помилок у майбутньому.

що не визначено, за оцінками, афганські безпекові установи все ще потребуватимуть допомоги і підтримки у галузі безпеки з боку НАТО навіть після завершення місії із підготовки і надання дорадчої і практичної допомоги. Країни Альянсу дійшли згоди продовжити надання практичної допомоги Афганським національним силам безпеки і безпековим установам у рамках невеликих груп цивільних фахівців Альянсу, які створюватимуться після завершення місії «Рішуча підтримка». Такі

невеликі групи цивільних фахівців забезпечать перехід до більш класичних відносин партнерства з Афганістаном за усталеними моделями, які НАТО застосовує до широкого кола інших своїх партнерів.

Люб'язно надано контингентом КФОР

Косово

Альянс залишається відданим справі підтримання безпеки і стабільності на західних Балканах. НАТО керує миротворчою місією у Косові – Силами КФОР – з червня 1999 року. Ця операція доповнює зусилля міжнародної спільноти із просування миру і стабільності в регіоні згідно з Резолюцією Ради Безпеки ООН 1244.

Завданнями Сил КФОР є:

- Сприяння мирному і стабільному середовищу;
- Підтримка і координація міжнародних гуманітарних зусиль і цивільної присутності;
- Сприяння розвитку стабільного, демократичного і багатоетнічного суспільства у Косові;
- Надання допомоги у розбудові Сил безпеки Косова.

Станом на кінець 2015 року у складі КФОР несли службу п'ять тисяч військовослужбовців із 31 країни НАТО і партнерів, які гарантували спокій і безпеку, а також свободу пересування усіх громадян і представників усіх етнічних спільнот Косова.

З часом ситуація у галузі безпеки поліпшувалася, і Сили КФОР були ключовими у сприянні політичному процесу, забезпечуючи у тісній співпраці з Місією верховенства права Європейського союзу (EULEX) гарантії того, що вони можуть жити у спокої і безпеці, усім громадянам і усім спільнотам. Відповідно до змін у ситуації безпеки НАТО з часом адаптувала структуру сил контингенту КФОР у бік меншого за чисельністю і гнучкішого формування, зменшивши кількість завдань, що потребують постійного базування. Рішення щодо будь-яких змін у структурі миротворчих сил Альянсу ухвалює Північноатлантична рада відповідно до зміни ситуації у галузі безпеки на місцях.

Хоча під захистом Сил КФОР нині перебуває лише один об'єкт зі спеціальним статусом, безпеку якого переважно забезпечує персонал КФОР, сили під проводом НАТО викликаються третіми у разі, якщо цього потребують власті Косова або EULEX¹². Роль Сил КФОР не обмежується виключно традиційними військовими і безпековими завданнями, але передбачає також участь у врегулюванні криз. Так, наприклад, у 2015 році Сили КФОР надали

¹² Православний монастир Дечани є останнім з дев'яти об'єктів зі спеціальним статусом у Косові під контролем КФОР.

гелікоптери на допомогу пожежникам, які боролися з вогнем, що швидко поширювався, в муніципалітеті Драгас.

В усіх куточках Косова Сили КФОР співпрацюють і координують дії із Організацією Об'єднаних Націй, Європейським союзом й іншими міжнародними гравцями, маючи на меті забезпечити розвиток стабільного, демократичного, багатоетнічного і мирного суспільства. У квітні 2013 року було укладено угоду між Белградом і Пріштиною, яка сприяє поліпшенню відносин між сторонами, даючи поштовх процесу євроатлантичної інтеграції держав західних Балкан.

НАТО цілком підтримує діалог за посередництва ЄС, вважаючи його найкращим шляхом до подальшої нормалізації ситуації. У 2015 році тривав поступ у цьому аспекті і було укладено низку ключових домовленостей. 27 жовтня було підписано угоду між ЄС і Пріштиною про стабілізацію і асоціацію (УСА), яка позначила початок офіційних договірних відносин між Косовим і ЄС. Асамблея Косова ратифікувала її 2 листопада.

Одним із напрямів допомоги НАТО Косову став нагляд з боку Альянсу за процесом становлення і підготовки Сил безпеки Косова (СБК), багатонаціонального професійного формування під цивільним контролем. СБК – це добровільне, легко озброєне формування, яке не має важкої техніки, такої як танки, важка артилерія або наступальна авіація. Її першорядним завданням є виконання функцій безпеки, які не входять до повноважень поліції, а саме: реагування на надзвичайні стани, утилізація вибухових боєприпасів, знешкодження шкідливих речовин, пожежогасіння і захист цивільного населення. З метою надання підтримки СБК у липні 2013 року НАТО розгорнула Групу з питань зв'язку і консультацій. Ця Група не входить до складу КФОР, в її складі працюють майже 35 цивільних і військових фахівців, а штаб розташований у Пріштині. Завданням Групи є надавати консультативну і практичну підтримку СБК на рівні бригади і вище, зосереджуючи увагу насамперед на питаннях розбудови потенціалу і підготовки.

У листопаді 2015 року Альянс доручив командувачу Сил КФОР цілком скасувати так звану «безпечну для польотів зону»: 25-кілометрову зону, що простягалася за межі адміністративних кордонів Косова, яку було запроваджено на початковому етапі миротворчої місії у Косові. Оголосив цей крок Генеральний секретар НАТО під час офіційного візиту до Сербії, під час якого він привітав можливості для зміцнення діалогу, взаєморозуміння і співпраці між НАТО і Сербією. Таке рішення було ухвалено

з огляду на те, що Республіка Сербія підтвердила свою неухильну відданість нормалізації ситуації в повітряному просторі над Балканами. Це рішення також відображає позитивні здобутки щодо розвитку співпраці між Силами КФОР і Збройними силами Сербії у рамках Спільної комісії з імплементації. Скасування безпечної для польотів зони становить істотний крок у процесі нормалізації повітряного простору над Балканами. Це позитивний сигнал того, що регіон нині на шляху до цілковитої інтеграції до європейської системи управління повітряним рухом.

Навчання і тренування є звичними для персоналу КФОР. Щороку ці навчання дають особовому складу КФОР змогу відпрацьовувати і вдосконалювати навички своїх підрозділів, а також взаємодію з іншими організаціями, що діють в регіоні. У жовтні відбулися навчання Сил КФОР «Срібна шабля» (Silver Sabre), які були покликані сприяти здатності КФОР підтримувати готовність військ і підвищити їхню оперативну гнучкість за умов операцій із контролю масових заходів і заворушень. Першорядним завданням цих навчань було гармонізувати методи, тактику і процедури їх учасників – поліції Косова (ПК), персоналу EULEX і Сил КФОР.

Захист цивільних

Захист цивільних від наслідків збройних конфліктів – це моральний імператив. До того ж це одне із зобов'язань НАТО у рамках міжнародного гуманітарного права (МГП). Маючи на меті забезпечити Альянс найбільш передовими методами і механізмами щодо цього, держави – члени НАТО вирішили, що ці принципи мають бути відображені у Військовій доктрині Альянсу, а також що вони повинні враховуватися на стадії планування операцій і доповнюватися освітніми і тренувальними заходами для цивільних і військових кадрів.

З метою гармонізації зусиль з усього спектра напрямів діяльності НАТО у цій сфері у складі Міжнародного секретаріату НАТО в Брюсселі було створено відповідний координаційний центр. Відділ захисту цивільного населення забезпечують персоналом країни НАТО і держави-партнери. Питаннями, що входять до його компетенції, є такі: діти в умовах збройних конфліктів, спричинене конфліктами сексуальне насильство і насильство на гендерній основі, мінімізація і пом'якшення втрат серед цивільного населення. Відділ захисту цивільного населення координує роботу з таких аспектів порядку денного жінок, миру і безпеки, що пов'язані з операціями і місіями під проводом Альянсу.

Діти і збройні конфлікти

Питання захисту дітей у рамках операцій і місій під проводом НАТО було порушено на Чиказькому саміті НАТО у 2012 році. На тодішньому засіданні глави держав і урядів країн – членів НАТО дали доручення розробити пакет практичних заходів, зорієнтованих на умови ведення реальних бойових дій, з метою гарантування захисту дітей від насильства. За підсумками саміту Північноатлантична рада НАТО ухвалила Військові настанови щодо захисту дітей у разі збройних конфліктів. Ці настанови враховують принципи, викладені в Резолюції РБ ООН 1612, під час проведення операцій і навчань сил НАТО, а також передбачають освітню роботу серед військового персоналу щодо обов'язків, викладених у відповідних резолюціях.

Ще одним важливим кроком стало запровадження у 2013 році Інтернет-курсу, спільно розробленого фахівцями НАТО і ООН. Цей курс має на меті підвищити обізнаність серед персоналу сил під проводом НАТО напередодні їх участі в операціях. Цей факт було також відображено у Резолюції РБ ООН 2143, ухваленій у 2014 році.

Під час Уельського саміту НАТО у вересні 2014 року глави держав і урядів країн Альянсу висловили серйозну стурбованість з приводу шкоди, яку завдають дітям збройні конфлікти, наголосивши на своїй рішучості забезпечити подальшу реалізацію Резолюції РБ ООН 1612. Працюючи у тісній співпраці з ООН, НАТО нині прагне у найліпший спосіб забезпечити готовність розв'язувати проблеми дитинства за умов збройних конфліктів, де і коли вони не виникали б.

Діяльність НАТО з цих питань істотним чином ґрунтується на досвіді Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) в Афганістані. Місія МССБ добігла кінця у грудні 2014 року, але набутий досвід є дуже корисним для майбутніх операцій.

Відповідно до завдань, поставлених на Уельському саміті, у березні 2015 року Північноатлантична рада ухвалила документ під назвою: «Захист дітей за умов збройних конфліктів – шлях уперед». У цьому документі визначено ключові пріоритети, яких повинно дотримуватися військове керівництво Альянсу для того, щоб бути в змозі належним чином гарантувати захист дітей під час місій і операцій під проводом НАТО. Завдяки цій ініціативі поліпшиться звітування під час операцій, забезпечуючи надання вчасної і надійнішої інформації щодо порушень прав дітей, насамперед шести порушень, які Генеральний секретар ООН назвав «найтяжчими»¹³. Внаслідок цього командувачі НАТО і персонал, залучений до операцій, матимуть більш адекватні і точні вказівки щодо того, як реагувати на такі порушення.

У квітні НАТО організувала перший неформальний семінар з питань захисту дітей під час збройних конфліктів, у якому взяли участь посадовці багатьох цивільних і військових органів Альянсу, а також ООН, ЮНІСЕФ, Міжнародного комітету Червоного Хреста, Ініціативи Ромео Даллер щодо дітей-солдатів, програми «Діти війни» тощо. Під час семінару порушувалося, яким чином можна найліпше відобразити набутий досвід при розробленні сценаріїв навчань і тренувань. У 2015 році питання захисту дітей під час збройних конфліктів вперше було включено як один із елементів сценарію великомасштабних військових навчань НАТО.

Подальший розвиток у 2015 році

- У липні Північноатлантична рада ухвалила нові Військові настанови НАТО щодо запобігання і реагування на спричинене конфліктами сексуальне насильство і насильство на гендерній основі.
- Об'єднаний центр аналізу і набутого досвіду розробляв заходи, спрямовані на мінімізацію і пом'якшення цивільних жертв під час операцій.
- НАТО вперше взяла участь як спостерігач у 32-й Міжнародній конференції Комітету Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, що проходила у Женеві 8 – 10 грудня. За підсумками конференції НАТО зобов'язалася:
 - І надалі розвивати глибокий діалог з Комітетом Червоного Хреста і Червоного Півмісяця з метою визначення галузей, в яких НАТО могла б вдосконалити викладання міжнародного гуманітарного права;
 - Взяти до уваги висновки Звіту Комітету Червоного Хреста і Червоного Півмісяця за 2014 рік «Сприяння такій практиці військових операцій, яка гарантувала б безперешкодний доступ і надання медичної допомоги» під час перегляду процедур оперативного планування і стандартів підготовки.

¹³ Найтяжчими вважаються такі порушення: вербування і використання дітей як солдатів; вбивство або каліцтво дітей; сексуальне насильство; напади на школи чи лікарні; викрадення дітей; позбавлення доступу до гуманітарної допомоги.

Військово-морські операції

Постійно діючі групи ВМС НАТО – це об'єднані багатонаціональні військово-морські з'єднання, що складаються з кораблів ВМС з різних країн НАТО. Ці кораблі (включаючи палубні гелікоптери) надаються у розпорядження НАТО на постійній основі для виконання різних завдань, від участі у навчаннях до бойових місій. Завдяки цим групам НАТО має постійний потенціал ВМС, що може застосовуватися для проведення операцій і інших заходів як у мирний час, так і у періоди криз і конфліктів. Ці сили допомагають встановленню присутності НАТО, демонстрації солідарності, беруть участь у регулярних дипломатичних візитах до різних країн, сприяють трансформації Альянсу, а також забезпечують військово-морський потенціал Альянсу для проведення поточних місій.

Операція «Активні зусилля»

Операція «Активні зусилля» (ОАЗ) стала негайною реакцією військово-морських сил НАТО на терористичні напади 11 вересня проти Сполучених Штатів Америки. Згодом її було переглянуто відповідно до актуальних ризиків у галузі безпеки у Середземноморському регіоні. У рамках ОАЗ кораблі ВМС НАТО патрулюють води Середземного моря, здійснюючи контроль судноплавства з метою стримування, оборони, перешкодження і захисту від терористичних нападів. Завдяки цій місії НАТО набула безпрецедентного досвіду у галузі запобігання тероризму на морі і боротьби з розповсюдженням і контрабандою зброї масового знищення на Середземномор'ї.

Загальне управління операцією здійснює штаб Об'єданого командування ВМС НАТО у Нортвуді (Велика Британія), який розгорнув на Середземномор'ї відповідну оперативно-тактичну групу. Оперативно-тактична група «Активні зусилля» доречно поєднує у собі надводні кораблі, підводні човни і літаки морського патрулювання. У рамках операції також регулярно застосовуються сили двох фрегатів НАТО підвищеної готовності, які перебувають у ступені постійної готовності і здатні запроваджувати широке коло військово-морських операцій.

Фото прап. Артій, Об'єднане командування ВМС НАТО

З початку операції «Активні зусилля» ВМС НАТО забезпечили супровід понад 124 тисяч торговельних суден. Персонал Альянсу також піднявся на борт майже 170 підозрілих суден з метою їх перевірки. Завдяки проведенню військово-морських операцій проти тероризму у цих водах НАТО загалом сприяла безпеці законного торговельного судноплавства через протоку Гібралтар. Безпека НАТО значною мірою залежить від того, наскільки доступними і безпечними можуть бути ці жваві маршрути торговельного судноплавства у Середземномор'ї. Щодо лише постачання енергоносіїв, майже 65% нафти і природного газу, які споживає Західна Європа, щороку доставляється Середземномор'ям, а основні трубопроводи поєднують Лівію з Італією і Марокко з Іспанією. Ось чому кораблі ВМС НАТО регулярно проводять розвідку маршрутів судноплавства, визначаючи можливі пропускні пункти, а також основні коридори і гавані в усьому Середземному морі.

Протягом 2015 року 17 держав – членів НАТО виділяли сили і засоби до складу ОАЗ (Греція, Італія, Норвегія, Іспанія, Туреччина, Нідерланди, США, Франція, Велика Британія, Німеччина, Данія, Португалія, Бельгія, Канада, Естонія, Литва і Латвія), включаючи 55 підводних човнів, 308 літаків морського патрулювання і 294 надводних кораблі як для прямої, так непрямої підтримки. Крім внесків з боку держав-членів, до операції також долучилася одна країна – нечлен Альянсу, Нова Зеландія, яка протягом 2015 року виділила до складу ОАЗ один корабель ВМС для надання непрямої підтримки.

У червні 2015 року держави – члени Альянсу вирішили, що операція «Активні зусилля» продовжиться як військово-морська операція із гарантування безпеки, а не як операція за статтею 5. Вона має забезпечити виконання таких семи завдань у галузі безпеки на морі: сприяння обізнаності із ситуацією на морі; гарантування свободи судноплавства; військово-морські заборонні операції; протидія розповсюдженню зброї масового знищення; гарантування захисту критичної інфраструктури; внесок у боротьбу з тероризмом на морі; сприяння розбудові потенціалу у галузі безпеки на морі. Триває робота із запровадження цього рішення у життя.

Операція «Океанський щит»

Піратство в Аденській затоці поблизу узбережжя Африканського Рогу і в Індійському океані підбиває гуманітарні зусилля міжнародної спільноти в Африці й безпеку одного з найбільш жвавих і важливих у світі коридорів судноплавства – шлюзів входу і виходу із Суецького каналу. Із 2008 року НАТО допомагає стримувати і перешкоджати піратським нападам, захищаючи цивільні судна і сприяючи загальному підвищенню рівня безпеки в регіоні.

Роль НАТО у рамках операції «Океанський щит» (ООЩ) полягає у забезпеченні супроводу цивільних суден і стримуванні загрози піратських нападів, водночас розвиваючи співпрацю в регіоні з іншими організаціями, які борються з піратством, з метою оптимізації зусиль і протидії новим тенденціям і тактиці піратів. ООЩ проводиться у цілковитій відповідності з резолюціями РБ ООН з цього питання, а також у координації з іншими ініціативами у галузі боротьби з піратством, зокрема операцією «Аталанта» під проводом ЄС, Оперативно-тактичною групою 151 ВМС США (ОТГ-151) і зусиллями окремих країн, таких як Китай, Індія і Південна Корея.

Власне факт присутності міжнародних ВМС у складі кораблів НАТО й інших організацій є чинником, що стримує піратів від здійснення нападів. Цьому також сприяло запровадження найбільш передових методів в управлінні судноплавною галуззю, а також присутність на борту цивільних суден озброєних охоронців. Починаючи з травня 2012 року, не було вчинено жодного успішного піратського нападу. Нині в руках піратів немає жодного судна, але станом на грудень 2015 року пірати утримують на суші 26 полонених.

На Уельському саміті лідери держав Альянсу ухвалили рішення продовжити військово-морську присутність поблизу узбережжя Сомалі до кінця 2016 року у вигляді «цілеспрямованої присутності». Тобто сили і засоби насамперед розгортатимуться у період між мусонами (весна і осінь) та за доцільністю. У період відсутності надводних кораблів триватимуть польоти літаків морського патрулювання і підтримуватиметься зв'язок із системою забезпечення обізнаності із ситуацією, а також контакти з іншими учасниками боротьби з піратством. Провідну роль у втіленні цих зусиль відіграє Центр судноплавства НАТО.

Протягом 2015 року три держави – члени НАТО (Данія, Італія і Туреччина) загалом надали шість кораблів ВМС і один літак морського патрулювання до складу ООЩ. До того ж у 2015 році по одному кораблю до складу ООЩ виділили Австралія і Колумбія.

Повітряне патрулювання

Одним із завдань колективної оборони НАТО у мирний час є забезпечувати недоторканність повітряного простору над суверенними територіями держав-членів. У патрулювання повітряного простору залучені літаки швидкого оповіщення і реагування (ШОР) (перехоплювачі) з країн – членів Альянсу, які викликаються у разі присутності непізнаного літака або літака, що поводить незвично або небезпечно. Поточні цивільні і військові угоди передбачають безперешкодне проведення операцій із повітряного патрулювання скрізь у повітряному просторі країн НАТО з метою гарантування їх безпеки. Збереження недоторканності повітряного простору Альянсу забезпечується Об'єднаною системою протиповітряної і протиракетної оборони НАТО.

Повітряне патрулювання НАТО є відображенням основоположного керівного принципу Альянсу, а саме: відданості усіх союзників і взаємної співпраці між ними. Усі держави – члени НАТО так чи інакше роблять внесок у місію повітряного патрулювання, підключаючи національні системи повітряного спостереження, управління повітряним рухом, літаки-перехоплювачі й інші засоби ППО. Що ж до тих країн, які не мають такого спектра засобів ШОР у їхніх збройних силах, то є угоди, які дають змогу забезпечити єдиний стандарт безпеки для усіх членів організації.

Починаючи із 2004 року, сили Альянсу забезпечують повітряне патрулювання тих держав-членів, які не мають у своїх збройних силах необхідних засобів для здійснення цієї функції. Країни Альянсу забезпечують патрулювання повітряного простору країн Балтії (літаки-перехоплювачі несуть чергування на основі ротації згідно з процесом

формування сил НАТО), а італійські і угорські літаки-перехоплювачі патрулюють повітряний простір Словенії з авіабаз в Італії і Угорщині. Станом на кінець 2015 року і з моменту їх запровадження у заходах повітряного патрулювання країн Балтії загалом взяли участь 39 контингентів із 15 країн.

З огляду на активізацію польотів ВПС Росії над Балтійським і Чорним морями, у 2014 і 2015 роках місію повітряного патрулювання НАТО було істотно розширено. За два роки, із 2013 до 2015 року, активність російських ВПС у близькості до європейського повітряного простору зросла майже на 70%. У 2015 році літаки НАТО понад 400 разів здіймалися у небо для перехоплення російських літаків, що становить збільшення кількості аналогічних випадків порівняно з попереднім, 2014 роком. Хоча випадки порушення повітряного

простору держав Альянсу були нечастими, інші інциденти, такі як втрата зв'язку з авіадиспетчером, підкреслили важливість розширення місії повітряного патрулювання НАТО. До того ж у 2014 і 2015 роках в Балтійських державах-членах було додатково розміщено винищувачі в рамках заходів із гарантування спокою за Планом дій у галузі готовності.

Підтримка Туреччини

Починаючи з січня 2013 року, НАТО вжила заходів з метою підсилення оборонного потенціалу Туреччини. У грудні 2012 року у відповідь на звернення Туреччини міністри закордонних справ НАТО ухвалили рішення про розгортання додаткових засобів для вдосконалення протиповітряної оборони Туреччини, щоб забезпечити захист населення і території країни у світлі ракетних загроз на кордоні із Сирією.

Сирійський режим застосовував і продовжує застосовувати балістичні ракети. Починаючи з 2012 року, НАТО зафіксувала кілька сотень пусків балістичних ракет з території Сирії. Перші п'ять батарей ППО «Патріот» під командуванням НАТО були поставлені на чергування 26 січня 2013 року завдяки внескам Німеччини, Нідерландів і США. Нині один комплекс ППО надано Іспанією, і його розгортання триватиме до кінця 2016 року. Розгортання комплексів ППО «Патріот» забезпечує персонал у складі 150 військовослужбовців.

Комплекси ППО «Патріот» – це зенітно-ракетні комплекси керованих ракет класу «земля – повітря», які нині застосовуються в усьому світі і стоять на озброєнні низки країн-членів Альянсу. Їх примітною характеристикою є надзвичайно короткий час відгуку і здатність вражати кілька цілей водночас, відмінна мобільність на землі, а також здатність долати електронні перешкоди. Розгортання комплексів «Патріот» у рамках підтримки Туреччини з боку НАТО здійснюється під командуванням Альянсу із включенням цих ракетно-зенітних комплексів до системи ППО НАТО.

З огляду на продовження нестабільності в регіоні наприкінці 2015 року лідери держав – членів Альянсу узгодили додаткові оборонні заходи на підтримку Туреччини, які також покликані сприяти деескалації кризи в регіоні. Серед можливих заходів – активізація патрулювання повітряного простору, додаткові польоти літаків НАТО раннього виявлення і управління (АВАКС), розширені розвідка, спостереження і рекогносцировка, а також нарощування військово-морської присутності у Східному Середземномор'ї, зокрема у рамках збільшення участі кораблів ВМС НАТО у військово-морських навчаннях. Країни – члени НАТО також нададуть літаки на підтримку Туреччини на основі двосторонніх домовленостей.

Любіязно надано Бундесвером

Фото ВПС США, серж. Корі Буш

Допомога Африканському союзу

Співпраця між НАТО і Африканським союзом (АС) розпочалася у 2005 році на прохання АС надати допомогу у галузі матеріально-технічного забезпечення і авіап перевезень в інтересах місії Африканського союзу у Дарфурі. Відтоді розвивалася співпраця також з багатьох інших напрямів. На прохання АС НАТО надає різні види допомоги, зокрема у галузі планування і проведення поточних операцій Африканського союзу, а також розбудови потенціалу організації щодо проведення миротворчих операцій у довготерміновій перспективі.

Нині основними складовими розвитку співпраці НАТО – АС є: оперативна підтримка; допомога у розбудові потенціалу; і допомога у забезпеченні боєздатності Африканських сил готовності (АСГ).

Протягом 2015 року в Аддис-Абеба продовжив роботу Офіс НАТО під керівництвом старшого офіцера військового зв'язку, якому допомагали в роботі заступник і персонал забезпечення. До того ж НАТО відряджає фахівців для роботи у Секретаріаті миру і безпеки АС, який здійснює управління усіма операціями і місіями під проводом АС. Фахівці НАТО працюють пліч-о-пліч з африканськими колегами і роблять помітний внесок у порядок денний миру і безпеки АС.

У серпні 2015 року відбулися перші із 2012 року прямі військові переговори НАТО – АС. Під час цих переговорів порушувалися різні питання, зокрема стабілізація і відбудова; оперативна сумісність, гармонізація доктрин і стандартизація; розвідка;

операції ВМС; боротьба з тероризмом; координація пересувань; цивільно-військова співпраця; комунікації; медичне забезпечення.

На прохання Африканського союзу НАТО розробила спеціальні навчальні програми за концепцією Мобільних груп навчання і освіти (МГНО). Ці семінари тривалістю від одного до двох тижнів проводять натовські експерти з Командування Альянсу з питань трансформації, які виступають з лекціями на тему планування операцій і навчань. Такі заходи збирають велику кількість учасників з лав АС, включаючи регіональні економічні спільноти організації.

У червні 2015 року НАТО провела перший виїзний курс для персоналу АС і його регіональних економічних спільнот, запровадивши в життя концепцію МГНО. НАТО вже раніше успішно застосовувала цю модель, тож було вирішено вивчити можливості організації нових освітніх заходів для АС за цією моделлю.

Метою концепції МГНО є забезпечення гнучкості, що також зумовлює її цінність. Вона дає змогу забезпечити спеціалізовані курси для слухачів зі структур АС з різних аспектів діяльності НАТО. У червні 2015 року НАТО провела перші виїзні курси для персоналу АС і його Регіональних економічних спільнот з питань оперативного планування. Ґрунтуючись на успіху першого такого заходу, у 2016 році будуть запропоновані нові курси, які відбиватимуть оперативні пріоритети АС і проводитимуться на запит його керівництва.

Оперативна підтримка (зокрема у запровадженні місії АС у Сомалі, AMISOM):

- Матеріально-технічне забезпечення: стратегічні авіаційні і морські перевезення;
- Планування: передача досвіду з різних аспектів військової тематики, зокрема у галузі оперативного планування і матеріально-технічного забезпечення.

Підтримка у розбудові потенціалу:

- Відрядження фахівців НАТО до Секретаріату миру і безпеки АС;
- Навчання офіцерів з країн Африканського союзу на курсах у навчальних і тренувальних закладах Альянсу.

Планується, що АСГ розгортатимуться в Африці за часів кризи, і їх розбудова є одним із елементів прагнення АС із набуття потенціалу миротворчих операцій на тривалу перспективу.

Допомога у забезпеченні боєздатності Африканських сил готовності (АСГ):

- Підготовка керівного складу командно-штабних навчань АС «Амані Африка» (AMANI AFRICA) із процедур акредитації і оцінювання;
- Передача досвіду у галузі планування на семінарах, організованих АС і покликаних сприяти розвитку концепцій майбутніх АСГ;
- Відрядження фахівців НАТО з метою надання допомоги АС щодо процедур аналізу набутого досвіду і засвоєних уроків за підсумками навчань «Амані Африка» (AMANI AFRICA).

Фото прап. Артїґ, Об'єднане командування ВМС НАТО

Гендерні питання під час проведення операцій і місій під проводом НАТО

Протягом 2015 року Альянс продовжував вживати заходів з метою вдосконалення оперативного потенціалу, зокрема шляхом включення гендерних питань у структуру аналізу конфліктів, а також планування, запровадження, аналізу і оцінки усіх місій і операцій під проводом НАТО.

Радники і координаційні центри з гендерних питань

Протягом 2015 року НАТО, як і раніше, відряджала до складу місій і операцій під проводом Альянсу кваліфікованих радників з гендерних питань, що працювали на постійній основі як на стратегічному, так і на оперативно-тактичному рівнях. Завданням радників з гендерних питань є підвищення обізнаності щодо потреб, занепокоєнь і ролі жінок, чоловіків, хлопчиків і дівчат за умов конфліктів і постконфліктної відбудови. Вони також гарантують повноцінну участь жінок в усіх аспектах операцій і місій НАТО.

У 2015 році Офіс радника з гендерних питань Міжнародного військового штабу НАТО узагальнив відомості про стан гендерних питань за 2014 рік.

- У країнах НАТО було підготовлено 438 радників з гендерних питань, а в місіях і операціях під проводом Альянсу взяли участь 28 таких фахівців;
- 64% країн НАТО враховують гендерні питання при здійсненні оперативного планування;
- У 89% держав – членів НАТО гендерні аспекти є елементом підготовки та/або навчань перед участю в операціях;
- 43% країн – членів НАТО у 2014 році мали радників з гендерних питань.

Крім призначення на посади кваліфікованих радників з гендерних питань, НАТО також взяла на себе зобов'язання започаткувати Координаційні центри з гендерних питань (КЦГ), які мають істотно доповнити, підтримати і допомогти у просуванні цієї діяльності. В усіх штабах, підпорядкованих Командуванню НАТО з питань операцій, такі центри нині активно функціонують, опікуючись питаннями їх компетенції. При штабі місії «Рішуча підтримка» у Кабулі припадає по одному такому центру на кожну з восьми основних функціональних галузей. У складі Сил КФОР діють вісім таких центрів: при штабі, п'ять – при об'єднаних регіональних загонах і багатонаціональних бойових групах і два – у складі резервних компонентів.

НАТО надає пріоритету призначенню на керівні посади жінок, що сприятиме вдосконаленню оперативного потенціалу. У червні НАТО призначила двох жінок на посади чільних командувачів. Це бригадний генерал Сухопутних сил США Жізел' Вілц, яка стала 21-м начальником штабу і Старшим військовим представником НАТО у Сараєві, і бригадний генерал ВПС США Доун Данлоп, яку було призначено командувачем військово-повітряних сил НАТО раннього виявлення і управління.

Політика і політичні зобов'язання

НАТО прагне просувати політику з гендерних питань під час проведення місій і операцій. У 2015 році Північноатлантична рада НАТО ухвалила Військові настанови щодо запобігання і реагування на спричинене конфліктами сексуальне насильство і насильство на гендерній основі. Загальна мета цього документа – сприяти мінімізації ризику сексуального насильства і насильства на гендерній основі під час конфліктів, а також посилити заходи боротьби з ним. Увага зосереджується на запровадженні і гарантуванні виконання поточних правил, норм і мандатів. За цими настановами країни – члени НАТО зобов'язуються виробити правила поведінки, загальні для усього Альянсу, на додаток до вже існуючих національних стандартів. НАТО також продовжує розвивати співпрацю з представниками міжнародної спільноти, зокрема Агенціями ООН, ЄС, неурядовими організаціями, громадянським суспільством і групами із захисту прав жінок, завдяки чому вдалося досягти кращого порозуміння щодо різних потреб чоловіків, жінок і дітей у зонах конфліктів і під час постконфліктної відбудови.

БЕЗПЕКА ШЛЯХОМ СПІВПРАЦІ

Партнерські відносини

За останні два десятиліття Альянс створив мережу структурованих партнерських відносин з державами на євроатлантичному просторі, на Середземномор'ї і в районі Перської затоки, розвинувши також індивідуальні відносини партнерства з окремими державами в усьому світі. Сьогодні НАТО будує діалог і практичну співпрацю із 41 країною-партнером і активно взаємодіє з іншими міжнародними гравцями і організаціями з широкого кола політичних і пов'язаних з безпекою питань¹⁴.

Діалог і співпраця з партнерами можуть зробити істотний внесок у зміцнення міжнародної безпеки. Як на регіональному рівні, у рамках гнучких форматів, так і на двосторонньому рівні НАТО розвиває відносини, що ґрунтуються на спільних цінностях, принципі взаємності, взаємної вигоди і обопільної поваги.

На євроатлантичному просторі 28 держав – членів Альянсу розбудовують відносини із 22 країнами-партнерами під егідою Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) і програми «Партнерство заради миру» – широкомасштабної програми співробітництва з окремими партнерами у Європі

і Центральній Азії. Серед цих країн особливі структури партнерства було розвинуто із Грузією, Росією і Україною. Проте через агресивні дії Росії проти України і незаконну анексію Криму на початку 2014 року НАТО призупинила практичну співпрацю з Росією.

НАТО розбудовує партнерські зв'язки з сімома країнами на півдні Середземноморського регіону у рамках Ініціативи Середземноморського діалогу, а також з чотирма країнами Перської затоки під егідою Стамбульської ініціативи співпраці.

НАТО також співпрацює з низкою країн, що не входять до жодної з цих структур партнерства. Ці країни позначаються як «партнери в усьому світі» і охоплюють Афганістан, Австралію, Ірак, Японію, Республіку Корея, Монголію, Нову Зеландію і Пакистан.

Партнери беруть участь у багатьох з основних заходів НАТО, від формування політики до розбудови оборонного потенціалу і врегулювання криз. Партнерські відносини НАТО ідуть на користь усім, хто бере в них участь, і сприяють зміцненню безпеки в інтересах міжнародної спільноти загалом.

¹⁴ НАТО призупинила практичну співпрацю з Росією після незаконної анексії Криму у 2014 році.

Розвиваючи відносини партнерства з НАТО, ці країни:

- Здійснюють обмін думками з питань спільної заінтересованості або стурбованості завдяки проведенню політичних консультацій і обміну розвідувальною інформацією;
- Беруть участь в навчаннях і тренуваннях для того, щоб бути в змозі у майбутньому долучатися до місій і операцій;
- Беруть участь в поточних операціях;
- Краще усвідомлюють досвід, набутий у рамках минулих операцій, і роблять внесок у розвиток політики на майбутнє;
- Забезпечують проведення досліджень із розбудови новітнього потенціалу;
- Набувають більш широкого і прозорого бачення тематики безпеки:
 - Включаючи гендерні аспекти до свого бачення безпеки і оборони;
 - Долаючи корупцію в оборонних структурах;
 - Розширюючи зусилля із контролю над озброєннями, а також утилізації зброї, боєприпасів і заряджених снарядів;
 - Просуваючи спільні наукові проекти.

Консультації і співпраця

Політичний діалог є фундаментальним для розвитку партнерства. НАТО і країни-партнери досягають взаємного розуміння і кращої обізнаності із ситуацією завдяки діалогу. Консультації між НАТО і країнами-партнерами є не менш важливими для розвитку партнерства, ніж власне консультації усередині

Альянсу для існування НАТО. Ці консультації відбуваються у форматі різних комітетів і на різних рівнях. Завдяки їм країни НАТО і партнери досягають взаєморозуміння, мають змогу поліпшити обопільну обізнаність із ситуацією і розвивати співпрацю у політичній, військовій і технічній сферах.

Ось стислий перелік консультацій, які відбулися у 2015 році:

- Найвищим політичним органом, що ухвалює рішення в НАТО, є Північноатлантична рада (ПАР). Протягом 2015 року відбулося 42 засідання ПАР за участю партнерів, вісім з них – на рівні міністрів.
- Серед високопосадовців, які мали змогу обмінятися думками з членами ПАР у 2015 році, були Король Йорданії, а також міністри Австралії, Чорногорії, Сербії і колишньої Югославської Республіки Македонія¹⁵.
- У жовтні 2015 року ПАР відвідала з робочим візитом Чорногорію з метою оцінки поступу країни на шляху реформування. У грудні міністри закордонних справ Альянсу запросили Чорногорію розпочати переговори про вступ до НАТО.
- Протягом 2015 року 16 засідань Військового комітету НАТО – найвищого військового органу Альянсу – відбулися за участю партнерів.
- Політичний діалог між НАТО і партнерами може відбуватися у безлічі форматів. Зокрема, у 2015 році засідання між представниками країн НАТО і партнерів пройшли у таких форматах:
 - 68 засідань у рамках Комітету з питань партнерства і безпеки шляхом співпраці;
 - 51 засідання у рамках Комітету політики операцій;
 - 17 засідань у рамках Робочої групи з питань співробітництва Військового комітету;
 - 11 засідань під егідою Наради національних керівників у галузі озброєнь;
 - Чотири засідання у рамках Комітету оборонної політики і планування.
- Протягом 2015 року Генеральний секретар провів зустрічі з лідерами 17 країн-партнерів і відвідав з офіційними візитами Фінляндію, Грузію, Чорногорію, Сербію, Швецію і Україну. Заступник Генерального секретаря зустрівся з лідерами 11 країн-партнерів і здійснив офіційні візити до Японії, Марокко, Катару, Швеції, України, а також перший в історії візит заступника Генерального секретаря НАТО до Монголії.
- Часто консультації між НАТО і державами-партнерами відбуваються у Брюсселі, де 16 з них мають свої постійні представництва при штаб-квартирі НАТО. Співпраці також сприяють представництва НАТО в країнах-партнерах, а саме: у Росії (Москва), Україні (Київ), Центральній Азії (Ташкент, Узбекистан), на Кавказі (Тбілісі, Грузія), а також Офіс Верховного цивільного представника НАТО у Кабулі, Афганістан.
- Посадовці з деяких держав-партнерів працюють пліч-о-пліч з колегами з НАТО. У 2015 році при штаб-квартирі Альянсу і на посадах в командній структурі НАТО працювали 11 цивільних службовців з восьми держав-партнерів і 49 військових офіцерів із 12 країн-партнерів.
- Майже в кожній країні-партнері визначено посольство однієї з держав Альянсу, яке виконує функцію контактної місії. У такий спосіб забезпечується канал для передачі інформації про роль і політику Альянсу¹⁶. Крім сприяння громадській дипломатії, Контактні посольства НАТО іноді надають підтримку щодо запровадження інших узгоджених заходів з партнерами.

¹⁵ Згадування у цій публікації колишньої Югославської Республіки Македонія позначено (*), що означає посилання на таку зноску: Туреччина визнає конституційну назву Республіки Македонія.

¹⁶ Нині у Російській Федерації немає Контактного посольства НАТО. Практичну співпрацю між НАТО і Росією було призупинено у відповідь на військові дії Росії проти України.

Співпраця з міжнародними організаціями

Починаючи з 90-х років XX сторіччя, НАТО розвивала міцні робочі відносини з Організацією Об'єднаних Націй, Європейським союзом й Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Це становить невіддільну частину поточної трансформації Альянсу з метою більш адекватного реагування на складні виклики на євроатлантичному просторі і поза його межами.

Співпраця між НАТО і ООН активно розширювалася впродовж 2015 року. Практичну співпрацю було дедалі більше зосереджено на оперативних питаннях, оскільки контингентам ООН все частіше доводиться діяти за обставин ворожості.

У цьому дусі Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг взяв участь у саміті лідерів у галузі миротворчості, одного з побічних заходів 70-го засідання Генеральної Асамблеї ООН. Він означив галузі, в яких НАТО могла б активізувати свою підтримку ООН. Серед них:

- Сприяння кращому захисту персоналу ООН, насамперед щодо загрози саморобних вибухових пристроїв (СВП);
- Розширення можливостей тренування, освіти і навчань, які пропонуються персоналу ООН;
- Допомога ООН у підвищенні здатності до оперативних розгортань;
- Тісніша співпраця з ООН і ЄС у галузі розбудови потенціалу країн, яким загрожує небезпека.

Протягом усього року тривали консультації на найвищому рівні. У 2015 році Генеральний секретар Столтенберг двічі зустрівся з Генеральним секретарем ООН Пан Гі Муном. Чільні посадовці НАТО двічі виступили на засіданнях Ради Безпеки ООН, а посадовці ООН багаторазово виступали на засіданнях різних комітетів НАТО, зокрема Північноатлантичної ради. НАТО долучилася до консультацій Ради з питань миротворчих операцій високого рівня, яка видала важливий звіт, в якому містяться основи майбутнього реформування миротворчих операцій ООН.

У 2015 році також тривала співпраця між НАТО і ООН з питань безпеки людини. Поліпшення запровадження у життя Резолюції РБ ООН 1325 завдяки поглибленню співпраці між НАТО й міжнародними організаціями є одним із першорядних аспектів Плану дій НАТО/РЕАП з питань жінок, миру і безпеки. Цю співпрацю було підсилено внаслідок проведення у жовтні Аналізу ООН на високому рівні щодо реалізації Резолюції РБ ООН 1325, коли заступник Генерального секретаря НАТО пообіцяв зміцнити партнерство з цієї тематики між НАТО й іншими міжнародними організаціями, такими як ООН, ЄС, ОБСЄ і Африканський союз. НАТО також створює інституційну основу для залучення громадських організацій до процесу розроблення, виконання і контролю Плану дій НАТО / РЕАП. З цією метою у грудні тривали заходи зі заснування Дорадчого комітету представників громадськості, створюючи основу для краще структурованої і інституційно оформленої ролі громадянського суспільства у 2016 році.

Європейський союз є унікальним і вагомим партнером для НАТО. Ці дві організації поділяють спільні цінності, стратегічні інтереси, а 22 держави є членами обох організацій. НАТО і ЄС співпрацюють у галузі врегулювання криз, розбудови потенціалу і політичних консультацій. З огляду на те що 9 із 10 громадян ЄС проживають в країнах НАТО, дуже важливо налагодити співпрацю і координацію між двома організаціями, насамперед з огляду на бурхливі зміни у поточній стратегічній обстановці у регіоні по сусідству. За останні роки робочі контакти між НАТО і ЄС значно поживалися.

Посадовці НАТО і ЄС проводять регулярні зустрічі з метою обговорення спільних викликів, з якими стикаються обидві організації, а також те, яким чином вони могли б більш ефективно реагувати на них. У 2015 році відбулося три спільних засідання Північноатлантичної ради НАТО і Комітету ЄС з питань політики і безпеки – за один лише рік стільки ж засідань, як загалом за три останні роки. До того ж у 2015 році посадовці ЄС чотири рази виступили з брифінгами перед ПАР НАТО. Генеральний секретар НАТО проводив регулярні двосторонні зустрічі з Президентом Ради ЄС, Президентом Єврокомісії і Верховним представником (ВП) ЄС із закордонних справ і політики безпеки. У червні Генеральний секретар Столтенберг виступив перед Радою ЄС і протягом 2015 року взяв участь у чотирьох засіданнях міністрів оборони ЄС. Упродовж аналогічного періоду ВП ЄС Федеріка Моґеріні була присутня на п'яти засіданнях міністрів закордонних справ і оборони країн НАТО. Генеральний секретар НАТО і ВП ЄС також разом виступили на щорічній конференції Європейської оборонної агенції.

Протягом 2015 року тривала практична співпраця між НАТО і ЄС. Крім співпраці на театрі операцій у Косові, Афганістані й поблизу Сомалійського узбережжя, було також започатковано контакти на оперативному рівні з метою подолання викликів у середземноморському регіоні. Що ж до протидії гібридним загрозам, НАТО і ЄС провели консультації про те, яким чином можна краще підготуватися, а також стримувати і захищатися від них. У цьому контексті персонал обох організацій намагався спільно визначити конкретні галузі співпраці, як, наприклад, поліпшення обізнаності із ситуацією і стратегічні комунікації.

НАТО і ЄС також співпрацювали для надання підтримки нашим партнерами на сході, забезпечуючи доповнюваність зусиль. Нашу діяльність насамперед зосереджено на Україні, але під час консультацій розглядалася можливість розвитку співпраці й з іншими країнами, зокрема Грузією, Іраком, Йорданією і Молдовою.

НАТО має давні розвинені відносини з ОБСЄ у вигляді практичної співпраці і координації між штаб-квартирами й у рамках польових місій. Ця співпраця охоплює низку першорядних питань, таких як реформування структур безпеки, боротьба з розповсюдженням зброї масового знищення, протидія тероризму, енергетична безпека, кіберзахист, охорона кордонів, контроль над озброєннями і заходи з розбудови довіри, а також роль жінок під час збройних конфліктів. На регіональному рівні ці дві організації здійснюють координацію з низки галузей, обидві у рамках свого відповідного мандата, зокрема у Центральній Азії, на західних Балканах (зосереджуючи увагу насамперед на ситуації у Косові), Східній Європі і на Південному Кавказі.

Альянс також розвиває співпрацю в окремих галузях з низкою інших міжнародних і неурядових організацій, серед яких – Африканський союз, Міжнародна організація міграції, Світовий банк, Міжнародна організація цивільної авіації й Організація із заборони хімічної зброї. Продовжує розвиватися діалог і взаємовигідна співпраця з Міжнародним комітетом Червоного Хреста.

Політика відкритих дверей

З часу заснування НАТО у 1949 році відбулося шість раундів розширення, внаслідок чого кількість її членів зросла з 12 до 28. Процес розширення Альянсу сприяв зміцненню євроатлантичної безпеки, інтеграція дала поштовх до реформ і допомогла гарантувати стабільність, яка є запорукою процвітання.

За підсумками Уельського саміту 2014 року, НАТО розпочала процес активних і цілеспрямованих переговорів з Чорногорією, проклавши шлях до ухвалення Альянсом відповідного рішення у грудні 2015 року, згідно з яким міністри закордонних справ держав – членів Альянсу запросили Чорногорію розпочати переговори про вступ до НАТО.

НАТО прагне невідкладно завершити процес вступу і ратифікації. Рішення запросити Чорногорію стати членом НАТО було ухвалено з огляду на істотний поступ, якого досягла країна на шляху реформ і проявлену нею відданість спільним цінностям і міжнародній безпеці. В НАТО сподіваються, що в країні відбуватиметься подальший поступ щодо запровадження реформ. У цьому процесі Альянс усіляко підтримуватиме Чорногорію.

Під час засідання на рівні міністрів закордонних справ Альянсу було підтверджено міцну підтримку з боку НАТО прагнення вступити до Альянсу таких країн, як Боснія і Герцеговина, Грузія і колишня Югославська Республіка Македонія*. Лідери Альянсу закликали ці країни продовжувати втілювати реформи у процесі підготовки до вступу, знову висловивши незмінну підтримку зусиль цих країн з боку НАТО.

Кроки НАТО у 2015 році засвідчили її відданість політиці відкритих дверей. Двері НАТО залишаються відкритими для усіх демократичних країн Європи, які поділяють цінності Альянсу, готові і здатні взяти на себе обов'язки і зобов'язання, що випливають з членства, спроможні сприяти просуванню принципів Вашингтонського договору і чий вступ до лав Альянсу сприятиме зміцненню безпеки у північноатлантичній зоні.

Сухопутні сили США, серж. А.М. ЛаВей,
зв. з громадськістю, 173-тя бригада повітрянодесантних військ

Сприяння розбудові потенціалу і оперативній сумісності

Країни – партнери Альянсу зробили і продовжують робити значний внесок в операції і місії під проводом Альянсу, чи то гарантуючи мир шляхом забезпечення навчання сил безпеки на західних Балканах і в Афганістані, чи здійснюючи заходи контролю судноплавства на Середземномор'ї. З метою надання допомоги партнерам щодо розбудови їхнього власного оборонного потенціалу і оборонних установ було розроблено низку інструментів, забезпечуючи у такий спосіб спроможність збройних сил держав-партнерів гарантувати безпеку їхніх країн, а також брати участь в операціях під проводом НАТО і бути оперативно сумісними із силами Альянсу.

На Уельському саміті у вересні 2014 року лідери держав – членів Альянсу ухвалили дві важливих ініціативи, покликаних зміцнити відданість Альянсу одному з його основоположних завдань, а саме: гарантуванню безпеки шляхом партнерства. Йдеться про Ініціативу оперативної сумісності з партнерами й Ініціативу у галузі розбудови оборонного і пов'язаного з безпекою потенціалу.

У рамках Ініціативи оперативної сумісності з партнерами запроваджуються заходи, покликані зберегти і поглибити міцний зв'язок, який було розвинуто між збройними силами Альянсу і держав-партнерів за роки спільної участі в операціях, щоб партнери могли і надалі долучатися до майбутніх місій і операцій під проводом Альянсу і, за доцільністю, брати участь у Силах реагування НАТО (СРН).

Ініціатива оперативної сумісності з партнерами запровадила низку нововведень, зокрема,

надання можливості особливих умов посиленого партнерства з метою поглиблення співпраці. Нині доступ до цих особливих можливостей мають п'ять партнерів (Австралія, Фінляндія, Грузія, Йорданія і Швеція). Завдяки цьому ці країни мають змогу полегшених процедур участі у навчаннях і користуються механізмами регулярних консультацій з питань безпеки.

Іншим нововведенням є створення Платформи оперативної сумісності (ПОС) – постійно діючого форуму співпраці з 25 партнерами, які долучалися до операцій НАТО або вжили конкретних заходів з метою підвищення рівня оперативної сумісності зі збройними силами НАТО¹⁷. У цьому форматі країни – члени НАТО і партнери обговорюють проекти і питання, які впливають на оперативну сумісність, такі як системи командування і управління або матеріально-технічне забезпечення.

У травні 2015 року відбулося перше засідання Військового комітету НАТО на рівні начальників оборонних штабів з їхніми колегами з країн-учасниць у форматі ПОС, а у липні члени ПАР зустрілися з представниками цих держав з метою здійснення аналізу роботи з моменту створення ПОС. Принаймні десять комітетів НАТО нині співпрацюють і проводять засідання з партнерами у форматі ПОС.

¹⁷ Вірменія, Австралія, Австрія, Азербайджан, Бахрейн, Боснія і Герцеговина, Фінляндія, Грузія, Ірландія, Японія, Йорданія, Казахстан, Республіка Корея, Республіка Молдова, Монголія, Чорногорія, Марокко, Нова Зеландія, Сербія, Швеція, Швейцарія, колишня Югославська Республіка Македонія*, Туніс, Україна і Об'єднані Арабські Емірати.

Розбудова оборонного потенціалу

У вересні 2014 року на Уельському саміті глави держав і урядів НАТО запровадили Ініціативу у галузі розбудови оборонного і пов'язаного з безпекою потенціалу (ОБП). Така ініціатива має на меті забезпечити більш потужний внесок Альянсу в міжнародну безпеку, стабільність і запобігання конфліктам, а отже пропонує розширену підтримку партнерів з боку НАТО, виходячи за межі тієї допомоги, що нині забезпечується у рамках існуючих ініціатив. Ініціатива ОБП НАТО ґрунтується на широкому досвіді НАТО щодо надання консультацій, допомоги, підтримки, а також забезпечення навчання, освіти, наставництва у структурах безпеки і оборони. Програма виконується на прохання сторін, і нині керівництво Альянсу затвердило програми заходів Ініціативи ОБП для Грузії, Іраку, Йорданії і Республіки Молдова, які звернулися із відповідним запитом.

Ініціатива ОБП ґрунтується на досвіді країн – членів НАТО, а також цінних внесках держав-партнерів, безпосередньо залучаючи їх до заходів на підтримку Ініціативи ОБП шляхом обміну експертними знаннями, виділення ресурсів і надання політичної підтримки. До того ж НАТО співпрацює в цьому аспекті з іншими міжнародними організаціями, зокрема ООН, ЄС і ОБСЄ з метою забезпечення доповнюваності зусиль.

Грузія

- Запроваджена на Уельському саміті у вересні 2014 року
- Заходи програми Ініціативи ОБП для Грузії забезпечуються у рамках Розширеної програми НАТО – Грузія. Ця програма заходів передбачає: створення трьох структур (Спільного Центру навчання і оцінювання, Школи розбудови оборонних інституцій й ОБ'єкта матеріально-технічного забезпечення), а також надання експертної підтримки з таких питань, як закупівлі, стратегічне й оперативне планування, сили спеціальних операцій, військова поліція, кіберзахист, безпека на морі, авіація, ППО і стратегічні комунікації. Серед заходів програми – також підтримка і участь у навчаннях НАТО в Грузії, відкритих для партнерів.
- Перший етап запровадження програми розпочався у грудні 2014 року, коли було створено основну групу Ініціативи ОБП у Тбілісі, а також відповідні механізми координації. Було також започатковано низку проектів.
- У липні 2015 року було проведено перші військові навчання НАТО – Грузія, відкриті для партнерів «Спритний дух – 2015» (Agile Spirit).
- У липні було офіційно відкрито спільний Центр навчання і оцінювання. В інавгураційній церемонії взяли участь лідери Грузії і Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг. Центр розташований у Крцанісі у складі Командування ЗС Грузії з питань навчання і військової освіти. Цей центр є спільним проектом, який було ухвалено, виходячи з потреб Грузії і регіону, доповнюючи поточні програми підготовки, політику і доктрини. Його завданням є сприяти зміцненню спроможності Грузії реагувати на низку загроз, а також підвищенню рівня оперативної сумісності між ЗС Грузії і держав – членів Альянсу, таким чином зміцнюючи регіональну співпрацю у галузі безпеки.

Йорданія

- Затверджено у вересні 2014 року на Уельському саміті Альянсу
- Програму заходів зосереджено на семи галузях співробітництва, а саме: захист інформації, кіберзахист, військові навчання, співпраця у галузі протидії СВП, комунікації, командування і управління, захист гаваней і оборонний аспект охорони кордонів.
- У 2015 році Йорданію було запрошено взяти участь у навчаннях кіберкоаліції НАТО. Вона стала першою серед держав-учасниць Середземноморського діалогу, що долучилася до цих навчань.
- У 2017 році на території Йорданії відбудуться регіональні навчання «Реджекс – 2017» (REGEX 2017). Це будуть перші навчання сил НАТО, які відбудуться в країні Середземноморського діалогу. Ініціативу НАТО із проведення регіональних навчань було запропоновано два роки тому з метою забезпечення взаєморозуміння, довіри і оперативної сумісності між НАТО і партнерами в регіоні. У 2015 році навчання «Реджекс – 2015» проходили в Греції.
- У квітні 2015 року було затверджено проект у рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» із протидії СВП. Він сприятиме участі Йорданії у визначених заходах з питань боротьби з СВП.
- Йорданія бере участь у проекті Розумної оборони НАТО з питань захисту гаваней, у рамках якого буде, зокрема, розроблено доктрину захисту гаваней. У 2015 році Йорданія взяла участь у навчаннях за цією тематикою.

Ірак

- Запроваджена у липні 2015 року на прохання прем'єр-міністра Іраку
- Програма заходів торкається таких галузей: допомога у галузі протидії СВП, знищення вибухівки і розмінування; військова медицина і медична допомога; дорадча допомога з питань реформування структур безпеки; планування цивільно-військової підтримки операцій; планування на випадок надзвичайних станів цивільного характеру і готовності до катастроф; кіберзахист і військова підготовка. Ці галузі було визначено на прохання іракської сторони. З метою уникнення дублювання зусиль у рамках Ініціативи ОБП НАТО доповнюватимуть програми, що запроваджуються Всесвітньою коаліцією проти ДІЛ, ЄС, ООН та іншими міжнародними гравцями.
- У грудні 2015 року Місія НАТО із встановлення фактів відвідала Ірак для проведення подальших консультацій з урядом Іраку і представниками Коаліції, ООН і ЄС з метою визначення конкретних потреб Іраку у галузі допомоги і першорядності семи запропонованих галузей.
- Ірак висунув пропозицію, щоб НАТО надала пріоритету таким галузям, як боротьба з СВП, знищення вибухівки і розмінування. З цією метою НАТО розробляє програму підготовки і відповідний багаторічний проект під егідою програми «Наука заради миру і безпеки».

Республіка Молдова

- Затверджено у вересні 2014 року на Уельському саміті
- Програму заходів Ініціативи ОБП для Республіки Молдова було узгоджено і запроваджено у життя у червні 2015 року. Її виконання складається з двох частин. Щодо першого її компоненту НАТО забезпечить дорадчу і практичну допомогу з розвитку стратегії національної безпеки, оборонного планування, структури сил і належного потенціалу.
- На другому етапі НАТО продовжить надавати поради і допомогу у процесі трансформації Збройних сил Молдови. НАТО також активізує допомогу Молдові з таких питань, як кіберзахист, оборонна освіта, сприяння доброчесності, а також складування і безпека боєприпасів.
- У середині липня група фахівців НАТО відвідала Молдову з метою надання допомоги у розробленні дорожньої карти і визначенні основних орієнтирів. У листопаді група радників НАТО з країн Альянсу і партнерів вперше відвідала Кишинів. Так офіційно розпочалася практична допомога оборонним структурам Молдови з таких питань, як розроблення першого проекту Стратегії національної безпеки Молдови і стратегічних комунікацій.

Концепція оперативних можливостей

Одним із основних стовпів оперативної сумісності з партнерами є Концепція оперативних можливостей (КОМ), яка має на меті сприяти здатності збройних сил держав-партнерів робити внески в операції з врегулювання криз під проводом НАТО, забезпечуючи їх необхідними настановами щодо запровадження і застосування стандартів НАТО.

Для оцінки сухопутних, військово-морських і військово-повітряних компонентів, а також Сил спеціального призначення, які прагнуть досягти відповідності стандартам НАТО, застосовується Програма оцінки і зворотного зв'язку КОМ. Цей ретельний процес може, зазвичай, потребувати років, але завдяки йому можна переконатися в тому, що збройні сили країн-партнерів здатні співпрацювати з силами НАТО й інших партнерів у разі спільного оперативного розгортання. Деякі з партнерів застосовують КОМ як стратегічний інструмент з метою забезпечення трансформації національних сил оборони. КОМ істотно сприяла підвищенню кількості підрозділів з країн-партнерів, які беруть участь в операціях під проводом Альянсу і Силах реагування НАТО.

Процес оцінювання у рамках КОМ, який запроваджується спільно НАТО і партнерами, наскільки це можливо, відображає програми оцінювання власне членів НАТО. У рамках цієї програми країни НАТО і партнери розвивають найміцніші робочі відносини у мирний час. Такий діалог може сприяти вдосконаленню існуючих угод і технічного співробітництва, прокладаючи шлях до успішної взаємодії у разі участі в майбутніх операціях під егідою НАТО.

За підсумками оцінювання і зворотного зв'язку НАТО веде облік сил і засобів, які за рішенням країн-партнерів в перспективі можуть надаватися для участі в операціях НАТО і які вносяться до відповідної бази даних. Така база даних є важливою цеглиною формування сил для майбутніх операцій.

Участь у КОМ є цілком добровільною, і дедалі більше партнерів прагнуть приєднатися до неї.

У 2015 році у ній брали участь 16 партнерів НАТО й було здійснено такі заходи:

- Оцінювання 38 підрозділів з країн-партнерів, що на 10 більше ніж торік;
- Підготовка 138 нових експертів з оцінювання у рамках КОМ (що на 80 більше порівняно з 2014 роком) з 15 країн-партнерів, а також зі складу командувань НАТО;
- Розширено базу даних сил і засобів з країн-партнерів до 13 500 особового складу, загалом майже 100 підрозділів (ВМС, Сухопутні сили, ВПС, чисельністю від взводу до батальйону, надводні кораблі, підводні човни, підрозділи медичної служби й екіпажі винищувачів). Для порівняння: у 2014 році чисельність особового складу становила 13 тисяч осіб у складі 90 підрозділів.

Процес планування і огляду сил

Процес планування і огляду сил (ППОС) програми «Партнерство заради миру» сприяє розвитку оперативної сумісності і потенціалу формувань збройних сил, які можуть надаватися у розпорядження НАТО для проведення навчань, тренувань або операцій. У рамках цього процесу країни Альянсу і партнери разом обговорюють і затверджують цілі, яких має досягти країна-партнер. Поступ оцінюється шляхом проведення регулярного аналізу. ППОС також забезпечує рамки для надання допомоги країні-партнеру з боку НАТО щодо розвитку ефективних, економічно не обтяжливих і надійних збройних сил, а також сприяння загальним зусиллям у галузі трансформації і реформування структур безпеки і оборони. ППОС є основним інструментом, що застосовується для оцінки досягнення поставлених цілей і завдань у галузі оборони згідно з Індивідуальними планами дій партнерства. Цей процес відкрито для участі усіх зацікавлених партнерів на євроатлантичному просторі і участь у ньому є добровільною. Участь у ППОС можуть також брати інші партнери Альянсу, але у кожному конкретному випадку рішення ухвалює Північноатлантична рада.

Нині учасниками ППОС є 20 країн-партнерів Альянсу. У 2015 році до нього приєднався Туніс, а Україна відновила участь після річної паузи, спричиненої кризою в країні. Нині Україна і НАТО працюють над розробленням нового переліку цілей ППОС з метою надання Україні консультативної і практичної підтримки щодо реформування структур безпеки і оборони.

У 2015 році було затверджено звіти ППОС для 16 країн-учасниць процесу. У кожному з цих звітів проаналізовано планування і політику в країні-партнері, ступінь здатності збройних формувань держави-партнера, що надаються для проведення заходів НАТО, успішно взаємодіяти зі збройними силами країн Альянсу, а також поступ у досягненні цілей партнерства.

Фото спеціаліста з масових комунікацій 2-го класу Джоша Кайм

Гарантування безпеки і військова підготовка

Освіта і підготовка становлять важливу складову діяльності НАТО. Завдяки цьому аспекту співпраці офіцери і особовий склад збройних сил країн-партнерів мають змогу ознайомитися зі стандартами НАТО, мовою, процедурами, а також познайомитися з колегами з країн НАТО і держав-партнерів, готуючись до майбутньої взаємодії на театрі операцій.

Щороку держави-партнери мають змогу обирати з широкого переліку навчальних заходів, семінарів і курсів саме ті, які найліпше відповідають їхнім потребам у галузі військової підготовки. Це відбувається на основі Переліку заходів партнерства – програми співпраці, що постійно розвивається. У 2015 році цей Перелік охоплював 1307 окремих заходів у 36 галузях співпраці, які проводилися на території 57 різних країн Альянсу і партнерів. Загалом протягом 2015 року у таких заходах взяли участь понад 10 тисяч офіцерів з країн-партнерів.

У рамках партнерства країни Альянсу і партнери визначають офіційні Центри освіти і підготовки партнерства, відкриті як для країн Альянсу, так і для держав-партнерів. Разом вони становлять унікальну спільноту освітніх і навчальних об'єктів. Під проводом цієї спільноти у складі 29 закладів у 24 країнах запроваджуються інновації і розбудова потенціалу у багатьох галузях освіти і підготовки. Сукупно вони проводять понад 200 курсів на рік, включаючи виїзні мобільні навчально-тренувальні групи, які щороку працюють з аудиторією, що налічує понад три тисячі офіцерів.

Програма вдосконалення військової освіти

Програма вдосконалення військової освіти (ПВВО) є каталізатором реформ в країнах-партнерах. НАТО нині запроваджує індивідуально розроблені програми у 12 країнах за підтримки понад 350 фахівців із майже 70 закладів військової освіти з країн Альянсу і партнерів.

На основі запитів країн-учасниць ПВВО створює платформу, завдяки якій відповідні експерти працюють у закладах військової освіти тих країн, які прагнуть досягти сумісності зі способом мислення НАТО. Примітно, що протягом 2015 року над розробленням навчальних програм і допомоги професорсько-викладацькому складу в Україні працювали понад 400 фахівців з 12 вищих закладів військової освіти.

ПВВО також істотно сприяє розбудові потенціалу. У червні у Військовій академії Молдови відбувся перший випуск офіцерів за освітньою кваліфікацією «бакалавр». Працюючи за моделлю «підготовка наставників», грузинські, молдовські і українські викладачі навчають інших партнерів як слід навчати у цій галузі. У рамках програми ВВО за участю Сербії і під проводом Австрії сербські офіцери радять своїм вірменським колегам, яким чином найкраще поєднати військову і академічну освіту їхніх офіцерів.

Наука як засіб подолання сучасних викликів у галузі безпеки

Науково-технічна складова НАТО забезпечує підтримку ролі Альянсу і його партнерів у галузі безпеки і оборони шляхом сприяння дослідженням у галузі науки і технологій. З метою сприяння спільній безпеці НАТО застосовує два підходи: надання партнерам можливості брати участь у заходах Робочої програми Організації НАТО з питань науки і технологій (майже 70% заходів є відкритими) і фінансування окремих заходів науково-технічного співробітництва з країнами – нечленами НАТО у рамках програми «Наука заради миру і безпеки». У 2015 році інтерес партнерів до участі у цих програмах зріс. В осінньому засіданні Ради НАТО з питань науки і технологій взяли участь більше партнерів, ніж коли-небудь раніше. Відповідно до такого підвищеного інтересу Рада висловила за надання розширеного доступу до відповідних заходів і більш регулярної участі в аналогічних засіданнях Австралії, Фінляндії і Швеції.

Програма «Наука заради миру і безпеки»

Програма НАТО «Наука заради миру і безпеки» (НМБ) є інструментом політики, покликаним сприяти розвитку діалогу і співпраці з партнерами на основі наукових досліджень, інновацій і обміну знаннями. У рамках програми НМБ надається фінансування, експертні поради і підтримка на проведення спільних наукових проектів з тематики безпеки із залученням країни НАТО і держави-партнера.

Створена у 1958 році, Програма сприяє досягненню основоположних цілей Альянсу і розвитку регіональної співпраці шляхом запровадження наукових проектів і заходів. Протягом своєї тривалої історії програма НМБ постійно змінювалася відповідно до вимог часу.

Сьогодні програма НМБ сприяє практичній цивільній співпраці з тематики безпеки, зосереджуючи увагу на дедалі складніших сучасних загрозах безпеці. Серед них – тероризм, захист від хімічних, біологічних, радіоактивних і ядерних (ХБРЯ) речовин, охорона кордонів, кіберзахист,

енергетична безпека і проблеми довкілля, а також гуманітарні і соціальні аспекти безпеки, зокрема запровадження Резолюції РБ ООН 1325 щодо жінок, миру і безпеки.

Програма НМБ продемонструвала себе як гнучкий інструмент, що легко адаптується до поточних обставин політичної і стратегічної безпекової обстановки, сприяючи просуванню порядку денного

Альянсу у галузі партнерства. Протягом 2015 року НАТО отримала 174 заявки на проведення проектів НМБ і ухвалила 48 нових проектів.

У 2015 році програма НМБ сприяла досягненню таких пріоритетів Альянсу у галузі партнерства:

- **Активізація співпраці з партнерами у Східній Європі:** Станом на кінець 2015 року запроваджувалося понад 30 проектів у галузі розробок і досліджень з Україною, серед них – 13 нових проектів, ухвалених у 2015 році, включаючи великомасштабний провідний проект із розвитку багатонаціональної системи телемедицини за участю фахівців з України, а також Фінляндії, Молдови, Румунії і США. Під час польових навчань Євroatлантичного центру координації реагування на катастрофи, які відбулися в Україні у 2015 році, цю систему телемедицини було вперше випробувано в дії. До того ж у 2015 році розпочався проект із гуманітарного розмінування в Україні.
- **Запровадження Ініціативи із розбудови оборонного потенціалу:** У рамках програми НМБ було надано підтримку у галузі розбудови оборонного потенціалу шляхом розроблення низки нових заходів, таких як підготовка персоналу Збройних сил Йорданії з питань протидії СВП, яку провів Центр майстерності НАТО з питань боротьби з СВП, розташований у Мадриді. У 2015 році було затверджено інший проект НМБ, мета якого полягатиме у створенні лабораторії із підготовки персоналу у галузі кіберзахисту і розробці навчальної програми для системних адміністраторів у Молдові. Нині розробляються інші заходи НМБ на підтримку розбудови оборонного потенціалу, зокрема з Іраком у галузях протидії СВП і розмінування.
- **Практичне співробітництво з партнерами зі статусом поглибленої співпраці:** Станом на кінець 2015 року тривало 12 заходів НМБ на чолі з Австралією, Фінляндією або Швецією, зокрема у галузі РБХЯ захисту, енергетичної безпеки, тематики жінок, миру і безпеки, а також розвитку передових технологій, таких як безпілотні літальні апарати. Нині розробляються інші заходи співробітництва у рамках НМБ з цими партнерами.
- **Міцне партнерство з Афганістаном:** Програма «Шовковий шлях» для Афганістану забезпечила доступ до швидкісного Інтернету у 34 афганських університетах. У 2015 році країни Альянсу дійшли згоди встановити продовжити дію цього проекту до кінця червня 2016 року. Завдяки іншому проекту НМБ було створено зв'язок шляхом відеоконференції між афганськими студентами і курсантами військових навчальних закладів у країнах Альянсу, сприяючи таким чином діалогу і міжкультурному порозумінню.
- **Залучення країн Середземномор'я:** Нині тривають понад 30 заходів НМБ за участю членів Середземноморського діалогу. Проекти охоплюють такі галузі, як підготовка персоналу у галузі кіберзахисту для Марокко, запровадження стратегії кіберзахисту в Йорданії, розроблення найбільш передових технологій у галузі безпеки спільно з Ізраїлем і створення Національного центру врегулювання криз у Мавританії. У рамках програми також запроваджувався спільний проект за участю експертів з Єгипту і Нідерландів, метою якого було забезпечити Збройні сили Єгипту обладнанням для проведення розмінування, знищення заряджених снарядів і ліквідації залишків війни, а також організувати відповідну підготовку особового складу.
- **Сприяння регіональному співробітництву на Балканах:** У рамках багатонаціонального проекту НМБ, затвердженого у 2015 році, за участю Боснії і Герцеговини, Хорватії, Чорногорії, колишньої Югославської Республіки Македонія* і США буде розроблено потенціал у галузі реагування на цивільні надзвичайні стани. Завдяки цьому поліпшиться здатність країн східних Балкан долати наслідки надзвичайних станів. Інші заходи НМБ також мають наслідки для регіону, як, наприклад, семінар на Балканах із підвищення обізнаності зі складностями кіберзахисту.

Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи

Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи (ЄАЦКРК) є основним механізмом НАТО із реагування на цивільні надзвичайні стани. Він діє увесь рік у цілодобовому режимі і об'єднує усі 28 держав – членів Альянсу і усіх держав-партнерів. ЄАЦКРК функціонує як посередницький механізм, здійснюючи координацію як запитів про надання допомоги, так і пропозицій такої допомоги, переважно у разі природних або техногенних катастроф.

ЄАЦКРК не лише бере участь в операціях із ліквідації наслідків таких лих, але й слугує каналом передачі інформації щодо допомоги у разі катастроф, організовуючи семінари, покликані сприяти обговоренню досвіду, набутого внаслідок операцій із надання допомоги, які координувала НАТО, а також відповідних навчань.

Крім щоденної діяльності і безпосереднього реагування на катастрофи, ЄАЦКРК проводить щорічні великомасштабні польові навчання, що

ґрунтуються на реалістичних сценаріях, з метою вдосконалення взаємодії між НАТО і державами-партнерами. Регулярні навчання проводилися в багатьох країнах з метою відпрацювання процедур, забезпечення підготовки місцевих і іноземних учасників, розвитку оперативної сумісності, навичок і спроможностей, а також засвоєння досвіду і уроків для майбутніх операцій.

Донині ЄАЦКРК загалом провів 15 навчань, в яких взяли участь 46 країн.

Усі свої завдання ЄАЦКРК виконує у тісній співпраці з Управлінням ООН із координації гуманітарних справ, якому належить першорядна роль у галузі координації міжнародних операцій із ліквідації наслідків катастроф. ЄАЦКРК було створено як регіональний механізм координації, що має підтримувати і доповнювати зусилля ООН. Його основна функція – це насамперед координація, а не управління. У разі катастрофи, що потребує міжнародного втручання, країни НАТО і партнери вільні вирішувати надавати таку допомогу чи ні відповідно до інформації, яка надходить з ЄАЦКРК.

Надання допомоги у 2015 році

- Внаслідок сильних повеней на початку 2015 року Албанія звернулася за допомогою, передусім з метою полегшення становища населення у південно-західній частині країни. ЄАЦКРК здійснив координацію надходження допомоги з 19 країн як держав НАТО, так і партнерів, а також неурядових організацій й інших гравців. Як допомогу було надано продукти харчування, одяг, ковдри, електричні генератори, установки очищення води і фінансову підтримку.
- Починаючи із 2012 року, на прохання Туреччини ЄАЦКРК діє як посередницька структура з метою сприяння наданню міжнародної допомоги сирійським біженцям.
- Внаслідок поточної гуманітарної кризи у серпні 2014 року уряд Іраку звернувся із проханням надати допомогу тимчасово переміщеним особам. Дев'ять країн НАТО і партнерів передали таку допомогу каналами ЄАЦКРК.
- У другій половині 2015 року значно збільшився потік біженців до Сербії. За оцінками, у грудні до країни щодня прибувало чотири – п'ять тисяч осіб, багато з них – жінки і діти. З огляду на те що країна була не в змозі самотужки впоратися із таким напливом біженців, а також на низькі температури, Сербія звернулася із проханням про міжнародну допомогу щодо організації проживання, виділення транспортних засобів і надання нехарчової допомоги.

Навчання у 2015 році

У 2015 році ЄАЦКРК у співпраці з Державною службою надзвичайних станів України спільно провели у Львові польові навчання із ліквідації наслідків катастроф. Сценарій навчань відображав реальні життєві ситуації: у цьому випадку – вибух газу, який спричинив обвал на шахті. Навчання мали на меті підготувати рятувальників до дій в аналогічних ситуаціях і взаємодії з міжнародним персоналом. Одним із цікавих нововведень, які було випробувано в дії під час навчань, стала багатонаціональна система телемедицини, завдяки якій медики з усього світу можуть надавати життєво важливі поради персоналу, що працює на місці катастрофи, користуючись системою супутникового зв'язку. Під час навчань відпрацьовувалися також дії вночі і вивчалася можливість застосування соціальних мереж як інструменту сприяння рятувальним операціям. У навчаннях взяли участь понад 1100 рятувальників з країни-господарки, 28 країн – членів Альянсу і партнерів, а також Координаційного центру реагування на катастрофи ЄС і Управління ООН із координації гуманітарних справ.

Запровадження проектів партнерства

Цільові фонди

Цільові фонди становлять один з найдієвіших інструментів політики партнерства НАТО. Окремі країни НАТО і партнери започатковують Цільові фонди з метою забезпечення ресурсами практичних проектів в країнах-партнерах у таких галузях, як демілітаризація, трансформація оборонних структур або розбудова потенціалу. Будь-яка країна-партнер, що має Індивідуальну програму партнерства і співпраці з НАТО, може звернутися за допомогою. У такому разі може бути запроваджено проект Цільового фонду, у рамках якого інші країни, на добровільній основі, можуть згодитися виділити фінансову або негрошову допомогу, як, наприклад, забезпечення обладнанням і експертними знаннями.

У 2015 році політиці Цільових фондів НАТО виповнилося 15 років. Серед її провідних здобутків за останні 15 років – утилізація 4,5 млн протипіхотних мін, двох млн ручних гранат, 626 тисяч одиниць стрілецької зброї і легкого озброєння, розмінування трьох тисяч гектарів землі і розчищення їх від заряджених снарядів (ЗС), а також допомога у забезпеченні перепідготовки майже 12 тисяч колишніх військовослужбовців. Ця вагома діяльність вивела НАТО на одне із перших місць серед організацій у галузі демілітаризації.

У 2014 році у відповідь на російсько-українську кризу країни – члени НАТО започаткували проекти Цільових фондів для України, які охоплюють такі ключові галузі, як командування, управління, комунікації і комп'ютеризація (так званий проект «С4»), матеріально-технічне забезпечення і стандартизація, кіберзахист, соціальна адаптація

колишніх військовослужбовців, а також медична реабілітація. У 2015 році ці проекти успішно запроваджувалися, а у червні було введено в дію новий проект Цільового фонду для України із протидії саморобним вибуховим пристроям (СВП).

Проект Цільового фонду «Йорданія III», загальний бюджет якого становить 3,6 млн євро і який покликано сприяти розвитку жіночого корпусу у Збройних силах (ЗС) Йорданії, є першим проектом Цільового фонду НАТО, який містить компонент, пов'язаний із реалізацією Резолюції РБ ООН 1325 з питань жінок, миру і безпеки. Шляхом запровадження ініціатив у галузі політики, інфраструктури і підготовки цей проект має на меті допомогти Йорданії гарантувати 3% посад у лавах національних ЗС жінкам-військовослужбовцям. Основу цього проекту було закладено у 2015 році з метою допомоги Йорданії з перегляду Плану дій у галузі підтримки жінок-військовослужбовців, водночас сприяючи обміну думками між жінками у погонах, які представляють різні структури безпеки. Щодо компоненту цього проекту Цільового фонду, який спрямовано на забезпечення інфраструктури, цей етап розпочнеться у 2016 році і передбачатиме модернізацію тренувального центру для жінок-військовослужбовців ЗС Йорданії.

Протягом 2015 року загалом тривали 16 проектів Цільових фондів, включаючи ті, що були на стадії підготовки і практичної реалізації¹⁸. На додаток до восьми проектів Цільових фондів для України, тривали також проекти на підтримку Азербайджану, Грузії, Йорданії, Мавританії, Республіки Молдова, Чорногорії, Сербії і Таджикистану.

¹⁸ Тут не йдеться про проекти Цільових фондів, пов'язаних із підтримкою Національної армії Афганістану, сприяння доброчесності або розбудови оборонного потенціалу.

Утилізація стрілецької зброї, легкого озброєння, мін і боєприпасів

- 162,000,000 набоїв
- 4,500,000 протипіхотних мін
- 2,000,000 ручних гранат
- 641,000 заряджених снарядів
- 626,000 стрілецької зброї і легкого озброєння
- 37,600 тонн різних боєприпасів
- 83,000 ракет класу «земля – повітря»
- 1,470 переносних зенітно-ракетних комплексів
- 2,620 тонн ракетного палива типу «меланж»
- 3,000 гектарів землі очищено від мін і снарядів, що не вибухнули

(станом на кінець 2015 року)

Люб'язно надано Агенцією НАТО з пит. забезпечення і закупівель

Люб'язно надано Агенцією НАТО з пит. забезпечення і закупівель

Відносини з Україною

Партнерські відносини між Україною і НАТО розвиваються ось уже понад 20 років. Сторони побудували відносини Особливого партнерства, які з часом постійно зміцнювалися. Україна є єдиною державою-партнером, яка брала активну участь в усіх операціях і місіях під проводом Альянсу. Зі свого боку, НАТО надає Україні як політичну, так і практичну підтримку у подоланні серйозних викликів, з якими вона стикається. Підтримка з боку НАТО допомагає у просуванні реформ в Україні, які покликані зробити країну здатною більш ефективно захищати свою безпеку, а також сприяти розвитку демократичних інституцій. НАТО наголошує на тому, що цілковите дотримання Мінських домовленостей є гарантією майбутнього миру в Україні. Особливу відповідальність щодо цього несе Росія.

Поглиблення співпраці

У вересні 2015 року Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг відвідав Україну. Він наголосив на прагненні НАТО поглибити співпрацю з Україною і привітав успіхи країни у запровадженні реформ. Під час візиту до Києва Генеральний секретар Альянсу підписав Угоду про статус представництва НАТО в Україні, що забезпечить необхідний правовий статус Офісу зв'язку НАТО і Центру інформації та документації НАТО в Україні для продовження надання допомоги. Під час візиту було також підписано два інших документи. В одному з них висловлюється намір НАТО надати підтримку Україні у галузі стратегічних комунікацій. В іншому йдеться про активізацію оборонно-технічного співробітництва, завдяки чому Збройні сили України і підприємства оборонного комплексу матимуть змогу скористатися консультативною допомогою і розвивати тісніші зв'язки з колегами в країнах НАТО. П'ять Цільових фондів, які лідери держав – членів Альянсу запровадили на Уельському саміті Альянсу у вересні 2014 року, сьогодні успішно функціонують. У червні 2015 року було створено новий Цільовий фонд із протидії саморобним вибуховим пристроям і утилізації вибухових боєприпасів. Радники з боку Альянсу продовжують співпрацювати з Міністерством оборони України й іншими установами у галузі оборонної реформи і планування. Україна і НАТО також співпрацюють з питань забезпечення більш ефективної ліквідації наслідків цивільних надзвичайних станів. У вересні 2015 року Україна і НАТО провели спільні польові навчання «Україна – 2015», треті за рахунком подібні навчання, які прийняла Україна. У них взяли участь загалом 29 членів і партнерів НАТО.

Політична і практична підтримка

НАТО послідовно демонструвала Україні свою політичну підтримку, відколи Росія здійснила незаконну анексію Криму і у контексті подальшого конфлікту на сході України. НАТО висловлювала таку підтримку під час регулярних засідань Комісії Україна – НАТО на рівні міністрів закордонних справ і оборони, а також на Уельському саміті Альянсу у вересні 2014 року. З огляду на ескалацію конфлікту НАТО збільшила практичну допомогу Україні у рамках діалогу, навчань і розвитку оборонного потенціалу Збройних сил України. Було запроваджено п'ять проектів Цільових фондів для України у таких галузях, як матеріально-технічне забезпечення і стандартизація; командування, управління, комунікації і комп'ютеризація; кіберзахист; соціальна адаптація колишніх військовослужбовців, а також медична реабілітація. За підсумками 2014 року Україна стала лідером за обсягами грантів на розвиток наукової співпраці, здобутих у рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» (НМБ). НАТО також сприяло координації гуманітарної і медичної допомоги тимчасово переміщеним особам. Крім цього, розпочався проєкт НАТО на підтримку гуманітарного розмінювання в Україні. Чимало держав – членів Альянсу виступили з пропозицією надати двосторонню допомогу у галузі підготовки, а також гуманітарну, медичну і іншу не пов'язану з бойовими діями допомогу. Вони передали таку допомогу через Офіс зв'язку НАТО в Києві, а також відрядили радників на допомогу українському уряду.

Тісніші відносини партнерства

Після Помаранчевої революції у 2004 – 2005 роках Україна і НАТО активізували діалог і співпрацю. НАТО завжди підтримувала оборонну реформу і демократичні перетворення в Україні. На Бухарестському саміті НАТО у 2008 році лідери Альянсу привітали прагнення євроатлантичної інтеграції і вступу до НАТО України і Грузії.

Протягом багатьох років українські військовослужбовці несли службу пліч-о-пліч з військовими НАТО у складі операцій і місій під проводом НАТО в Афганістані і Косові. Навіть після завершення діяльності Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) під проводом НАТО в Афганістані у 2014 році Україна продовжила сприяти діяльності НАТО в країні, приєднуючись до місії «Рішуча підтримка» під проводом Альянсу в Афганістані. Починаючи з 2005 року, Україна відряджала офіцерів для роботи у складі Навчальної місії НАТО в Іраку. Кораблі українських ВМС брали участь в операції «Активні зусилля» – військово-морській місії НАТО на Середземномор'ї – загалом шість разів з 2007 року. Наприкінці 2013 року Україна відрядила фрегат ВМС для участі в операції НАТО із боротьби з піратством «Океанський щит» поблизу узбережжя Сомалі. У 2011 році Україна першою серед держав-партнерів взяла участь у Силах реагування НАТО (СРН), відрядивши взвод РХБЗ захисту й забезпечивши засоби стратегічних авіаперевезень.

Хартія про Особливе партнерство між Україною і НАТО

9 липня 1997 року Україна і НАТО підписали Хартію, яка започаткувала їхнє особливе партнерство. У Хартії забезпечено основу для проведення консультацій з питань, що викликають взаємну стурбованість, і визначено галузі перспективної співпраці, зокрема планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру, оборонна реформа, військові навчання тощо. Згідно з Хартією було також засновано Комісію Україна – НАТО, у рамках якої Україна і НАТО співпрацюють, поглиблюючи партнерство.

Сприяння доброчесності

Програма НАТО із сприяння доброчесності (ПД) забезпечує практичні інструменти, покликані допомогти країнам-учасникам зміцнити доброчесність, підвищити прозорість і підзвітність, а також мінімізувати ризик корупції в структурах оборони і безпеки. Вона сприяє втіленню у життя найбільш ефективної практики, процесів і методології і надає державам-учасникам індивідуально розроблену підтримку, маючи на меті підвищити ефективність їхніх структур безпеки і оборони.

Програма виконується на прохання держав-учасниць, її спеціально розроблено з урахуванням потреби вимог кожної з них. Участь у програмі можуть брати усі держави – члени Альянсу і партнери, а прохання з боку інших зацікавлених країн розглядаються Альянсом в кожному конкретному випадку. Програма фінансується за рахунок Цільового фонду програми НАТО із сприяння доброчесності під проводом шести держав: Бельгії, Болгарії, Норвегії, Польщі, Швейцарії і Великої Британії.

Програма НАТО із сприяння доброчесності містить перелік інструментів, які можуть допомогти країнам-учасникам здійснити оцінку ризику корупції в їхніх міністерствах і зміцнити доброчесність в управлінні ними. Учасники програми можуть на добровільній основі пройти процес самооцінки/оцінки з боку колег. Цей процес починається із заповнення відповідної анкети, яка дає уявлення про існуючі процедури і методи роботи. Цей інструмент оцінки дає змогу проаналізувати поточні методи роботи у структурах безпеки і оборони за таким переліком:

- Демократичний контроль і правила поведінки;
- Національне законодавство і політика у галузі боротьби з корупцією;
- Політика боротьби з корупцією у структурах безпеки і оборони;
- Кодекс поведінки персоналу, політика, підготовка і дисципліна;
- Планування і укладання бюджетів;
- Операції;
- Закупівлі;
- Правила взаємодії з оборонними підприємствами і постачальниками.

Після заповнення цієї анкети відбувається процес оцінки з боку колег під проводом НАТО, за підсумками якого видається звіт із викладенням рекомендацій щодо вдосконалення існуючих методів і пропозиціями щодо запровадження більш ефективних методів управління. Серед інших механізмів – індивідуально розроблені програми, заходи у галузі освіти і підготовки, а також тематичні публікації і збірки найбільш ефективних методик у галузі сприяння доброчесності.

У 2015 році заходи програми було розширено з метою розвитку стратегічних рамок для просування

прозорості, підзвітності і доброчесності в оборонних установах в країнах-членах і партнерах НАТО. Основну увагу упродовж 2015 року було зосереджено на систематичному запровадженні і оновленні практичних інструментів програми. Йдеться про процес самооцінки і оцінки з боку колег у рамках програми із сприяння доброчесності, створення кола експертів й мережі партнерів, які запроваджують програму, а також реалізацію у рамках програми Плану освітніх і навчальних заходів.

У 2015 році у програмі взяла участь 31 країна. Серед них – 17 взяли участь у процесі самооцінки / оцінки з боку колег, включаючи три країни, до яких експерти НАТО здійснили оціночні візити: Колумбія, колишня Югославська Республіка Македонія* і Молдова.

Запроваджуються нові інструменти з метою вдосконалення освітніх і навчальних заходів, пов'язаних із забезпеченням дисципліни для досягнення доброчесності, включаючи План освітніх і навчальних заходів. Навчання на спеціально розробленому основному курсі програми за темою: «Лідерство у галузі оборони і сприяння доброчесності» у Школі НАТО в Обераммергау пройшли 36 слухачів із 22 країн-членів і партнерів Альянсу. У восьми країнах-партнерах було організовано національні і регіональні курси, семінари і практикуми, у яких загалом взяли участь 150 представників. Партнери, що запроваджують програму, також організували курси у восьми країнах.

Внаслідок кризи 2014 року в Україні було приділено більше уваги намаганням допомогти її уряду запобігти корупції у структурах безпеки і оборони. На додаток до різних заходів із передачі досвіду цим структурам при регіональних військових і безпекових навчальних закладах було проведено низку освітніх заходів. У них взяли участь понад тисячу курсантів, військових офіцерів і цільних освітян, які протягом 2015 року здобули відповідну підготовку з питань сприяння доброчесності.

Конференція у Вашингтоні з питань просування доброчесності, що проводиться кожні два роки, дала змогу цивільному і військовому керівництву краще зрозуміти стратегічні наслідки корупції для безпеки і визначити способи практичного розв'язання проблем ефективного управління структурами безпеки. У заході взяли участь понад 150 цільних цивільних і військових посадовців, а також провідні експерти з цієї тематики із 32 країн НАТО і партнерів й представники міжнародних організацій і світової громадськості.

БЕЗПЕКА ШЛЯХОМ СПІВПРАЦІ

Контроль над озброєннями,
роззброєння і запобігання
розповсюдженню ЗМЗ

Люб'язно надано штабом Командування Бранссум

НАТО почала відігравати роль у галузі контролю над озброєннями, роззброєння і запобігання розповсюдженню зброї масового знищення (ЗМЗ) ще на піку холодної війни. У 1967 році на основі Звіту Армеля про майбутні завдання Альянсу держави-члени дійшли висновку, що слід прагнути як розбудови військового потенціалу, так і можливостей стримування агресії, розрядки, тобто переговорів з метою пошуку розв'язання поточних політичних суперечок, зокрема домовленостей у галузі роззброєння. Отже, держави – члени Альянсу долучилися до процесу, який згодом дав початок Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), а також переговорів щодо укладання Договору про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ), переговорів про обмеження і згортання гонки ядерних озброєнь (зокрема двосторонніх Переговорів про обмеження стратегічних озброєнь (ОСО), Договору про скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь (СНО) і Договору про скорочення ракет середньої і меншої дальності (РСМД).

НАТО і надалі надає величезної ваги контролю над озброєннями, роззброєнню і запобіганню

розповсюдженню ЗМЗ, які вважає одним із інструментів гарантування безпеки Альянсу. Водночас Альянс є незамінним форумом для проведення консультацій і ухвалення рішень країнами-членами з усіх аспектів цієї тематики. На Уельському саміті 2014 року держави – члени Альянсу знову підтвердили прагнення вивчати шляхи збереження, зміцнення і оновлення механізмів контролю над звичайними озброєннями в Європі, виходячи з фундаментальних принципів і зобов'язань, включаючи принципи взаємності, прозорості і згоди держави-господарки. Країни НАТО також знову висловили рішучість негайно шукати шляхів подолання загроз, пов'язаних з ядерною зброєю й іншими видами ЗМЗ і їх розповсюдженням.

У рамках НАТО регулярно засідає Спеціальна група високого рівня (СГВР) з питань звичайних озброєнь, яка визначає політику Альянсу щодо контролю над озброєннями, а також Комітет з питань розповсюдження ЗМЗ у військово-політичному і оборонному форматах, який порушує питання запобігання розповсюдженню ЗМЗ. До того ж у 2013 році в НАТО було створено

Спеціальний консультативно-дорадчий комітет з питань контролю над озброєннями, роззброєння і запобігання розповсюдженню ЗМЗ, що опікується стратегічною стабільністю і прозорістю ядерних питань.

Протягом 2015 року відбулося п'ять засідань СГВР і понад десять – у складі підпорядкованих комітетів. Під час цих засідань учасники обговорювали політику у галузі контролю над озброєннями і її практичну реалізацію поряд із намаганнями оновити Віденський документ 2011 року і добитися дотримання Договору про відкрите небо. Ці обговорення не обмежувалися лише державами Альянсу: у 2015 році проводилися консультації з такими партнерами, як Фінляндія, Грузія і Швеція з тематики контролю над озброєннями. Держави – члени НАТО також забезпечили неухильне дотримання власних зобов'язань у галузі контролю над озброєннями під час проведення військових навчань «Тризуб єдності – 2015» (Trident Juncture), що стали найбільш широкомасштабними за останні десятиліття.

Відбулося понад 10 засідань Комітету з питань розповсюдження ЗМЗ в обох форматах на різних рівнях, обговорюючи загрозу розповсюдження ЗМЗ і питання готовності НАТО. У м. Доха (Катар) відбулася щорічна конференція НАТО з питань ЗМЗ. Це один із найбільш важливих заходів із залученням партнерів, який цього року вперше проходив поза межами Європи. У ньому взяли участь 150 представників із 43 різних країн, серед яких – 24 держави-партнери. Інші аналогічні заходи за участю партнерів відбулися у Празі (червень) і двічі у штаб-квартирі НАТО (вересень і грудень). Крім держав Альянсу і партнерів, у них взяли участь представники міжнародних організацій, загалом понад 180 представників із 32 країн, а також таких організацій, як ЄС (Європейська служба зовнішньої діяльності, Європейська оборонна агенція, Європол), Світова організація охорони здоров'я і Організація із заборони хімічної зброї. НАТО облаштувала інформаційний стенд у рамках третьої Міжнародної конференції з питань захисту від РХБЯ зброї, що проходила у жовтні в Берліні (Німеччина), з метою надання інформації понад 600 учасникам і відвідувачам конференції про діяльність НАТО у галузі запобігання розповсюдженню ЗМЗ, захисту від РХБЯ зброї і боротьби з тероризмом.

Під егідою Спеціальної робочої групи (СРГ) РЕАП з питань стрілецької зброї, легкого озброєння і заборони мін НАТО проводить спільні засідання з партнерами, обговорюючи перспективи вдосконалення співробітництва. Склад групи поширює інформацію про проекти в усьому світі,

здійснює координацію проектів у галузі безпеки і утилізації, забезпечує обмін передовим досвідом і спільно розробляє технології під егідою Робочої групи й у рамках програми «Наука заради миру і безпеки». І хоча не усі держави – члени Альянсу підписали Оттавську конвенцію про заборону протипіхотних мін, усі вони цілком підтримують викладені у ній цілі у галузі гуманітарного розмінування.

У рамках цієї діяльності у 2015 році НАТО організувала дев'ять навчальних курсів з тематики контролю над озброєннями, запобігання розповсюдженню ЗМЗ й стрілецької зброї і легкого озброєння у Школі НАТО в Обераммергау, а також сім навчальних курсів із РХБЯ захисту. З метою кращого виконання Резолюції РБ ООН 1325 у тій частині, що стосується контролю над озброєннями, стрілецької зброї і легкого озброєння, у вересні 2015 року було видано неофіційний документ головуючого щодо виконання Резолюції РБ ООН 1325 у тій частині, що стосується контролю над озброєннями, стрілецької зброї і легкого озброєння. До програми регулярних курсів з тематики стрілецької зброї, легкого озброєння і заборони мін в Школі НАТО було додано освітній модуль, присвячений гендерним аспектам цієї тематики.

У 2015 році Об'єднаний центр майстерності (ОЦМ) у галузі РХБЯ захисту взяв участь у сертифікації Сил реагування НАТО й акредитації командної структури НАТО у рамках низки навчань стратегічного рівня, зокрема навчань «Тризуб єдності – 2015» (Trident Juncture). Протягом 2015 року ОЦМ також сприяв проведенню низки тренувальних заходів, присвячених питанням захисту від РХБЯ зброї, таких як «Точна відповідь» (Precise Response), «Отруйна подорож» (Toxic Trip), «Хоробрий бедуїн» (Brave Bedouin) і «Отруйна долина» (Toxic Valley). До того ж ОЦМ успішно провів шість із десяти курсів за місцем проживання для слухачів стратегічного і оперативного рівня, у яких взяли участь доповідачі з НАТО й інших організацій, зокрема Організації із заборони хімічної зброї, Міжнародної агенції з атомної енергії і Національної адміністрації з ядерної безпеки США.

БЕЗПЕКА ШЛЯХОМ СПІВПРАЦІ

Жінки, мир і безпека

НАТО і країни-партнери співпрацюють з метою сприяння підвищенню ролі жінок у справах миру і безпеки. Ці зусилля є частиною їхнього прагнення запровадити у життя Резолюцію РБ ООН 1325 й інші відповідні резолюції¹⁹. У цих резолюціях визнається, що війна і конфлікти мають набагато більш руйнівні наслідки для жінок і дітей, а також висвітлюється той факт, що історично жінок було виключено з мирних процесів і зусиль у галузі стабілізації. Ці документи закликають гарантувати повноправну участь жінок у запобіганні конфліктам, встановленні миру і постконфліктній відбудові. До того ж вони закликають запобігати сексуальному насильству і підвищувати підзвітність, щоб випадки сексуального насильства під час конфліктів не замовчувалися і не залишалися непокараними. Сукупно ці резолюції становлять порядок денний тематики «Жінки, мир і безпека» (ЖМБ).

Країни НАТО визнають, що для того, аби досягти тривалого миру, він має бути всеохоплюючим. Під час Уельського саміту Альянсу 2014 року лідери держав НАТО визнали, що врахування гендерних аспектів при виконанні усіх трьох основоположних завдань організації (колективна безпека, врегулювання криз і безпека шляхом партнерства) сприятиме тому, що НАТО стане сучаснішою, більш готовою і здатною реагувати.

Гендерні питання посідають важливе місце у співпраці між НАТО й іншими міжнародними організаціями, насамперед ООН, а також громадянським суспільством. НАТО також вживає заходів усередині організації і в межах її структур щодо сприяння гендерній рівності і представництву жінок.

Активна діяльність НАТО і її партнерів щодо запровадження у життя Резолюції РБ ООН 1325 і відповідних резолюцій вилилася в офіційну політику НАТО/РЄАП на підтримку її виконання, яку було вперше оприлюднено у грудні 2007 року. На Лісабонському саміті у листопаді 2010 року, з нагоди десятиріччя Резолюції РБ ООН 1325, було ухвалено перший План дій з метою врахування положень Резолюції РБ ООН 1325 і відповідних резолюцій під час проведення операцій і місій під проводом НАТО. У 2014 році відповідну політику і План дій було переглянуто, проклавши шлях до більш активного практичного співробітництва з широкою мережею партнерства НАТО, виходячи за межі РЄАП. Загалом 56 країн НАТО і партнерів підписалися під її імплементацією. У її розробленні брали активну участь Афганістан, Австралія, Японія, Йорданія і Об'єднані Арабські Емірати, а Нова

¹⁹ Відповідні резолюції РБ ООН містять такі: 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122 і 2422.

До кампанії приєдналися також інші чільні військові і цивільні посадовці НАТО. Серед них – Спеціальний представник Генерального секретаря НАТО з питань жінок, миру і безпеки посол Марріет Шуурман, голова Військового комітету НАТО генерал Петр Павел, заступник голови Військового комітету НАТО генерал-лейтенант Марк О. Шисслер, генеральний директор Міжнародного військового штабу маршал авіації сер Крістофер Гарпер, директор оперативного управління Міжнародного військового штабу генерал-майор Йозеф Блоц, виконавчий координатор Міжнародного військового штабу комодор Саймон Гардерн і радник з гендерних питань Міжнародного військового штабу підполковник Йезус Жіль Руїз.

Зеландія згодом висловила свою прихильність цій ініціативі. Звіти про перебіг її виконання видаються двічі на рік.

Протягом 2015 року було досягнуто поступу з таких питань порядку денного ЖМБ:

Постійні структури: Генеральний секретар НАТО призначив Спеціального представника, роль якого полягає у здійсненні координації на найвищому рівні усіх аспектів внеску НАТО у порядок денний жінок, миру і безпеки. Рішення про створення в рамках організації постійної посади з цих питань було ухвалено на Уельському саміті 2014 року, а 2015 року виповнився рівно рік з часу створення в НАТО посади Спеціального представника на постійній основі.

Провідна роль: Щоб довести, що НАТО відіграє провідну роль щодо втілення у життя Резолюції РБ ООН 1325, а також щоб надихнути інших активізувати зусилля в цьому аспекті, Генеральний секретар НАТО підтримував кампанію ООН #HeforShe – рух, що закликає чоловіків долучитися до боротьби за права жінок.

15-та річниця Резолюції РБ ООН 1325: 13 жовтня 2015 року заступник Генерального секретаря НАТО Александр Вершбоу виступив на засіданні Ради Безпеки ООН, присвяченому 15-й річниці Резолюції РБ ООН 1325. Посол Вершбоу порушив питання труднощів, з якими стикаються жінки під час збройних конфліктів, а також висвітлив діяльність НАТО, покликану сприяти ширшій участі жінок у запобіганні конфліктам і встановленні миру. *«Для НАТО виконання резолюції стало першорядним завданням, і ми пишаємося нашими здобутками, насамперед у рамках наших операцій в Афганістані і на Балканах», – сказав він. «Проте слід рухатися далі, особливо коли йдеться про більш повноправне представництво жінок у середині самої НАТО».*

НАТО доклала зусиль для включення гендерних питань у свою щоденну практичну роботу, від планування і запровадження місій і операцій до втілення у життя жорстких правил щодо запобігання і реагування на випадки насильства на гендерному ґрунті під час конфліктів. Крім того, гендерний аспект став провідним принципом, коли йдеться про ініціативи у галузі розбудови оборонного потенціалу за участю партнерів Альянсу в усьому світі. І заступник Генерального секретаря пообіцяв, що НАТО активізує зусилля, зокрема щодо:

- Заохочення держав-членів висувати жінок-кандидатів на чільні посади, відповідальні за ухвалення рішень в НАТО;
- Створення професійної мережі жінок і програми наставництва у штаб-квартирі Альянсу;
- Фінансування досліджень, в яких приділяється увага гендерному питанню, з метою виявлення випадків радикалізації і воєнничого екстремізму, а також розроблення шляхів реагування на них на основі фактичних даних, зокрема надання жінкам більших повноважень, що підвищить захист спільнот;
- Обмін ефективними методиками і корисним досвідом з питань рівності жінок серед країн – членів Альянсу;
- Зміцнення партнерства з міжнародними організаціями, такими як ООН, ЄС, ОБСЄ і

Африканський союз, а також формалізація участі громадських організацій у розробленні, виконанні і здійсненні контролю Плану дій НАТО/РЕАП з питань жінок, миру і безпеки

У Звіті високого рівня ООН внесок НАТО і її провідна роль щодо просування порядку денного з питань жінок, миру і безпеки отримали низку схвальних відгуків, зокрема щодо її ролі у Глобальному дослідженні 2015 року про виконання Резолюції РБ ООН 1325²⁰, яке було подано разом зі Щорічним звітом 2015 року Генерального секретаря Раді Безпеки ООН.

У штаб-квартирі НАТО річницю відзначили презентацією двох проектів за підтримки програми «Наука заради миру і безпеки». У рамках проекту під проводом керівників зі Сполучених Штатів Америки і Сербії було представлено «картку оцінки 1325»: перелік параметрів оцінки запровадження Резолюції РБ ООН 1325 у збройних силах НАТО і країн-партнерів. Другий проект представили співкерівники з Норвегії і Швейцарії. У ньому запропоновано найбільш ефективні методики, що застосовуються у збройних силах у зв'язку з гендерною тематикою.

20 Глобальне дослідження 2015 року має на меті прискорити цілковиту реалізацію Резолюції 1325. У ньому сформульовано низку критичних рекомендацій, звернених до країн-членів, регіональних і міжнародних організацій і громадянського суспільства. Щоб досягти результатів, усі учасники повинні значно поліпшити діяльність у п'яти ключових галузях, забезпечуючи зміни, які окреслено у Резолюції РБ ООН 1325, а саме: (1) Забезпечення центральної ролі і лідерства жінок у процесах миру і безпеки, зокрема щодо реагування на новітні виклики; (2) Захист прав людини, коли йдеться про жінок і дівчат під час конфліктів і після їх завершення, особливо у світлі новітніх загроз; (3) Забезпечити планування, яке враховувало б гендерний аспект, і підзвітність у забезпеченні результатів; (4) Зміцнення гендерної архітектури і технічної компетенції; (5) Фінансування порядку денного ЖМБ.

Фото серж. Себастьян Френетт, «Камера в око»

Жінки у збройних силах

У 2015 році Офіс радника з гендерних питань Міжнародного військового штабу НАТО узагальнив відомості про стан гендерних питань за 2014 рік.

- У 2014 році у збройних силах 72% країн – членів НАТО були органи, які опікувалися гендерними аспектами;
- 70% країн НАТО запроваджують спеціальні програми або заходи з метою підтримання народжуваності, коли обоє батьків є військовослужбовцями;
- 52% країн – членів НАТО мають програми або політику, яка гарантує більш сприятливе співвідношення між професійним і приватним життям;
- 48% країн НАТО мають структури підтримки для самотніх, розлучених або овдовілих батьків, що виховують дітей;
- 27% країн НАТО все ще мають у збройних силах посади, на які не можуть претендувати жінки;
- 10% - ось такою в середньому є частка жінок-військовослужбовців у збройних силах країн НАТО.

1 червня 2015 року у рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» було опубліковано Дослідження «Резолюція РБ: перезавантаження. Аналіз щорічних національних звітів Комітету НАТО з гендерних питань протягом періоду 1999 – 2013 років». У Звіті наводяться відомості про інтеграцію жінок до лав збройних сил країн НАТО, охоплюючи період 1999 – 2013 років, причому основні висновки стосуються чотирьох широких тем, а саме:

- Національне законодавство і політика щодо доступу жінок до посад у збройних силах, представництва жінок і просування по службі, а також Національні плани дій;
- Політика прийому на службу і утримання на посадах жінок у збройних силах;
- Гендерні аспекти операцій: включення гендерних аспектів під час проведення військових операцій шляхом призначення радників з гендерних питань, створення координаційних центрів з гендерних питань і забезпечення підготовки;
- Запобігання агресії на сексуальному ґрунті.

Співпраця з партнерами

Відповідно до Плану дій НАТО/РЄАП цілі, пов'язані із виконанням Резолюції РБ ООН 1325, було включено до низки програм партнерства. Станом на сьогодні загалом 17 програм партнерства і співпраці мають у складі гендерний компонент. Ведеться робота зі збору відомостей щодо її виконання. До переліку заходів партнерства у 2015 році було додано шість курсів з тематики жінок, миру і безпеки.

Декілька держав-партнерів, серед них Вірменія і Молдова, висловили прагнення запровадити Національний план дій щодо виконання Резолюції РБ ООН 1325. Вірменія намагається поглибити партнерство з НАТО, зокрема шляхом обміну інформацією про найбільш ефективні методи і започаткування спільних навчальних ініціатив, маючи на меті досягти кращого розуміння гендерних питань. Республіка Молдова задекларувала реалізацію гендерних ініціатив з тематики ЖМБ як одне із першорядних завдань, зокрема у рамках аналізу виконання ППОС за 2015 рік. Нині розглядається можливість ухвалення проекту НМБ

для Молдови на підтримку реалізації Резолюції РБ ООН 1325 у рамках Національного плану дій.

У червні Президент Афганістану Мохаммед Ашраф Ґані запровадив Афганський національний План дій щодо реалізації Резолюції РБ ООН 1325, пообіцявши усю необхідну бюджетну підтримку для забезпечення його успішного виконання.

Для Грузії просування представництва жінок і зміцнення їх ролі становлять ключові елементи партнерства країни з НАТО. Грузія бере активну участь і робить внесок у підготовку з гендерних питань на національному, регіональному і міжнародному рівнях. Міністерство оборони Грузії і надалі є каталізатором змін в країні і продовжує брати активну участь в кампаніях з підвищення інформування громадськості, які розвінчують гендерні стереотипи, прагнучи збільшити кількість жінок на посадах у лавах національних збройних сил.

Чорногорія, яку у грудні було запрошено розпочати процес переговорів щодо вступу до НАТО, була активним партнером Альянсу у галузі реалізації Резолюції РБ ООН 1325. Країна представила широкомасштабну програму заходів, покликаних сприяти гендерній рівності і кращому представленню жінок на посадах у збройних силах і поліції. Ці заходи передбачали регіональне співробітництво, навчання, освіту, а також формалізацію бази даних відомостей про прийом на службу і утримання на посадах жінок у структурах оборони. Станом на листопад 2015 року жінки становили 13% персоналу оборонних структур, серед них – 9% у збройних силах і 43% – на посадах в Міністерстві оборони, включаючи посаду міністра.

У 2015 році у рамках програми «Наука заради миру і безпеки» було ухвалено три гранти з тематики ЖМБ. Під керівництвом США і Марокко запроваджуватиметься проект, у рамках якого науковці вивчатимуть, як найліпше реагувати

на тактику так званої Ісламської Держави Іраку і Леванту (ІДІЛ), яка вербує жінок, яким чином краще нейтралізувати і протидіяти її посланням. Під проводом Канади і Австралії запроваджується багаторічний проект, покликаний розробити спеціальний курс з метою підвищення обізнаності з гендерних питань для спільноти НАТО. Велика Британія і Ірландія нині керують проектом, який застосовуватиме міждисциплінарний підхід до визначення ролі Національних планів дій у запровадженні у життя Резолюції РБ ООН 1325 й інших відповідних резолюцій.

ВМС Німеччини фотограф серж. Алісса Бріер

ОРГАНІЗАЦІЯ

НАТО – це військово-політичний альянс 28 країн-членів. До структури організації входять різні підрозділи, які забезпечують її щоденне функціонування. Постійні зусилля, спрямовані на підвищення ефективності цих структур, є складовою інституційного аспекту довготермінової адаптації НАТО. Реформування структур НАТО має забезпечити краще управління, підвищення ефективності і більш високу результативність.

Фінансування НАТО

Держави – члени Альянсу роблять прямі і непрямі внески, покриваючи поточні витрати, пов'язані із функціонуванням організації, а також запровадженням її політики і заходів. Найістотнішими є непрямі – або національні – внески, які виникають завдяки участі держав-членів у місіях чи операціях під проводом Альянсу. Щоразу, коли держави-члени виділяють на добровільній основі сили і засоби для участі в операціях НАТО, вони покривають усі пов'язані з цим витрати.

Прямі внески йдуть на фінансування потреб Альянсу, що слугують інтересам усіх 28 країн-членів і які не є обов'язком жодної окремої країни. Це, наприклад, загальна система ППО й система військового командування і управління НАТО.

Ці витрати покриваються колективно, часто за принципом спільного фінансування. Принцип спільного фінансування полягає у тому, що кожна з 28 держав Альянсу виділяє певну частку бюджету за узгодженою формулою розподілу витрат пропорційно до обсягу національного ВВП. Механізми спільного фінансування використовуються державами-членами для фінансування основних бюджетів НАТО: цивільного бюджету (забезпечення щоденного функціонування штаб-квартири НАТО), військового бюджету (забезпечення функціонування об'єднаної командної структури), а також програми інвестицій у безпеку (військовий потенціал).

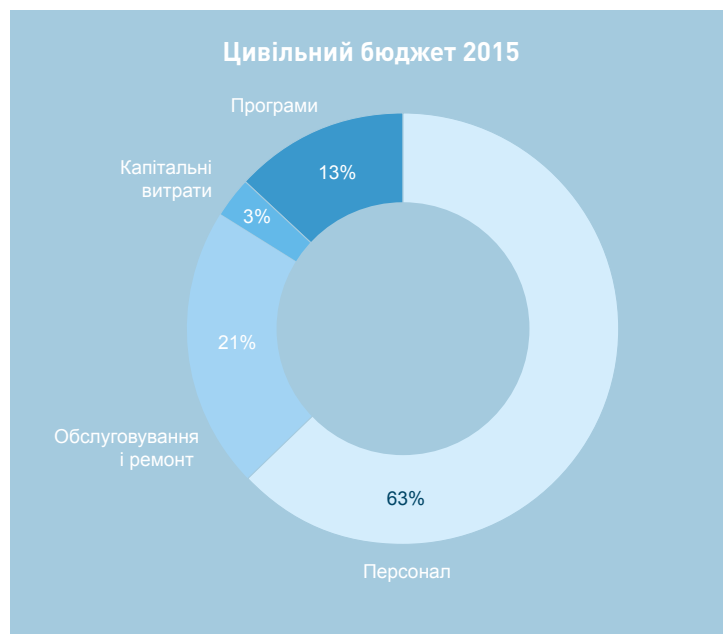
Проекти можуть також фінансуватися спільно, тобто держави-учасниці мають змогу визначати критерії, пріоритети і механізми фінансування, водночас залишаючи за НАТО функцію політичного і фінансового контролю. За фінансовим процесом наглядає Північноатлантична рада, управління здійснює Рада ресурсної політики і планування, а практичне виконання покладено на Бюджетний і Інвестиційний комітети.

У 2014 році на Уельському саміті лідери держав Альянсу доручили провести подальшу роботу щодо забезпечення кращої прозорості і підзвітності, насамперед щодо управління фінансовими

ресурсами НАТО. Аудит рахунків різних структур НАТО здійснює Незалежна рада аудиторів НАТО (НРАН). Її основне завдання полягає у наданні Північноатлантичній раді (ПАР) і урядам держав-членів гарантій того, що спільні і об'єднані бюджети на оплату затверджених видатків витрачаються належним чином і що фізично і фінансово ці видатки не виходять за межі встановлених сум. НРАН має повноваження перевіряти не лише фінанси, але й якість послуг, тобто її завдання є ширшими, ніж суто гарантування підзвітності і передбачають також аналіз загальної практики управління. Зазвичай до складу НРАН входять посадовці з органів аудиту країн – членів Альянсу. Їх призначає ПАР і їй вони підпорядковуються. Звіти НРАН є відкритими для громадськості і з ними можна ознайомитися на веб-сторінці НАТО.

Цивільний бюджет

Цивільний бюджет покриває такі статті витрат, як утримання персоналу, поточні кошти на функціонування, капітальні витрати і витрати на реалізацію програм Міжнародного секретаріату штаб-квартири НАТО. Цей бюджет затверджується Радою, завдяки чому він цілком відбиває стратегічні пріоритети, і зазвичай виділяється з бюджетів національних МЗС (у більшості країн). Управління коштами здійснює Міжнародний секретаріат НАТО. У 2015 році цивільний бюджет НАТО становив трохи менше 182 мільйонів євро.

Військовий бюджет

Військовий бюджет покриває витрати на функціонування і підтримання командної структури НАТО. Він складається з понад 50 різних бюджетів, які фінансуються за рахунок внесків з національних оборонних бюджетів країн – членів Альянсу (у більшості країн) відповідно до узгодженої формули розподілу витрат. Нагляд за витратами з Військового бюджету здійснює Бюджетний комітет (у складі якого представлені усі держави-члени), а самі країни, що виділяють кошти, розпоряджаються бюджетами. У будь-якому разі військовий персонал, який надається у розпорядження Альянсу, перебуває на утриманні урядів відповідних країн. У 2015 році військовий бюджет становив 1,2 мільярда євро.

З Військового бюджету фінансуються такі витрати:

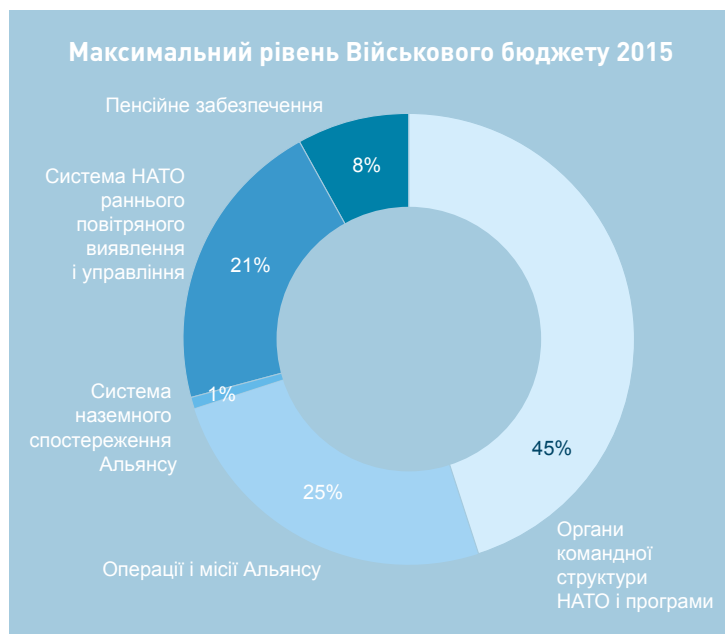
- Міжнародний військовий штаб, який також фінансує:
 - Оборонний коледж НАТО (Італія);
 - Бюро стандартизації НАТО;
 - Організацію НАТО з питань науки і технологій;
 - Обмежені заходи забезпечення програм партнерства і, частково, бюджети Офісів військового зв'язку у Тбілісі (Грузія), Москві (Росія) і Києві (Україна).
- Два стратегічних командування НАТО і підпорядкована їм система командування і управління, інформаційна система, а саме:
 - Штаби і штаби підлеглих командувань;

- Військові штаби на театрі поточних операцій (такі як контингент Сил КФОР і місія «Рішуча підтримка»);
 - Стаціонарні і мобільні Об'єднані центри повітряних операцій, мобільні засоби спостереження й РЛС, мобільні штабні системи комунікацій;
 - Об'єднаний центр ведення війни (Норвегія);
 - Об'єднаний центр підготовки сил (Польща);
 - Об'єднаний центр аналізу і набутого досвіду (Португалія);
 - Школа інформаційно-комунікаційних систем (Португалія).
- Пенсійне забезпечення цивільного персоналу командної структури НАТО.

Програма інвестицій у безпеку НАТО

Програма інвестицій у безпеку НАТО (ПІБН) покриває витрати на будівництво основних об'єктів, а також інвестиції в систему командування і управління, що виходять за межі потреб окремих держав-членів у галузі оборони. Така програма слугує підтримці обох стратегічних командувань НАТО, забезпечуючи їх об'єктами і установками, такими як інформаційно-комунікаційні системи ППО, військові штаби для об'єднаної структури і поточних операцій, а також аеродроми, системи постачання палива і гавані, які відіграють вирішальну роль під час проведення операцій.

ПІБН фінансують міністерства оборони кожної з країн – членів НАТО, а нагляд за її виконанням покладено на Інвестиційний комітет НАТО. Практична реалізація проектів здійснюється безпосередньо країною-господаркою або відповідними агенціями і стратегічними командуваннями НАТО згідно зі сферою їх компетенції. Максимальний обсяг бюджету ПІБН у 2015 році становив 700 мільйонів євро.

Структури НАТО

Північноатлантична рада (ПАР) – це найвищий політичний орган, що ухвалює рішення в НАТО. У ньому представлені чільні посадовці кожної з держав-членів, які засідають з метою обговорення питань політики і операцій, коли НАТО має ухвалити колективне рішення. Загалом ПАР забезпечує форум для консультацій з широкого кола питань між державами-членами з усіх аспектів, що впливають на мир і безпеку Альянсу.

Політика, ухвалена ПАР, є виявом колективної волі усіх без винятку держав – членів Альянсу, адже усі рішення у межах Альянсу ухвалюються за принципом консенсусу. Головує на засіданнях ПАР Генеральний секретар, і усі її рішення мають однакову силу, на якому політичному рівні вони не були б ухвалені: на рівні саміту, тобто на рівні глав держав і урядів, або у постійному складі, тобто на рівні послів.

Міжнародний секретаріат

У Міжнародному секретаріаті НАТО в Брюсселі (Бельгія) працюють понад 1100 цивільних співробітників. Основним завданням Міжнародного секретаріату є надання дорадчої допомоги, настанов і адміністративної підтримки національним делегаціям при штаб-квартирі НАТО. Працівники Міжнародного секретаріату сприяють процесу досягнення консенсусу і ухвалення рішень на рівні Альянсу і забезпечують втілення ухвалених рішень у життя.

При прийомі на роботу НАТО дотримується критеріїв, що ґрунтуються на заслугах кандидата, причому Альянс намагається створити такий робочий колектив, який адекватно представляв би майже мільярд громадян, інтересам яких слугує організація. У Міжнародному секретаріаті НАТО й в усіх інших структурах Альянсу, як військових, так і цивільних, працюють представники практично усіх 28 держав – членів НАТО. Завдяки новій кадровій стратегії, що торкається усіх структур НАТО, вдається залучати і призначати на посади талановиті кадри і сприяти усуненню бюрократії. НАТО прагне привести у відповідність якість роботи персоналу і вдосконалити управління персоналом, сприяти внутрішній мобільності кадрів, стандартизувати посадові обов'язки і класифікації, а також модернізувати структуру заробітної плати.

НАТО намагається збільшити відсоток жінок в усіх структурах організації. У 2015 році жінки обіймали 39% посад в Міжнародному секретаріаті порівняно з 35% десятиліттям раніше. Хоча кількість жінок, що працюють в НАТО, загалом зросла, слід особливо відзначити позитивні зрушення у призначенні жінок на високопрофесійні посади: 32% у 2015 році порівняно з 20% у 2002 році. За останні роки відсоток жінок на керівних посадах збільшився майже вдвічі: з 11% у 2002 році до 21% у 2015. У 2015 році було запроваджено Професійну мережу жінок в НАТО, а також офіційну програму наставництва для жінок. Завданням професійної мережі є сприяння розвитку відповідної культури в межах організації, а також забезпечення можливостей підготовки, професійного розвитку і наставництва для жінок. Програма наставництва покликана сприяти розвитку кваліфікованих кадрів серед жінок.

Міжнародний секретаріат НАТО за статтю і посадою

кандидатів на політичні посади, а також усунути структурні бар'єри, які, вірогідно, існують між різними службами і посадовими характеристиками.

Військове керівництво НАТО

Військова організація і структури НАТО охоплюють усі військові сили і формування, які залучаються або застосовуються для забезпечення виконання політичних рішень, що передбачають участь військових сил.

Основними елементами військової організації НАТО є:

Військовий комітет

Це найвищий військовий орган НАТО у складі начальників оборонних штабів країн – членів НАТО під керівництвом голови Військового комітету НАТО. Нині цю посаду посідає чеський генерал Петр Павел. Військовий комітет засідає у постійному складі на рівні Військових представників, які діють від імені начальників оборонних штабів їхніх відповідних країн. Роботу Військового комітету, завданням якого є формулювання пропозицій з військових питань політичному керівництву НАТО, забезпечує Міжнародний військовий штаб, у складі якого працюють майже 500 співробітників. Подібно до Міжнародного секретаріату, Міжнародний військовий штаб забезпечує необхідну дорадчу підтримку і настанови Військовим представникам 28 країн – членів Альянсу, маючи на меті сприяти досягненню консенсусу з військово-стратегічних питань, внаслідок чого ПАР має змогу ухвалювати рішення, що ґрунтуються на виважених рекомендаціях з військових питань.

Командна структура НАТО:

Командування НАТО з питань операцій відповідає за планування і запровадження усіх місій і операцій Альянсу. Його головний штаб розташований у Монсі (Бельгія) із підпорядкованими командуваннями в кількох інших країнах НАТО. Верховним головнокомандувачем Командування НАТО з питань операцій (ВГКО) є генерал ВПС США Філіп М. Брідлав.

Командування НАТО з питань трансформації керує процесом трансформації військової структури НАТО, збройних сил, потенціалу і доктрин. Його головний штаб розташований у Норфолку (Вірджинія, США) із підпорядкованими командуваннями в інших країнах НАТО. Верховним головнокомандувачем Командування НАТО з питань трансформації (ВГКТ) є генерал ВПС Франції Деніс Мерсьє.

На посадах у структурах Міжнародного військового штабу і штабах командної структури НАТО загалом працюють майже шість тисяч військових і понад 700 цивільних фахівців. Військовослужбовці поступають у розпорядження НАТО за рішенням держав, в яких вони служать, і їхня заробітна плата покривається з оборонних бюджетів цих держав. У військових структурах Альянсу представлені усі 28 держав – членів Альянсу, а станом на 2015 рік в цих структурах служать також майже 50 військовослужбовців із 12 країн-партнерів.

У 2010 році лідери держав НАТО запровадили амбітну реформу командної структури НАТО, у рамках якої заплановано скорочення її органів з 11 до 7, а також скорочення на третину відповідного персоналу з метою забезпечення меншої за чисельністю, але ефективнішої і гнучкішої командної структури. У грудні 2015 року нова командна структура НАТО досягла того, що ми називаємо «цілковитою оперативною готовністю», тобто вона здатна виконувати увесь спектр місій і функцій, для яких вона розроблялася. В міру того як Альянс розвивається, щоб бути здатним протистояти цілій низці нових викликів, ці гнучкі структури стануть необхідною основою для продовження адаптації НАТО.

Агенції і організації НАТО

Агенції НАТО є важливим елементом організації і становлять вагомий механізм для набуття і підтримання колективного потенціалу.

Агенція НАТО з питань інформації і комунікацій

Послуги Агенції НАТО з питань інформації і комунікацій (Агенція ІКН) покликані забезпечувати НАТО найбільш безпечними, пов'язаними між собою, економічно вигідними і оперативно сумісними технологіями інформації і комунікацій на підтримку функцій консультацій, командування і управління, забезпечуючи потенціал Альянсу у галузі розвідки, спостереження, рекогносцировки і кіберзахисту, де і коли у цьому виникатиме потреба. Об'єднувати Альянс, цілодобово захищати його інформаційні мережі і забезпечувати НАТО належним потенціалом – ось основні завдання Агенції. Тридцять представництв Агенції розташовано у різних куточках, від Північної Америки до Афганістану. Її центральний офіс розташований у Брюсселі, а основні підрозділи – у Гаазі і Монсі, а також деяких інших містах. Персонал Агенції налічує приблизно 2900 співробітників, серед яких майже половина – цивільні, 43% – військовослужбовці і 7% – підрядники.

Агенція ІКН забезпечує підтримку усіх трьох основоположних завдань НАТО. Щодо колективної безпеки, крім гарантування захисту мереж НАТО у рамках «Потенціалу із реагування на комп'ютерні інциденти», Агенція відіграє провідну роль у запровадженні в життя Плану дій у галузі готовності, забезпечуючи інформаційними технологіями підрозділи інтеграції сил НАТО і штаби СРН. Агенція забезпечує інформаційні послуги у рамках операцій НАТО з врегулювання криз, зокрема таких, як місія «Рішуча підтримка» і операція Сил КФОР. Агенція ІКН є виконавчою структурою проекту Цільового фонду у галузі командування, управління, комунікацій і комп'ютеризації (так званого проекту «С4») для України і бере участь у багатонаціональних робочих програмах з Фінляндією і Швецією, сприяючи безпеці для усіх.

Агенція НАТО з питань забезпечення і закупівель

Агенція НАТО з питань забезпечення і закупівель (АНЗЗ) є органом, що опікується питаннями закупівель, матеріально-технічного забезпечення і послуг, забезпечуючи цілий перелік можливостей для НАТО, її членів і партнерів. Вона сприяє набуттю оперативно сумісних багатонаціональних рішень, гарантуючи те, щоб процес закупівель відповідав реальним потребам, був ефективним і економічно вигідним. АНЗЗ забезпечує підтримку операцій і навчань Альянсу, закупівель систем для військового сектора і управління життєвим циклом, матеріально-технічного забезпечення і управління проектами, управління паливними ресурсами, а також стратегічних перевезень і складування.

У 2015 році у складі АНЗЗ налічувалося понад 1100 штатних посад для міжнародних фахівців НАТО. Центральний офіс Агенції і службу матеріально-технічного забезпечення розташовано у Капеллені (Люксембург). До складу АНЗЗ також входять Центральна європейська система трубопроводів, управління якої здійснюється з Версаля (Франція), Програма управління авіаперевезеннями НАТО у м. Папа (Угорщина) і Південний оперативний центр у Таранто (Італія).

Організація НАТО з питань науки і технологій

Організація НАТО з питань науки і технологій (ОНТ) забезпечує підтримку оборонної і безпекової ролі Альянсу і його партнерів шляхом просування науково-технічних досліджень. Стратегічними завданнями НАТО у науково-технічній галузі є сприяння розбудові потенціалу, розвитку партнерства і консультацій, а також забезпечення Альянсу знаннями, аналізом і рекомендаціями. Організація покладається на найбільш широку існуючу мережу співпраці між фахівцями у галузі оборонної науки і технологій світового рівня, яка охоплює понад чотири тисячі провідних науковців і інженерів.

До складу Організації входить Бюро програми спільних досліджень у галузі науки і технологій, розташоване у Нейї-сюр-Сен (Франція), і Центр морських досліджень і експериментів у Ла Спеції (Італія). Очолює Організацію Старший науковий представник НАТО, який працює у Брюсселі і який є головним радником з наукових питань у межах усієї НАТО. У складі цих трьох виконавчих органів загалом працюють 210 співробітників.

Бюро стандартизації НАТО

Оперативна сумісність є одним із найголовніших здобутків НАТО. Завдяки їй збройні сили країн – членів Альянсу і партнерів здатні діяти злагоджено, ефективно і результативно, забезпечуючи виконання оперативно-тактичних і стратегічних завдань. Завдяки високому ступеню оперативної сумісності Альянс може миттєво реагувати на новітні загрози і боротися з поточними важкопередбачуваними викликами.

Процес стандартизації є основним щодо досягнення оперативної сумісності між збройними силами НАТО і партнерів, адже він забезпечує спільні доктрини і процедури, необхідні для проведення спільних і об'єднаних операцій. Процес стандартизації має на меті підвищити ефективність операцій Альянсу, забезпечуючи оперативну сумісність усередині Альянсу, а також між силами НАТО, країн-партнерів й інших держав, і сприяючи раціональнішому використанню наявних ресурсів.

Бюро стандартизації НАТО (БСН) виконує функцію координаційного центру з питань стандартизації, сприяння стандартизації з усіх питань, пов'язаних із проведенням операцій, управління, військової техніки й обладнання. БСН розташовано у Брюсселі, його персонал налічує 45 співробітників, які входять до складу Міжнародного військового штабу.

ВМС США кап. II рангу Девід Бенгем

Штаб-квартира НАТО

Хоча НАТО діє на усьому євроатлантичному просторі і за його межами, робота, що ведеться у штаб-квартирі організації в Брюсселі, сприяє перебігу щоденних консультацій, покликаних інформувати про політику і практичну діяльність НАТО.

Крім того що у штаб-квартирі розміщується Міжнародний секретаріат Альянсу і Міжнародний військовий штаб, тут також працюють делегації усіх 28 країн – членів Альянсу, 16 країн-партнерів і персонал Агенцій НАТО.

Протягом 2015 року у штаб-квартирі НАТО в Брюсселі відбулося понад п'ять тисяч засідань, понад половина з них – із синхронним перекладом. Офіційними робочими мовами НАТО є англійська і французька, але переклад забезпечується також на арабську, дарі, грузинську, македонську, чорногорську, монгольську, російську і українську.

Маючи дві офіційні робочі мови, служба перекладів НАТО є надзвичайно затребуваною: вона готова забезпечувати офіційні переклади документів НАТО цілодобово протягом усього року. Протягом 2015 року служба перекладів перекладала в середньому 140 сторінок на день, загалом – понад 15 мільйонів слів на рік, причому не лише на дві офіційні мови, але й на інші мови за вимогою.

Очікується, що переїзд до нового приміщення штаб-квартири НАТО розпочнеться на початку 2017 року. Нове приміщення штаб-квартири НАТО є передовим в технологічному аспекті і дасть змогу ефективно працювати, маючи менш чисельну організаційну структуру, а також скоротити питомі витрати на допоміжні послуги.

Доступ до інформації

Під час Уельського саміту НАТО у вересні 2014 року лідери держав – членів НАТО доручили вдосконалити фінансову прозорість і підзвітність організації. До того ж НАТО намагається збільшити обсяги не пов'язаної з фінансами інформації у відкритому доступі як історичного характеру, так і поточної. Усі органи НАТО надають відповідні матеріали, а їх тематика є дуже різноманітною.

Серед інформації, яку було поширено протягом 2015 року, зокрема 44 поточних угоди у галузі стандартизації, пов'язаних із безпекою боєприпасів, оновлена політика НАТО у галузі безпеки, два робочих документи, які стосуються реакції НАТО на події 11 вересня, 365 документів штабу ВГК ОЗС НАТО у Європі за період, починаючи із 1960 року, 10814 історичних документів, виданих ПАР, Військовим комітетом і підлеглими комітетами протягом 1983 – 1984 років. Крім цього, було відкрито доступ до 133 предметних файлів, розроблених Міжнародним секретаріатом і пов'язаних із підписанням Договору і створенням цивільних і військових структур НАТО. Завдяки цьому громадськість може скласти краще враження про перебіг внутрішніх дебатів щодо розвитку НАТО.

Більшість опублікованих матеріалів міститься на веб-сторінці НАТО, і НАТО нині прагне збільшити як обсяги наявної інформації, так і якість веб-сторінки. Отже, нині здійснюється перегляд понад 80 тисяч оприлюднених документів за період 1949 – 1984 років, маючи на меті розмістити їх на веб-сторінці до початку 2017 року. Ці документи доповнять 325 тисяч вже опублікованих історичних документів, що також належать до цього періоду.

Resolute Support Mission (RSM): Key Facts and Figures

Mission: The Resolute Support mission (RSM) is a new NATO-led mission to train, advise and assist the Afghan security forces and institutions. The mission was launched on 1 January 2015, immediately following the stand-down of the International Security Assistance Force (ISAF).

The legal framework for the Resolute Support mission is provided by a Status of Forces Agreement (SOFA), signed in Kabul on 30 September 2014 and ratified by the Afghan Parliament on 27 November 2014. The SOFA defines the terms and conditions under which NATO forces are deployed, as well as the activities they are authorised to carry out. The mission is also supported by the United Nations Security Council Resolution 2189, unanimously adopted on 12 December 2014.

The Resolute Support mission will provide training, advice and assistance in eight key areas: multi-year budgeting; transparency, accountability and oversight; civilian oversight of the Afghan Security Institutions; force generation; force sustainment; strategy and policy planning, resourcing and execution; intelligence; and strategic communications.

Those countries not contributing troops to the Resolute Support Mission are supporting this mission in different ways, as well as the broad effort to strengthen the sustainment of the Afghan National Defence and Security Forces (ANDSF) in the long term.

Beyond this training, advice and assistance mission, Allies and partner countries will also contribute to the financing of the Afghan National Defence and Security Forces, and will enhance the Enduring Partnership with Afghanistan, by strengthening political consultations with the country and by strengthening practical cooperation in areas of specific interest for Afghanistan.

These efforts are part of the broader engagement of the international community in Afghanistan to ensure that Afghanistan is never again a safe haven for terrorism.

Commander: General John F. Campbell (USA)
NATO Senior Civilian Representative: Ambassador
Ismail Aramaz (TUR)

RSM Command in KABUL
RSM Headquarters
Commander: General John F. Campbell (USA)

RSM Command in KABUL
Deputy Commander: Lieutenant General Tim Radford
(UK)

Train, Advise and Assist Command (TAAC) Capital:
Headquarter TAAC(C) in Kabul (TUR)
Commander: Brigadier General Şener Topuç (TUR)

Train, Advise and Assist Command (TAAC) North:
Headquarter TAAC(N) in Mazar-e Sharif (DEU)
Commander: Brigadier General Andreas Hannemann
(DEU)

Train, Advise and Assist Command (TAAC) East:
Headquarter TAAC(W) in Laghman (USA)
Commander: Brigadier General Michael L. Howard (USA)

Train, Advise and Assist Command (TAAC) South:
Headquarter TAAC(S) in Kandahar (USA)
Commander: Brigadier General Tony Aguto (USA)

Train, Advise and Assist Command (TAAC) West:
Headquarter TAAC(W) in Herat (ITA)
Commander: Brigadier General Mauro D'ubaldi Scardino
(ITA)

40 Troop Contributing Nations

Albania	43
Armenia	121
Australia	229
Austria	10
Azerbaijan	94
Belgium	60
Bosnia-Herzegovina	55
Bulgaria	84
Croatia	106
Czech Republic	232
Denmark	90
Estonia	4
Finland	41
Georgia	870
Germany	850
Greece	4
Hungary	96
Iceland	2
Ireland	7
Italy	829
Latvia	23
Lithuania	14
Luxembourg	1
Mongolia	120
Montenegro	17
Netherlands	83
New Zealand	8
Norway	46
Poland	200
Portugal	10
Romania	650
Slovakia	36
Slovenia	7
Spain	9
Sweden	27
the former Yugoslav Republic of Macedonia*	39
Turkey	508
Ukraine	10
United Kingdom	470
United States	6,800

RSM Total Strength: 12,905

Note on numbers: The number of troops above reflects the overall contribution of individual contributing nations. They should be taken as indicative as they change daily, in accordance with the deployment procedures of the individual troop contributing nations.

* Turkey recognises the Republic of Macedonia with its constitutional name.

Kosovo Force (KFOR) Key Facts and Figures

Mission: NATO-KFOR's mission is to contribute to maintaining a safe and secure environment as mandated by United Nations Security Council Resolution 1244. In carrying out its mission, NATO cooperates and assists the United Nations, the European Union and other international actors, as appropriate, to support the development of a stable and peaceful Kosovo. KFOR supports the development of professional, democratic and multi-ethnic security structures in Kosovo. This includes NATO's support for the ongoing development of the Kosovo Security Force (KSF) through the provision of advice, training and capacity-building at KSF Brigade level and above. The KSF is an all-voluntary, professional, multi-ethnic, lightly-armed force. Its basic missions include crisis response, assistance to civilian authorities in responding to natural and other disasters, Explosive Ordnance Disposal and civilian protection tasks.

Commander: Major General Guglielmo Luigi MIGLIETTA (ITA)

*Turkey recognises the Republic of Macedonia with its constitutional name

Produced by NATO HQ SITCEN Geospatial Section, January 2016.

31 Troop Contributing Nations

Albania	12
Armenia	34
Austria	558
Bulgaria	11
Canada	5
Croatia	24
Czech Republic	11
Denmark	35
Estonia	2
Finland	24
France	2
Germany	666
Greece	106
Hungary	298
Ireland	12
Italy	571
Lithuania	1
Luxembourg	23
Moldova	44
Netherlands	5
Norway	2
Poland	238
Portugal	190
Romania	68
Slovenia	323
Sweden	5
Switzerland	230
Turkey	385
United Kingdom	1
United States	683
Ukraine	40

KFOR Total Strength: 4,609

KFOR Non-NATO Contributing Nations¹

Armenia
Austria
Finland
Ireland
Moldova
Morocco
Sweden
Switzerland
Ukraine
the former Yugoslav Republic of Macedonia*

¹ A KFOR non-NATO contributing nation is a NATO operational partner that contributes forces/capabilities to KFOR – or supports it in other ways. The North Atlantic Council needs to formally accept a nation as a KFOR non-NATO contributing nation, on the basis of political-military advice.

* Turkey recognises the Republic of Macedonia with its constitutional name.

Defence Expenditures of NATO Countries (2008-2015)

NATO collects defence expenditures from Allies on a regular basis and presents aggregates and subsets of this information. Each Allied countries' Ministry of Defence reports current and estimated future defence expenditure according to an agreed definition of defence expenditure, and represent payments actually made, or to be made, during the course of the fiscal year. NATO also makes use of up-to-date economic and demographic information available from the Directorate-General for Economic and Financial Affairs of the European Commission, and the Organisation for Economic Co-operation and Development. In view of the differences between this definition and national definitions, the figures shown may diverge considerably from those which are quoted by national authorities or given in national budgets. Research and development expenditures related to major equipment are included in equipment expenditures and pensions paid to retirees in personnel expenditures.

The cut-off date for information used in this report is 7 January 2016.

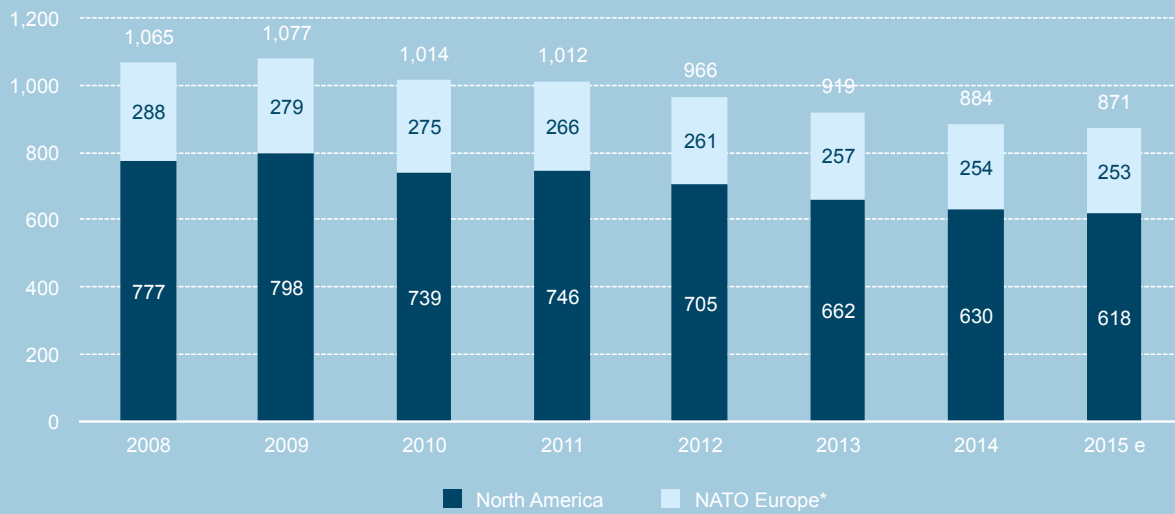
Graphs:

- Alliance defence expenditures in US dollars
- Alliance defence expenditures as a percentage of GDP
- Volume indices of GDP and defence expenditures
- Equipment expenditures as a percentage of defence expenditures

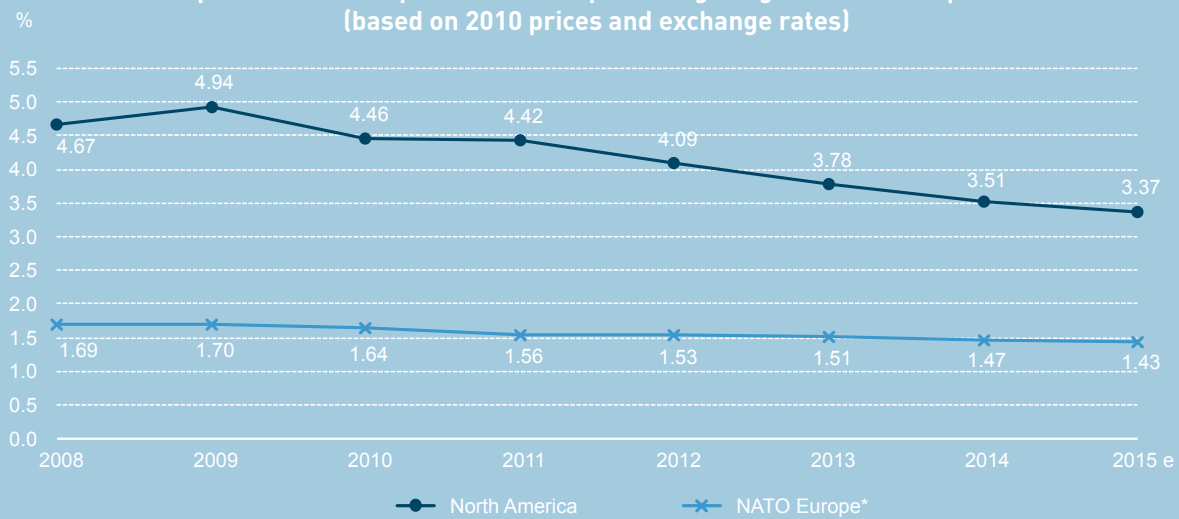
Tables:

- Defence expenditures (million national currency)
- Defence expenditures (million US dollars)
- Defence expenditures as a percentage of GDP and annual real change
- Real GDP and per capita
- Defence expenditures per capita and military personnel
- Distribution of defence expenditures by category

**Graph 1 : Defence expenditures
(Billion 2010 US dollars)**

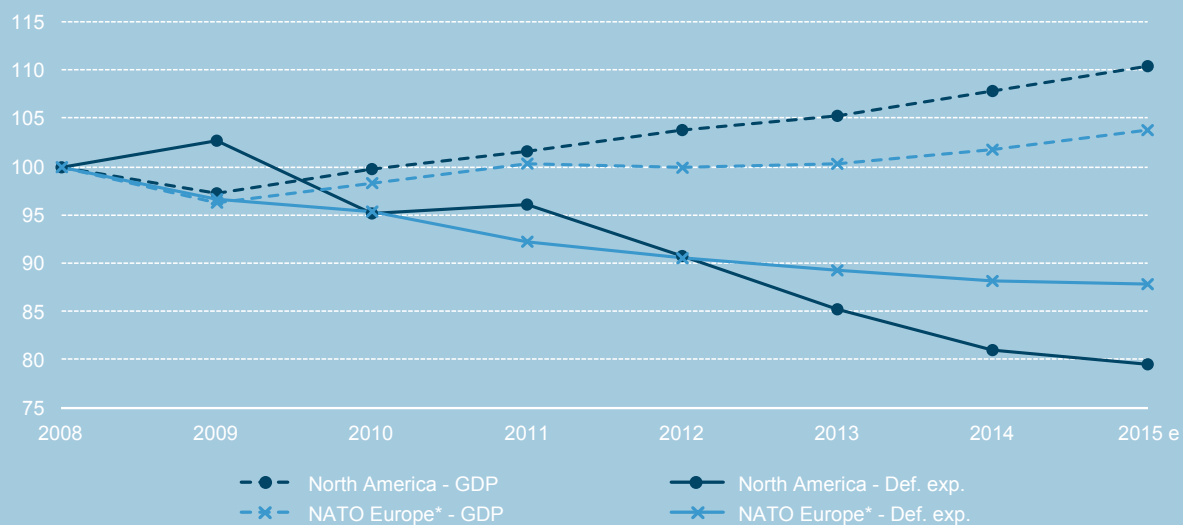

**Graph 2 : Defence expenditures as a percentage of gross domestic product
(based on 2010 prices and exchange rates)**

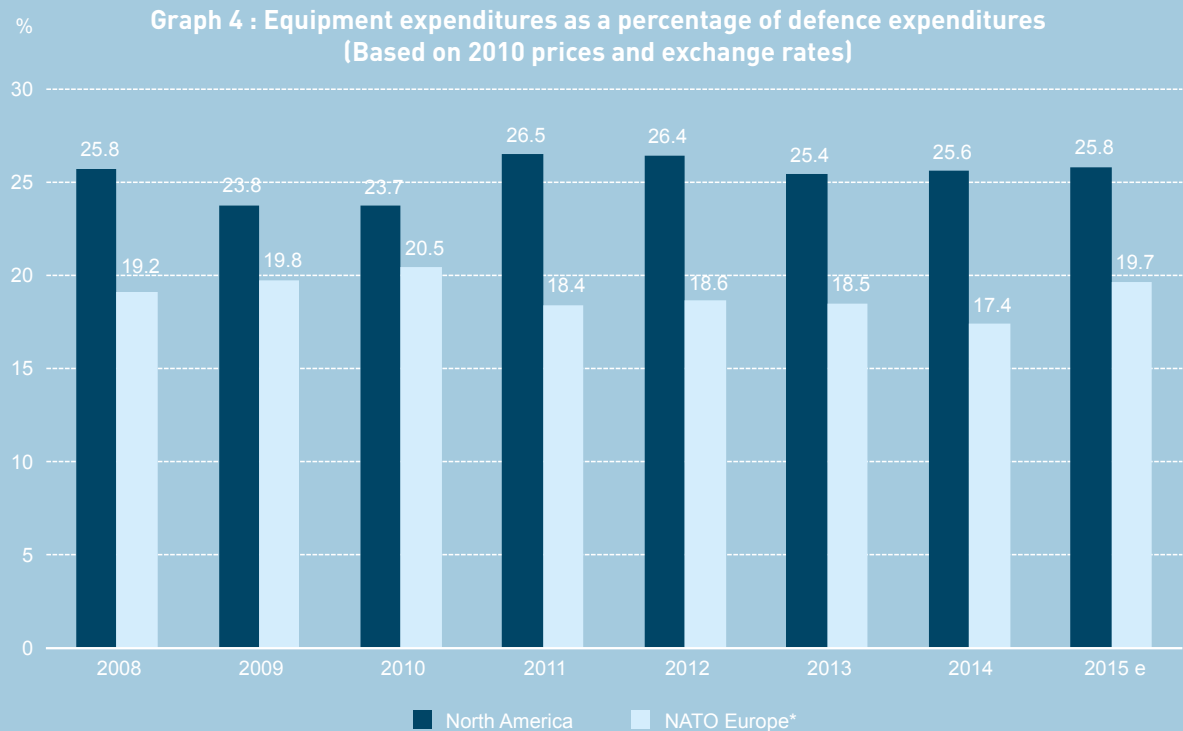

* Albania and Croatia joined the Alliance in 2009.

**Graph 3 : Volume indices of GDP and defence expenditures
(2008=100 - based on 2010 prices and exchange rates)**

**Graph 4 : Equipment expenditures as a percentage of defence expenditures
(Based on 2010 prices and exchange rates)**

* Albania and Croatia joined the Alliance in 2009.

Table 1 : Defence expenditures
(million national currency)

Country (0)	Currency unit (million) (-)	2008 (1)	2009 (2)	2010 (3)	2011 (4)	2012 (5)	2013 (6)	2014 (7)	2015e (8)
Current prices									
Albania	Leks	//	17,356	19,321	19,877	19,820	19,022	18,788	16,671
Belgium	Euros	4,298	4,048	3,960	3,956	4,023	3,964	3,913	3,758
Bulgaria (a)	Leva	1,553	1,273	1,230	1,066	1,099	1,196	1,102	1,036
Canada	Canadian dollars	21,100	21,828	19,255	21,808	19,978	18,764	20,076	20,011
Croatia	Kunas	//	5,356	5,057	5,323	5,059	4,848	4,625	4,596
Czech Republic	Koruny	52,755	59,656	50,808	43,131	42,780	42,035	41,002	43,761
Denmark	Kroner	24,410	23,252	25,328	24,259	25,618	23,682	22,769	23,296
Estonia (b)	Krooni-Euros	4,595	3,978	3,922	280	340	361	386	418
France (c)	Euros	45,366	39,190	39,241	38,443	39,105	39,402	39,199	39,199
Germany	Euros	32,824	34,171	34,925	34,630	36,168	34,593	34,749	35,517
Greece	Euros	6,896	7,311	5,966	4,934	4,384	3,999	3,939	4,265
Hungary	Forint	326,792	298,620	280,895	295,967	297,650	286,341	281,402	285,765
Italy	Euros	22,631	21,946	21,637	21,741	20,600	20,078	18,427	16,328
Latvia (b)	Lats-Euros	259	160	133	145	136	149	221	257
Lithuania (b)	Lital-Euros	1,251	998	849	855	870	923	1,111	425
Luxembourg	Euros	146	145	187	167	167	176	190	247
Netherlands	Euros	8,488	8,733	8,472	8,156	8,067	7,702	7,788	8,000
Norway (d)	Kroner	35,932	38,960	39,279	40,534	41,560	43,518	46,234	47,550
Poland	Zlotys	20,528	23,323	25,608	26,979	28,365	28,467	31,874	38,836
Portugal	Euros	2,536	2,692	2,673	2,627	2,366	2,457	2,263	2,491
Romania	New Lei	7,558	6,785	6,630	7,255	7,282	8,160	9,014	10,052
Slovak Republic (b)	Koruny-Euros	30,146	972	859	766	794	729	752	877
Slovenia	Euros	566	575	583	479	423	382	366	367
Spain	Euros	12,756	12,196	11,132	10,059	10,828	9,495	9,508	9,666
Turkey	Liras	18,755	19,603	21,241	22,807	24,956	27,466	29,727	32,690
United Kingdom	Pounds	37,127	37,357	39,053	39,204	36,563	39,824	39,985	39,019
United States	US dollars	729,544	757,466	720,423	740,744	712,947	680,825	654,264	649,931

2010 prices

Albania	Leks	//	18,136	19,321	19,427	19,172	18,360	17,957	15,830
Belgium	Euros	4,367	4,113	3,960	3,894	3,898	3,776	3,665	3,451
Bulgaria (a)	Leva	1,636	1,289	1,230	997	1,013	1,110	1,018	950
Canada	Canadian dollars	21,194	22,405	19,255	21,093	19,036	17,636	18,535	18,497
Croatia	Kunas	//	5,401	5,057	5,235	4,898	4,654	4,439	4,396
Czech Republic	Koruny	53,365	58,792	50,808	43,225	42,288	40,972	38,998	41,201
Denmark	Kroner	25,295	23,776	25,328	23,604	24,340	22,314	21,339	21,822
Estonia (b)	Krooni-Euros	4,684	4,054	3,922	266	314	322	337	361
France (c)	Euros	45,901	39,614	39,241	38,084	38,297	38,297	37,883	37,552
Germany	Euros	33,654	34,430	34,925	34,263	35,255	33,030	32,613	32,707
Greece	Euros	7,141	7,376	5,966	4,902	4,354	4,066	4,113	4,530
Hungary	Forint	347,325	305,369	280,895	289,584	281,372	262,613	249,978	250,713
Italy	Euros	23,830	22,476	21,637	20,949	19,521	18,525	16,709	14,641
Latvia (b)	Lats-Euros	232	158	133	136	123	133	196	226
Lithuania (b)	Litai-Euros	1,238	1,021	849	813	806	844	1,004	383
Luxembourg	Euros	154	150	187	160	154	158	170	213
Netherlands	Euros	8,727	8,845	8,472	8,057	7,827	7,359	7,374	7,565
Norway (d)	Kroner	38,310	39,707	39,279	39,465	39,622	40,244	41,985	41,872
Poland	Zlotys	21,820	23,865	25,608	26,133	26,835	26,822	29,901	36,376
Portugal	Euros	2,580	2,710	2,673	2,634	2,382	2,418	2,207	2,397
Romania	New Lei	8,346	7,153	6,630	6,927	6,641	7,196	7,813	8,593
Slovak Republic (b)	Koruny-Euros	29,940	977	859	754	771	705	728	848
Slovenia	Euros	579	569	583	474	417	373	356	354
Spain	Euros	12,809	12,216	11,132	10,056	10,819	9,434	9,484	9,575
Turkey	Liras	20,869	20,716	21,241	21,005	21,501	22,288	22,267	22,813
United Kingdom	Pounds	39,067	38,520	39,053	38,399	35,240	37,635	37,153	35,854
United States	US dollars	756,205	776,298	720,423	725,398	686,340	644,935	611,745	599,554

(a) Data do not include pensions.

(b) Data are expressed in Euros (for Slovak Republic from 2009, for Estonia from 2011, for Latvia from 2014 and for Lithuania from 2015).

(c) From 2009, data include only the deployable part of the Gendarmerie.

(d) From 2009, new methodology is used to calculate pensions.

Table 2 : Defence expenditures
(million US dollars)

Country (0)	2008 (1)	2009 (2)	2010 (3)	2011 (4)	2012 (5)	2013 (6)	2014 (7)	2015e (8)
Current prices and exchange rates								
Albania	//	183	186	197	183	180	178	132
Belgium	6,296	5,623	5,245	5,500	5,169	5,264	5,192	4,206
Bulgaria (a)	1,162	905	832	758	722	811	747	599
Croatia	//	1,014	920	996	865	850	805	682
Czech Republic	3,090	3,129	2,660	2,437	2,185	2,148	1,975	1,809
Denmark	4,788	4,337	4,504	4,518	4,423	4,216	4,056	3,535
Estonia	430	353	332	389	437	480	513	467
France (b)	66,454	54,442	51,971	53,441	50,245	52,317	52,006	43,864
Germany	48,082	47,469	46,255	48,140	46,470	45,932	46,102	39,743
Greece	10,102	10,156	7,902	6,858	5,633	5,310	5,226	4,773
Hungary	1,899	1,476	1,351	1,472	1,322	1,280	1,210	1,021
Italy	33,150	30,486	28,656	30,223	26,468	26,658	24,448	18,271
Latvia	539	316	251	289	248	281	293	288
Lithuania	531	402	326	345	324	355	427	476
Luxembourg	214	202	248	232	214	234	253	276
Netherlands	12,434	12,131	11,220	11,339	10,365	10,226	10,332	8,952
Norway (c)	6,371	6,196	6,499	7,232	7,143	7,407	7,336	6,034
Poland	8,521	7,475	8,493	9,106	8,710	9,007	10,104	10,496
Portugal	3,714	3,740	3,540	3,652	3,040	3,262	3,003	2,788
Romania	3,000	2,225	2,086	2,380	2,100	2,452	2,692	2,532
Slovak Republic	1,411	1,350	1,138	1,065	1,020	968	997	981
Slovenia	829	799	772	666	543	507	486	411
Spain	18,685	16,943	14,743	13,984	13,912	12,607	12,614	10,816
Turkey	14,410	12,647	14,134	13,616	13,895	14,427	13,583	11,935
United Kingdom	68,108	58,240	60,329	62,852	58,016	62,263	65,827	59,699
NATO - Europe *	314,221	 282,240	274,592	281,686	263,654	269,441	270,405	234,785
Canada	19,775	19,095	18,690	22,040	19,994	18,221	18,150	15,757
United States	729,544	757,466	720,423	740,744	712,947	680,825	654,264	649,931
North America	749,319	776,561	739,113	762,784	732,941	699,046	672,414	665,688
NATO - Total *	1,063,540	 1,058,802	1,013,705	1,044,470	996,595	968,487	942,820	900,473

2010 prices and exchange rates

Albania	//	174	186	187	184	177	173	152
Belgium	5,783	5,447	5,245	5,157	5,162	5,001	4,854	4,571
Bulgaria (a)	1,107	872	832	675	685	751	689	643
Croatia	//	982	920	952	891	847	807	800
Czech Republic	2,794	3,078	2,660	2,263	2,214	2,145	2,042	2,157
Denmark	4,498	4,228	4,504	4,197	4,328	3,968	3,794	3,880
Estonia	397	343	332	353	416	426	446	479
France (b)	60,791	52,465	51,971	50,439	50,721	50,721	50,173	49,735
Germany	44,572	45,599	46,255	45,378	46,692	43,745	43,193	43,318
Greece	9,458	9,769	7,902	6,493	5,767	5,385	5,448	6,000
Hungary	1,670	1,469	1,351	1,393	1,353	1,263	1,202	1,206
Italy	31,561	29,768	28,656	27,746	25,853	24,535	22,129	19,391
Latvia	437	298	251	257	232	251	259	300
Lithuania	475	392	326	312	309	324	385	508
Luxembourg	203	198	248	212	204	210	225	282
Netherlands	11,558	11,715	11,220	10,670	10,367	9,747	9,766	10,019
Norway (c)	6,339	6,570	6,499	6,530	6,556	6,659	6,947	6,928
Poland	7,237	7,915	8,493	8,667	8,900	8,895	9,916	12,064
Portugal	3,417	3,589	3,540	3,489	3,155	3,203	2,923	3,174
Romania	2,626	2,251	2,086	2,180	2,090	2,264	2,458	2,704
Slovak Republic	1,316	1,293	1,138	999	1,022	934	964	1,124
Slovenia	767	754	772	627	553	494	471	469
Spain	16,964	16,179	14,743	13,319	14,329	12,494	12,561	12,681
Turkey	13,887	13,785	14,134	13,977	14,307	14,831	14,817	15,180
United Kingdom	60,350	59,505	60,329	59,319	54,438	58,139	57,394	55,387
NATO - Europe *	288,208	 278,637	274,592	265,788	260,727	257,408	254,036	253,151
Canada	20,573	21,749	18,690	20,475	18,478	17,119	17,992	17,955
United States	756,205	776,298	720,423	725,398	686,340	644,935	611,745	599,554
North America	776,779	798,047	739,113	745,872	704,818	662,053	629,737	617,508
NATO - Total *	1,064,986	 1,076,684	1,013,705	1,011,660	965,546	919,461	883,773	870,659

* Albania and Croatia joined the Alliance in 2009.

(a) Data do not include pensions.

(b) From 2009, data include only the deployable part of the Gendarmerie.

(c) From 2009, new methodology is used to calculate pensions.

Table 3 : Defence expenditures as a percentage of gross domestic product and annual real change
(based on 2010 prices)

Country (0)	2008 (1)	2009 (2)	2010 (3)	2011 (4)	2012 (5)	2013 (6)	2014 (7)	2015e (8)
As a percentage of gross domestic product								
Albania	//	1.52	1.56	1.53	1.49	1.41	1.35	1.16
Belgium	1.20	1.16	1.08	1.05	1.05	1.01	0.97	0.90
Bulgaria (a)	2.13	1.75	1.67	1.33	1.35	1.46	1.32	1.20
Croatia	//	1.62	1.54	1.60	1.53	1.47	1.41	1.38
Czech Republic	1.31	1.52	1.29	1.07	1.06	1.03	0.96	0.97
Denmark	1.36	1.34	1.41	1.30	1.35	1.24	1.17	1.18
Estonia	1.78	1.79	1.70	1.68	1.89	1.90	1.93	2.04
France (b)	2.27	2.02	1.96	1.87	1.87	1.86	1.84	1.80
Germany	1.28	1.39	1.35	1.28	1.31	1.23	1.19	1.18
Greece	2.85	3.08	2.63	2.37	2.26	2.19	2.20	2.46
Hungary	1.21	1.14	1.04	1.05	1.04	0.95	0.87	0.85
Italy	1.43	1.42	1.35	1.30	1.24	1.20	1.09	0.95
Latvia	1.52	1.21	1.06	1.02	0.89	0.93	0.94	1.06
Lithuania	1.11	1.07	0.88	0.79	0.76	0.76	0.88	1.14
Luxembourg	0.39	0.40	0.47	0.39	0.38	0.38	0.39	0.47
Netherlands	1.35	1.42	1.34	1.26	1.23	1.16	1.15	1.16
Norway (c)	1.46	1.54	1.52	1.51	1.47	1.49	1.52	1.49
Poland	1.61	1.71	1.77	1.72	1.74	1.72	1.85	2.18
Portugal	1.42	1.53	1.49	1.49	1.41	1.44	1.30	1.39
Romania	1.44	1.33	1.24	1.28	1.22	1.28	1.35	1.44
Slovak Republic	1.46	1.52	1.27	1.09	1.10	0.99	0.99	1.12
Slovenia	1.49	1.59	1.61	1.30	1.18	1.06	0.98	0.95
Spain	1.14	1.13	1.03	0.94	1.04	0.92	0.91	0.89
Turkey	1.97	2.06	1.93	1.76	1.76	1.75	1.70	1.69
United Kingdom	2.44	2.51	2.51	2.42	2.20	2.30	2.20	2.07
NATO - Europe *	1.69	 1.70	1.64	1.56	1.53	1.51	1.47	1.43
Canada	1.28	1.39	1.16	1.23	1.09	0.99	1.02	1.00
United States	5.04	5.32	4.81	4.77	4.42	4.09	3.79	3.62
North America	4.67	4.94	4.46	4.42	4.09	3.78	3.51	3.37
NATO - Total *	3.16	 3.31	3.04	2.98	2.82	2.66	2.51	2.42

Annual real change									
Albania	//	-4.6	6.5	0.5	-1.3	-4.2	-2.2	-11.8	
Belgium	9.0	-5.8	-3.7	-1.7	0.1	-3.1	-2.9	-5.8	
Bulgaria (a)	1.5	-21.2	-4.6	-18.9	1.5	9.6	-8.3	-6.7	
Croatia	//	-11.1	-6.4	3.5	-6.4	-5.0	-4.6	-1.0	
Czech Republic	0.8	10.2	-13.6	-14.9	-2.2	-3.1	-4.8	5.6	
Denmark	3.8	-6.0	6.5	-6.8	3.1	-8.3	-4.4	2.3	
Estonia	0.6	-13.4	-3.3	6.2	17.9	2.4	4.7	7.3	
France (b)	-1.9	-13.7	-0.9	-2.9	0.6	0.0	-1.1	-0.9	
Germany	4.7	2.3	1.4	-1.9	2.9	-6.3	-1.3	0.3	
Greece	10.2	3.3	-19.1	-17.8	-11.2	-6.6	1.2	10.1	
Hungary	-4.6	-12.1	-8.0	3.1	-2.8	-6.7	-4.8	0.3	
Italy	4.3	-5.7	-3.7	-3.2	-6.8	-5.1	-9.8	-12.4	
Latvia	1.7	-31.8	-15.8	2.3	-9.5	8.3	3.1	15.6	
Lithuania	-0.2	-17.5	-16.8	-4.3	-0.9	4.7	19.0	31.9	
Luxembourg	-32.2	-2.5	25.0	-14.7	-3.7	3.0	7.2	25.3	
Netherlands	-1.3	1.4	-4.2	-4.9	-2.8	-6.0	0.2	2.6	
Norway (c)	0.1	3.6	-1.1	0.5	0.4	1.6	4.3	-0.3	
Poland	-8.6	9.4	7.3	2.0	2.7	-0.1	11.5	21.7	
Portugal	3.1	5.0	-1.4	-1.5	-9.6	1.5	-8.7	8.6	
Romania	2.8	-14.3	-7.3	4.5	-4.1	8.4	8.6	10.0	
Slovak Republic	4.2	-1.7	-12.0	-12.2	2.3	-8.6	3.2	16.6	
Slovenia	7.0	-1.7	2.4	-18.8	-11.9	-10.5	-4.8	-0.4	
Spain	2.2	-4.6	-8.9	-9.7	7.6	-12.8	0.5	1.0	
Turkey	8.8	-0.7	2.5	-1.1	2.4	3.7	-0.1	2.5	
United Kingdom	4.8	-1.4	1.4	-1.7	-8.2	6.8	-1.3	-3.5	
NATO - Europe *	2.6	-3.3	-1.5	-3.2	-1.9	-1.3	-1.3	-0.3	
Canada	5.5	5.7	-14.1	9.5	-9.8	-7.4	5.1	-0.2	
United States	21.4	2.7	-7.2	0.7	-5.4	-6.0	-5.1	-2.0	
North America	20.9	2.7	-7.4	0.9	-5.5	-6.1	-4.9	-1.9	
NATO - Total *	15.3	1.1	-5.8	-0.2	-4.6	-4.8	-3.9	-1.5	

* Albania and Croatia joined the Alliance in 2009.

(a) Data do not include pensions.

(b) From 2009, data include only the deployable part of the Gendarmerie.

(c) From 2009, new methodology is used to calculate pensions.

Table 4 : Gross domestic product
(2010 prices and exchange rates)

Country (0)	2008 (1)	2009 (2)	2010 (3)	2011 (4)	2012 (5)	2013 (6)	2014 (7)	2015e (8)
Real GDP (billion US dollars)								
Albania	//	12	12	12	12	13	13	13
Belgium	482	471	484	492	493	493	500	506
Bulgaria	52	50	50	51	51	52	52	53
Croatia	//	61	60	59	58	58	57	58
Czech Republic	213	203	207	211	209	208	212	221
Denmark	332	315	320	324	321	320	323	329
Estonia	22	19	20	21	22	22	23	24
France	2,674	2,596	2,647	2,702	2,707	2,725	2,729	2,759
Germany	3,479	3,283	3,417	3,542	3,556	3,567	3,624	3,686
Greece	332	317	300	274	256	245	247	244
Hungary	138	129	130	132	130	133	137	142
Iceland	14	14	13	14	14	14	14	15
Italy	2,211	2,090	2,125	2,140	2,078	2,042	2,034	2,050
Latvia	29	25	24	25	26	27	28	28
Lithuania	43	37	37	39	41	42	44	44
Luxembourg	52	49	52	54	53	56	58	60
Netherlands	858	825	836	850	841	838	846	865
Norway	433	426	429	433	445	448	458	463
Poland	450	462	479	503	511	518	535	553
Portugal	241	234	238	234	225	222	224	228
Romania	182	169	168	170	171	177	182	188
Slovak Republic	90	85	89	92	93	95	97	100
Slovenia	51	47	48	48	47	47	48	49
Spain	1,484	1,431	1,432	1,417	1,380	1,357	1,376	1,419
Turkey	704	670	731	795	812	846	871	898
United Kingdom	2,470	2,367	2,403	2,450	2,479	2,533	2,607	2,670
NATO - Europe *	17,037	16,385	16,750	17,084	17,032	17,095	17,340	17,666
Canada	1,605	1,561	1,614	1,662	1,694	1,728	1,770	1,791
United States	15,012	14,595	14,964	15,204	15,542	15,774	16,157	16,549
North America	16,616	16,156	16,578	16,866	17,236	17,501	17,926	18,340
NATO - Total *	33,653	32,542	33,328	33,950	34,268	34,596	35,266	36,006

GDP per capita (thousand US dollars)										
Albania	//	3.9	4.1	4.2	4.3	4.3	4.4	4.5		
Belgium	45.0	43.6	44.4	44.8	44.6	44.4	44.8	45.1		
Bulgaria	6.8	6.6	6.6	6.9	7.0	7.1	7.2	7.4		
Croatia	//	14.1	13.9	13.9	13.6	13.5	13.6	13.7		
Czech Republic	20.4	19.3	19.7	20.1	19.9	19.8	20.2	21.0		
Denmark	60.4	57.0	57.7	58.1	57.5	57.0	57.3	58.0		
Estonia	16.7	14.3	14.6	15.8	16.6	17.0	17.5	17.9		
France	41.6	40.1	40.7	41.4	41.3	41.4	41.2	41.5		
Germany	42.4	40.1	41.8	43.3	43.4	43.4	44.0	44.4		
Greece	29.9	28.6	27.0	24.6	23.1	22.4	22.6	22.3		
Hungary	13.8	12.9	13.0	13.3	13.1	13.4	13.9	14.4		
Iceland	45.1	43.0	41.6	42.3	42.6	43.8	44.1	45.6		
Italy	37.3	35.1	35.5	35.6	34.4	33.7	33.5	33.7		
Latvia	13.2	11.5	11.3	12.2	12.9	13.4	13.9	14.3		
Lithuania	13.4	11.5	12.0	13.0	13.7	14.3	14.9	15.3		
Luxembourg	107.0	99.3	103.1	103.3	100.1	101.8	103.5	104.4		
Netherlands	52.2	49.9	50.3	50.9	50.2	49.9	50.2	51.1		
Norway	90.8	88.2	87.7	87.4	88.6	88.2	89.1	89.8		
Poland	11.8	12.1	12.4	13.1	13.3	13.4	13.9	14.4		
Portugal	22.8	22.1	22.5	22.2	21.4	21.2	21.5	22.0		
Romania	8.9	8.3	8.3	8.4	8.5	8.9	9.1	9.4		
Slovak Republic	16.6	15.7	16.4	17.0	17.2	17.5	17.9	18.4		
Slovenia	25.4	23.2	23.4	23.5	22.9	22.6	23.2	23.8		
Spain	32.3	30.9	30.7	30.3	29.5	29.1	29.6	30.6		
Turkey	9.9	9.3	10.0	10.7	10.8	11.1	11.3	11.5		
United Kingdom	40.0	38.0	38.3	38.7	38.9	39.5	40.4	41.0		
NATO - Europe *	31.2	29.5	30.0	30.5	30.3	30.3	30.7	31.1		
Canada	48.2	46.3	47.3	48.2	48.6	49.1	50.0	50.2		
United States	49.3	47.5	48.3	48.7	49.4	49.8	50.6	51.5		
North America	49.2	47.4	48.2	48.7	49.3	49.7	50.6	51.3		
NATO - Total *	38.1	36.3	37.0	37.5	37.6	37.8	38.3	38.9		

* Albania and Croatia joined the Alliance in 2009.

Table 5 : Defence expenditures per capita and military personnel

Country (0)	2008 (1)	2009 (2)	2010 (3)	2011 (4)	2012 (5)	2013 (6)	2014 (7)	2015e (8)
Defence expenditures per capita in 2010 US dollars								
Albania	//	60	64	64	64	61	60	53
Belgium	540	505	482	470	467	450	435	407
Bulgaria (a)	145	115	110	92	94	103	95	89
Croatia	//	228	214	222	209	199	191	189
Czech Republic	268	293	253	216	211	204	194	205
Denmark	819	765	812	753	774	707	672	684
Estonia	296	257	249	265	314	323	339	365
France (b)	945	811	800	772	773	770	758	748
Germany	543	557	566	555	570	533	524	521
Greece	854	880	711	585	522	491	499	549
Hungary	166	147	135	140	136	128	122	122
Italy	533	500	479	462	428	405	364	318
Latvia	201	139	120	125	114	125	130	151
Lithuania	149	124	105	103	103	109	131	175
Luxembourg	416	398	489	408	384	385	403	495
Netherlands	703	709	675	639	619	580	579	592
Norway (c)	1,329	1,361	1,329	1,318	1,306	1,311	1,352	1,343
Poland	190	207	220	225	231	231	258	313
Portugal	324	340	335	330	300	306	281	307
Romania	128	111	103	108	104	113	123	136
Slovak Republic	243	239	210	185	189	172	178	207
Slovenia	380	369	377	306	269	240	228	227
Spain	369	349	317	285	306	268	270	273
Turkey	195	191	193	188	190	195	192	194
United Kingdom	976	956	961	937	855	907	889	851
NATO-Europe *	529	502	493	475	464	457	449	446
Canada	617	645	548	594	530	487	508	503
United States	2,483	2,527	2,325	2,324	2,182	2,036	1,917	1,865
North America	2,299	2,341	2,149	2,152	2,017	1,881	1,776	1,729
NATO-Total *	1,206	1,202	1,125	1,116	1,060	1,004	961	941

Military personnel (thousands)

Albania	//	11	11	10	8	7	7	6
Belgium	37	36	34	32	31	31	31	31
Bulgaria	29	32	30	29	26	26	25	27
Croatia	//	16	16	16	16	16	15	15
Czech Republic	24	24	24	22	22	20	20	21
Denmark	18	19	19	19	19	18	17	16
Estonia	5	5	5	6	6	6	6	6
France (b)	347	239	234	227	219	213	207	207
Germany	249	247	235	205	192	184	179	180
Greece	134	135	128	117	110	110	107	106
Hungary	19	19	20	19	19	18	17	17
Italy	195	197	193	192	189	189	183	182
Latvia	5	5	5	5	5	5	5	5
Lithuania	9	8	8	8	8	8	9	12
Luxembourg	0.8	0.9	0.9	0.9	0.8	0.9	0.8	0.9
Netherlands	47	48	48	45	44	42	41	41
Norway	19	18	19	21	21	20	21	21
Poland	130	99	100	97	98	100	99	103
Portugal	38	40	43	35	34	33	31	31
Romania	68	67	67	66	66	66	65	70
Slovak Republic	15	15	14	13	13	12	12	13
Slovenia	7	7	7	7	7	7	7	7
Spain	127	132	131	127	125	122	122	121
Turkey	493	495	495	495	495	427	439	463
United Kingdom	193	195	198	191	184	179	169	162
NATO-Europe *	2,211	 2,112	2,084	2,004	1,956	1,860	1,835	1,863
Canada	59	60	61	68	68	76	75	75
United States	1,401	1,418	1,427	1,425	1,400	1,382	1,338	1,311
North America	1,460	1,478	1,488	1,493	1,467	1,458	1,413	1,386
NATO-Total *	3,671	 3,589	3,572	3,497	3,423	3,318	3,248	3,249

* Albania and Croatia joined the Alliance in 2009.

(a) Data do not include pensions.

(b) From 2009, data include only the deployable part of the Gendarmerie.

(c) From 2009, new methodology is used to calculate pensions.

Table 6a : Distribution of defence expenditures by category (%)

Country (0)	2008 (1)	2009 (2)	2010 (3)	2011 (4)	2012 (5)	2013 (6)	2014 (7)	2015e (8)
	Equipment (a)							
Albania	//	11.3	15.7	13.4	14.4	16.3	16.6	8.9
Belgium	8.1	8.2	6.8	6.3	3.6	2.8	3.5	4.0
Bulgaria	21.4	14.2	15.4	6.3	3.7	4.5	1.0	3.2
Canada	13.0	12.8	13.8	9.7	8.3	11.2	13.0	15.9
Croatia	//	10.2	8.1	15.8	14.7	10.7	7.3	10.5
Czech Republic	12.9	22.4	12.4	13.3	14.8	9.5	6.5	8.3
Denmark	18.8	9.9	14.1	9.7	9.0	11.3	11.0	13.1
Estonia	10.1	17.9	11.9	10.1	13.7	14.5	22.1	12.8
France	21.0	27.0	30.2	28.2	30.6	28.6	24.7	25.0
Germany	17.1	17.6	17.6	16.4	16.5	12.7	12.9	13.3
Greece	16.4	27.8	18.0	5.9	7.5	12.1	8.2	17.6
Hungary	14.8	12.7	12.1	12.3	5.8	11.1	7.8	10.9
Italy	12.7	11.3	10.9	11.7	8.9	12.5	11.2	12.5
Latvia	14.9	5.4	15.6	10.8	10.5	12.1	7.5	10.3
Lithuania	16.3	16.2	10.0	9.4	11.2	9.2	14.1	20.1
Luxembourg	25.1	17.4	34.4	21.9	17.1	14.6	22.6	35.3
Netherlands	17.2	17.6	15.7	14.4	13.4	12.6	10.7	15.7
Norway	22.6	19.2	18.1	17.0	17.8	18.9	21.2	22.7
Poland	13.9	15.9	18.1	16.1	15.2	13.9	18.8	31.1
Portugal	13.5	8.7	13.2	12.1	9.34	8.6	8.4	8.8
Romania	16.7	8.7	8.8	7.6	4.1	10.7	15.8	14.6
Slovak Republic	14.6	13.2	9.8	7.1	9.6	7.4	11.1	18.0
Slovenia	7.4	8.5	18.0	5.7	1.2	1.3	0.7	0.8
Spain	21.4	17.4	12.1	6.7	22.9	12.4	13.5	15.6
Turkey	29.3	25.6	28.0	24.6	21.2	26.9	25.1	26.0
United Kingdom	22.5	21.9	24.5	22.0	19.5	21.9	20.2	23.4
United States	26.1	24.1	24.0	27.0	27.0	25.8	26.0	26.1

		Personnel (b)									
		66.2	75.7	77.1	70.0	75.2	68.1	78.1			
Albania	//										
Belgium	72.2	74.5	75.5	75.9	78.5	77.1	77.8	78.8			
Bulgaria *	44.9	59.2	64.3	67.4	64.7	65.4	72.8	71.8			
Canada	44.9	45.3	45.3	47.1	49.1	52.4	50.9	47.1			
Croatia	//	72.4	71.6	67.2	68.1	68.1	69.3	64.2			
Czech Republic	51.5	46.1	50.7	56.3	61.7	62.0	61.4	61.4			
Denmark	51.5	56.3	50.8	52.2	49.0	51.7	51.3	48.4			
Estonia	31.5	34.5	34.5	32.3	29.7	39.8	38.6	39.6			
France	57.4	49.3	47.6	49.4	49.1	49.2	48.5	47.8			
Germany	53.9	53.2	52.7	52.3	50.6	49.9	50.7	47.8			
Greece	74.1	56.5	65.1	76.0	73.2	74.6	77.2	73.3			
Hungary	48.1	50.4	56.4	50.6	47.7	49.0	49.8	54.4			
Italy	70.8	73.9	75.1	74.8	77.1	75.0	76.4	80.3			
Latvia	46.3	59.3	55.9	51.3	56.2	53.0	53.0	51.8			
Lithuania	56.3	60.9	65.6	66.9	66.8	66.5	57.5	49.3			
Luxembourg	54.0	57.0	45.6	52.3	54.2	51.1	49.3	40.0			
Netherlands	48.6	50.1	52.3	54.7	57.5	58.5	56.5	53.7			
Norway	41.9	42.4	42.7	43.4	42.4	41.0	39.4	38.4			
Poland	63.2	61.1	56.8	57.8	57.3	57.7	51.4	43.4			
Portugal	71.7	75.3	70.2	78.3	78.4	79.8	81.3	76.8			
Romania	69.1	79.8	79.1	79.1	84.0	79.0	71.2	66.4			
Slovak Republic	51.7	55.8	62.4	69.5	66.5	70.1	69.1	61.0			
Slovenia	62.2	67.1	61.7	74.6	78.9	80.5	82.3	80.7			
Spain	53.8	58.7	63.4	64.8	57.2	68.2	67.3	64.9			
Turkey	46.8	49.6	49.7	53.0	56.0	54.6	56.9	55.9			
United Kingdom	36.5	37.5	35.7	37.5	38.9	37.8	42.3	38.1			
United States	33.3	46.9	46.7	33.0	32.1	34.4	35.5	36.4			

* Data do not include pensions.

(a) Equipment expenditures include major equipment expenditures and R&D devoted to major equipment.

(b) Personnel expenditures include military and civilian expenditures and pensions.

Table 6b : Distribution of defence expenditures by category (%)

Country (0)	2008 (1)	2009 (2)	2010 (3)	2011 (4)	2012 (5)	2013 (6)	2014 (7)	2015e (8)
				Infrastructure (a)				
Albania	//	3.7	1.8	0.8	0.6	1.2	0.9	1.4
Belgium	1.8	2.2	1.7	1.7	1.6	2.2	1.8	1.0
Bulgaria	4.3	6.1	2.4	1.5	0.8	0.5	0.6	1.7
Canada	3.3	3.1	4.1	5.5	5.5	4.1	3.8	6.0
Croatia	//	1.5	1.4	0.7	0.6	1.2	1.6	2.7
Czech Republic	5.6	3.9	5.8	2.5	1.6	2.7	2.3	2.3
Denmark	2.7	1.2	1.1	1.5	1.2	1.2	1.0	1.2
Estonia	15.4	10.0	13.7	13.6	8.8	11.5	8.2	8.5
France	3.7	2.2	3.1	2.7	3.4	2.3	2.3	2.8
Germany	4.1	4.8	5.2	4.1	3.5	3.6	3.8	3.6
Greece	0.4	0.8	0.8	1.3	0.8	0.6	1.1	0.2
Hungary	2.6	3.9	2.1	1.3	2.1	2.3	1.1	0.9
Italy	1.6	1.4	1.4	1.3	1.0	1.6	1.1	0.9
Latvia	13.6	6.4	5.8	9.3	4.2	6.3	8.9	6.9
Lithuania	3.4	2.4	2.0	1.4	1.5	2.0	2.2	4.5
Luxembourg	2.1	3.1	4.2	7.2	8.2	11.8	10.3	8.5
Netherlands	3.1	3.4	3.5	3.8	3.7	2.7	4.8	3.2
Norway	6.1	5.5	5.2	4.2	4.9	5.6	6.0	6.0
Poland	4.7	5.0	4.0	4.8	4.8	5.6	5.5	5.1
Portugal	0.9	0.8	0.4	0.01	0.04	0.04	0.1	0.04
Romania	1.1	1.4	1.8	1.5	1.2	1.2	1.1	1.5
Slovak Republic	2.0	4.5	4.2	1.0	0.4	0.3	0.6	2.4
Slovenia	4.9	3.2	2.7	2.6	2.0	1.3	0.7	1.1
Spain	1.9	2.3	1.3	1.9	0.8	0.7	0.7	0.8
Turkey	2.6	2.9	2.8	2.9	3.7	2.7	2.8	2.2
United Kingdom	2.1	2.2	1.6	1.6	1.9	2.0	1.9	2.6
United States	1.8	1.0	1.0	3.1	2.4	2.1	1.7	1.7

Other (b)								
Albania	//	18.8	6.8	8.8	14.9	7.3	14.4	11.5
Belgium	18.0	15.1	15.9	16.2	16.3	17.9	16.8	16.2
Bulgaria	29.3	20.5	17.9	24.8	30.8	29.6	25.5	23.2
Canada	38.8	38.9	36.8	37.7	37.1	32.3	32.3	31.0
Croatia	//	15.8	18.9	16.3	16.6	20.0	21.8	22.6
Czech Republic	30.1	27.6	31.1	27.9	21.9	25.7	29.7	28.0
Denmark	27.0	32.6	34.0	36.7	40.7	35.8	36.8	37.3
Estonia	43.1	37.5	39.9	44.0	47.7	34.1	31.0	39.2
France	17.9	21.5	19.0	19.8	16.9	19.9	24.4	24.4
Germany	24.9	24.5	24.6	27.2	29.4	33.8	32.6	35.3
Greece	9.1	14.9	16.2	16.8	18.5	12.7	13.6	8.9
Hungary	34.6	33.0	29.5	35.8	44.4	37.6	41.4	33.9
Italy	14.9	13.3	12.6	12.2	13.1	10.9	11.3	6.2
Latvia	25.1	28.9	22.7	28.6	29.2	28.7	30.6	31.0
Lithuania	24.0	20.6	22.4	22.4	20.6	22.2	26.2	26.1
Luxembourg	18.8	22.5	15.8	18.7	20.5	22.5	17.8	16.2
Netherlands	31.2	29.0	28.6	27.1	25.3	26.2	28.0	27.3
Norway	29.4	32.9	33.9	35.3	35.0	34.4	33.5	32.9
Poland	18.2	18.1	21.1	21.3	22.7	22.8	24.2	20.4
Portugal	13.9	15.1	16.2	9.6	12.2	11.5	10.2	14.4
Romania	13.1	10.1	10.3	11.8	10.7	9.1	12.0	17.5
Slovak Republic	31.7	26.5	23.6	22.4	23.5	22.2	19.2	18.6
Slovenia	25.5	21.2	17.6	17.1	17.9	16.9	16.4	17.5
Spain	22.9	21.7	23.3	26.6	19.1	18.7	18.5	18.7
Turkey	21.4	21.9	19.4	19.5	19.1	15.8	15.3	15.9
United Kingdom	38.9	38.4	38.3	38.8	39.6	38.2	35.6	35.9
United States	38.8	28.0	28.3	36.9	38.5	37.7	36.9	35.7

(a) Infrastructure expenditures include NATO common infrastructure and national military construction.

(b) Other expenditures include operations and maintenance expenditures, other R&D expenditures and expenditures not allocated among above-mentioned categories.

NATO defence expenditures definition

NATO defines defence expenditure as payments made by a national government specifically to meet the needs of its armed forces or those of Allies. A major component of the defence expenditures is the Armed Forces expenditure that appears in the Ministry of Defence (MoD) budget. Armed Forces include Land, Maritime and Air forces as well as Joint formations such as Administration and Command, Special Operations Forces, Medical Service, Logistic Command etc. financed by the MoD budget. They might also include only those proportions of "Other Forces" like Ministry of Interior troops, border guards, national police forces, customs, gendarmerie, carabinerie, coast guards etc. that are trained in military tactics, are equipped as a military force, can operate under direct military authority in deployed operations, and can, realistically, be deployed outside national territory in support of a military force. Other Forces expenditures, although financed by the other ministries' budgets, should also be included in the defence expenditures.

Pension payments made directly by the government to retired military and civilian employees of military departments should be included even if these payments are made from other ministries' budgets.

Expenditures for peacekeeping and humanitarian operations (which may be paid by ministries other than the MoD), the destruction of weapons, equipment and ammunition, and the costs associated with inspection and control of equipment destruction are included in defence expenditures.

Research and development (R&D) costs are to be included in defence expenditures. R&D costs should also include those for projects that do not successfully lead to production of equipment.

Expenditure for the military component of mixed civilian-military activities is included, but only when this military component can be specifically accounted for or estimated.

Financial assistance by one Allied country to another, specifically to support the defence effort of the recipient, should be included in the defence expenditure of the donor country and not in the defence expenditure of the receiving country.

NATO Common infrastructure expenditures are included in the total defence expenditures of each NATO country only to the extent of that country's net contribution.

War damage payments and civil defence expenditures are excluded from the NATO definition of defence expenditures.

NATO uses US\$ as the common currency denominator. An average exchange rate is applied according to the information available from the IMF. NATO defence expenditure data is expressed in current prices, constant prices, current prices and exchange rates, and constant prices and exchange rates.

Reader's Guide

Prior to 2010, the defence data relating to France is indicative only.

Iceland has no armed forces.

Monetary values, from 2009 for Slovak Republic, from 2011 for Estonia, from 2014 for Latvia, and from 2015 for Lithuania, are expressed in Euros.

Albania and Croatia joined the Alliance in 2009.

To avoid any ambiguity the fiscal year has been designated by the year which includes the highest number of months: e.g. 2014 represents the fiscal year 2014/2015 for Canada and United Kingdom and the fiscal year 2013/2014 for the United States.

Because of rounding, the total figures may differ from the sum of their components.

Conventional signs:

e	estimated
-	nil
..	not available
//	not applicable
	break in continuity of series
.	decimal point

Nomenclature of NATO defence expenditures:

1	Operating Costs
1.1	Military personnel
1.1.1	Pay and allowances
1.1.2	Employer's contributions to retirement funds
1.1.3	Other
1.2	Civilian personnel
1.2.1	Pay and allowances
1.2.2	Employer's contributions to retirement funds
1.3	Pensions
1.3.1	Paid to military retirees
1.3.2	Paid to civilian retirees
1.4	Operations and maintenance
1.4.1	Ammunition and explosives (excluding nuclear)
1.4.2	Petroleum products
1.4.3	Spare parts
1.4.4	Other equipment and supplies
1.4.5	Rents
1.4.6	Other operations and maintenance
2	Procurement and Construction
2.1	Major equipment
2.1.1	Missile systems
2.1.2	Missiles (conventional weapons)
2.1.3	Nuclear weapons
2.1.4	Aircraft
2.1.5	Artillery
2.1.6	Combat vehicles
2.1.7	Engineering equipment
2.1.8	Weapons and small arms
2.1.9	Transport vehicles
2.1.10	Ships and harbour craft
2.1.11	Electronic and communications equipment
2.2	National military construction
2.3	NATO common infrastructure
2.3.1	Expenditure as host country
2.3.2	Payments to other countries
2.3.3	Receipts from other countries
2.3.4	Land and utilities
3	Research and Development
3.1	Devoted to major equipment
3.2	Other
4	Other Expenditures
5	Total
6	Statistical discrepancy
7	Adjusted Total

NATO Public Diplomacy Division / Division Diplomatie publique de l'OTAN
1110 Brussels - Belgium / 1110 Bruxelles - Belgique
www.nato.int

© NATO/OTAN 2016